کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمــارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢٣

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی پێماندراوە لە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسای سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەمواركراو و پاڵپشت بە یاساکاریی پەرلەمانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١٢)ی ڕۆژی ٢٠٢٢/١١/١٥ کردوویەتی، بڕیارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (١٣)ی ساڵی ٢٠٢٢
یاسای پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق

دەروازەی یەکەم
پێناسە، ئامانج، بنەما فەلسەفی و گشتییەکانی پەروەردە و فێرکردن
بەشی یەکەم
پێناسەکان

ماددەی (١):
بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە، ئەم زاراوە و دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن:-

یەکەم: **هەرێم**: هەرێمی کوردستان - عێراق.
دووەم: **ئەنجومەنی وەزیران**: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.
سێیەم: **وەزارەت**: وەزارەتی پەروەردەی هەرێم.
چوارەم: **وەزیر**: وەزیری پەروەردەی هەرێم.
پێنجەم: **ئەنجومەنی وەزارەت**: ئەنجومەنی وەزارەتی پەروەردەی هەرێم.
شەشەم: **ئەنجومەنی پەروەردە**: ئەنجومەنی پەروەردەی پارێزگا، ئیدارە سەربەخۆکان و قەزاکان.
حەوتەم: **بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردە**: بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پەروەردەی پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان.
هەشتەم: **بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە**: بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ناوەندی پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان و قەزاکان.
نۆیەم: **قۆناغی باخچە**: قۆناغی شیاندن و ڕاهێنان و ئامادەکردنە بۆ منداڵانی تەمەن (٤) چوار ساڵ و (٥) پێنج ساڵ بەر لە خوێندنی بنەڕەتی، و پەروەردەی پێشوەخت بۆ منداڵی خاوەن پێداویستی تایبەت لە هەمان تەمەندا دەگرێتەوە.

دەیەم: خوێندنی پەیڕەوکراو: ئەو خوێندنەیە کە لە قوتابخانە، خوێندنگە، کۆمەڵگەی پەروەردەیی و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان لەتەمەنی یاسایی قوتابیان و خوێندکاراندا پەیڕەو دەکرێت.

یازدەیەم: خوێندنی پابەندکراو: قۆناغی خوێندنی بنەڕەتی دەگرێتەوە، تێیدا بەخێوکار پابەند دەبێت کە لە تەمەنی یاساییدا منداڵ لە یەکێک لە قوتابخانەکان بخاتە بەر خوێندن.

دوازدەیەم:

١- **خوێندنی بنەڕەتی**: یەکەم قۆناغی خوێندنی پەیڕەوکراو و پابەندکراوە کە (٩) نۆ پۆلی خوێندن لەخۆدەگرێت.

٢- **قوتابخانەی بنەڕەتی**: ناوەندی خوێندنی قۆناغی بنەڕەتییە.

سیازدەیەم:

١- **خوێندنی ئامادەیی**: ئەو قۆناغەی خوێندنە کە دوای قۆناغی بنەڕەتی دەستپێدەکات و لە (٣) سێ پۆلی خوێندن پێکدێت، کە پۆلەکانی دەیەم تا دوازدەیەم لە خۆ دەگرێت.

٢- **خوێندنگەی ئامادەیی**: ناوەندی خوێندنی قۆناغی ئامادەییە.

چواردەیەم: خوێندنی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی: قۆناغی خوێندنی پیشەییە، کە دوای خوێندنی بنەڕەتی دەستپێدەکات و لە (٥) پێنج پۆلی خوێندن پێکدێت.

پازدەیەم: پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی: ئەو ناوەندەیە کە خوێندنی پیشەیی بۆ ماوەی (٥) پێنج ساڵ، پاش تەواوکردنی قۆناغی بنەڕەتی تێدا بەڕێوەدەچێت.

شازدەیەم: کۆمەڵگەی پەروەردەیی: ئەو دامەزراوەیەیە کە باخچەی منداڵان و قۆناغەکانی خوێندنی بنەڕەتی و ئامادەیی لەخۆدەگرێت.

حەڤدەیەم: دامەزراوە: دامەزراوەی پەروەردەیی و فێرکردنە، کە باخچەی منداڵان، قوتابخانە، خوێندنگە، کۆمەڵگە و پەیمانگە پەروەردەییەکان، بە حکومی و ناحکومی و هاوبەشەوە دەگرێتەوە.

هەژدەیەم: دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی: ئەو دامەزراوانەی پەروەردە و فێرکردن دەگرێتەوە کە موڵکی حکومەتن و لەلایەن وەزارەتەوە بەڕێوەدەبرێن و خەرجیان لێدەکرێت.

نۆزدەیەم: دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی: ئەو دامەزراوانەی پەروەردە و فێرکردن دەگرێتەوە کە موڵکی کەس و لایەنی پەروەردەکاریی ناحکومین، و لەلایەن ئەوانەوە بەڕێوە دەبرێن و خەرجیان لێدەکرێت.

بیستەم: دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی قازانج نەویست: ناوەندی پەروەردە و فێرکردنی ناحکومی خاوەن کەسێتی مەعنەوییە، لەدامودەزگاکانی حکومی پەیوەندیدار تۆمار دەکرێت، قازانجی کارکردنی تەنها بۆ دابینکردنی پێداویستییە زانستی و کارگێڕییەکان و پەرەپێدانی توانای منداڵان، قوتابیان، خوێندکاران، مامۆستایان و کارمەندانی دیکەی دامەزراوەکە دەبێت و بۆ سوودی کەسی بەکارناهێنرێت.

بیست و یەکەم: **دامەزراوە هـاوبەش و پشـتیوانکراوەکان**: ئەو دامەزراوانەی پەروەردە و فێرکـردن دەگـرێتەوە کە مـۆڵکی حکـومەتن و تێچووەکانیـان لەلایەن حکـومەتەوە دابـین دەکرێـت، بەڵام لەلایەن کەسـانی پەروەردەیـی نیشـتمانی یـان بیـانییەوە، بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەت بەڕێوەدەبرێن.

بیست و دووەم:

١- **قوتابی**: ئەو کەسەیە کە لە قوتابخانەی بنەڕەتی ناونووس کراوە و بەردەوامە لە خوێندن.

٢- **خوێنـدکار**: ئەو کەسـەیە کە لە خوێنـدنگەی ئامـادەیی یـان بەشـی ئامـادەیی کـۆمەڵگەی پەروەردەیی یان پەیمانگەکانی پەروەردەیی پیشەیی ناونووس کراوە و بەردەوامە لە خوێندن.

بیست و سێیەم: **پۆل**: ساڵێکی خوێندنی قوتابی و خوێندکارە لە هەرقۆناغێکی خوێندندا.

بیست و چـوارەم: **قوتابخـانەی ئێـواران**: ناوەنـدی خوێنـدنی ئێـوارانی حکـومییە، بـۆ ئەو قوتـابی و خوێندکارانە تەرخانکراوە کە بەهـۆی دەرنەچـوونی دوو سـاڵ لەسـەریەک لە خوێنـدنی ڕۆژ یـاخود بەهۆی تێپەڕبوونی تەمەنی یاساییان مافی بەردەوامبوونیان لە قوتابخـانەی بنەڕەتـی و ئامـادەیی ڕۆژ نییە.

بیست و پێـنجەم: **مامۆسـتا**: پێشـەنگی پرۆسـەی پەروەردە و فێرکـردنە، شـیاو و لێهـاتووە، بەپێـی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو مەرج و کارامەییانەی تێدا دەستەبەرە کە بۆ مەبەستی وانە ووتنەوە و پێشەنگی لە دامەزراوەکاندا پێویستە.

بیست و شەشەم: **مامۆستای پەروەردەی تایبەت**: مامۆستای پسپۆڕە لە پەروەردە و فێرکردنی منداڵانی خـاوەن پێداویسـتی تـایبەت، لە پرۆسـەی پەروەردەی پیشـوەختی قۆنـاغی بـاخچە لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا .

بیست و حەوتەم: **بەڕێـوەبەری دامەزراوە**: ئەو کەسـەیە کە ئەرکـی بەڕێـوەبردنی دامەزراوەیەکـی پەروەردەیی و فێرکردنی پێ دەسپێردرێت.

بیسـت و هەشـتەم: **یاریـدەدەری بەڕێـوەبەر**: ئەو کەسـەیە کە ئەرکـی یاریـدەدەری بەڕێـوەبەری پێدەسپێردرێت.

بیست و نـۆیەم: **ڕێنماییکـاری پەروەردەیـی**: ئەو فەرمـانبەرەیە کە خـاوەن پسـپۆڕییە لە یەکێـک لە بوارەکانی دەروونناسی، کۆمەڵناسی، ڕێنماییکردنی پەروەردەیـی یـان کـاری کـۆمەڵایەتی یـان هەر پسـپۆڕییەکی دیـکەی هاوشـێوە، و ئەرکـی ڕێنمـاییی دەروونـی و پەروەردەیـی و هۆشـیاری کۆمەڵایەتی لە دامەزراوەکاندا لە ئەستۆ دەگرێت، بۆ چارەسەری کێشە دەروونی، کۆمەڵایەتی یـان ڕەفتارییەکانی قوتابیان و خوێندکاران ڕادەسپێردرێت.

سییەم: **سەرپەرشتیاری پەروەردەیـی**: ئەوفەرمـانبەرەیە کە بەپێـی حوکمەکـانی ئەم یـاسایە، ئەرکـی ڕێنمایی، بەدواداچوون و هەڵسەنگاندن، لە دامەزراوەکاندا لە ئەستۆ دەگرێت.

سی و یەکەم: پلانی فێرکردن: دیدگا گشتیەکانی پەروەردە و فێرکردنە، کە لە بنەما گشتی و فەلسەفییەکانی پەروەردە وفێرکردنی هاتوو لەم یاسایەدا سەرچاوە دەگرێت و بەها و بنەماکانی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردنی لەسەر بنیاتدەنرێت.

سی و دووەم: کتێبەکانی خوێندن: کتێبەکانی خوێندنی هەر بابەتێکە کە وردەکارییەکەی لە پلانی فێرکردنەوە سەرچاوەی گرتووە.

سی و سێیەم : پرۆگرامی خوێندن: بەشێکە لە پلانی فێرکردن، کە پەیوەستە بە پۆلێک یاخود بازنەیەکی خوێندنی دیاریکراو، کتێبەکانی خوێندن لە هەر بابەتێک لە قۆناغی یان بازنەی پەیوەندیدار، کتێبەکانی ڕاهێنان و ڕێبەری مامۆستا و ڕێبەری سەرپەرشتیاری پەروەردەیی، سیستەمی تاقیکردنەوەکان و هەڵسەنگاندن لەخۆدەگرێت.

سی و چوارەم: بەخێوکار: ئەو کەسەی بەخێوکردن و چاودێریکردنی منداڵ، قوتابی و خوێندکار، بە پێی یاسا بەرکارەکان لە ئەستۆ دەگرێت.

سی و پێنجەم: ئەنجومەنی بەخێوکاران: ئەو ئەنجومەنیە کە بە شێوەیەکی ئارەزوومەندانە لە ناوەندەکانی خوێندن لەلایەن بەخێوکارانەوە پێکدەهێنرێت.

سی و شەشەم: پەروەردەی تایبەت: بریتیە لە کۆمەڵێک بەرنامەی پەروەردەیی تایبەت، کە دەبێت بۆ قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستیی تایبەت دابین بکرێت، بۆ گەشەکردن و پەرەپێدانی تواناکانی خوێندنیان، لە ڕێگەی ئەو هۆکارانەی خوێندن کە لەگەڵ تواناکانیاندا دەگونجێت.

سی و حەوتەم: قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت: ئەو قوتابی و خوێندکارانەن کە بە هۆکارێکی تەندروستی، دەروونی یان فیزیکی، بەبێ بایەخپێدانی تایبەت ناتوانن چالاکییە ڕۆژانەکانی پرۆسەی خوێندن هاوشێوەی هاوپۆلەکانیان، ڕایی بکەن.

سی و هەشتەم: پەروەردە و فێرکردن: ئەو پرۆسەیەیە کە بەپێی پلانی فێرکردن و پرۆگرامەکان، لەژێر چاودێری مامۆستا، بەمەبەستی بەهرەمەندبوونی قوتابی و خوێندکاران بە زانست و تێگەشتن و بنیاتنانی بەهاکان، هاوتەریبی خوێندنەوەی ڕەخنەگرانەی دەقەکان، لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا بەرێوەدەچێت.

سی و نۆیەم: بەشە وانە: پرۆسەیەکی پەروەردەیی و فێرکردنە، لە پۆل و لەژێر سەرپەرشتی مامۆستا و لە ماوەیەکی دیاریکراودا بەڕێوە دەچێت.

چل: دڵنیایی جۆری: ئەو ڕێکارانەیە کە لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە دەگیرێتەبەر.

چل و یەکەم: خوێندنی خێرا: ئەو خویندنەیە کە ئامانجی ڕەخساندنی هەلی فێربوونە بۆ ئەوانەی لە تەمەنی یاساییدا لە خوێندن بەردەوام نەبوون یان هەر پەیوەندیان بە قوتابخانەوە نەکردووە، لە ڕێگەی ئامادەکردنیان لە ماوەی (٥) پێنج ساڵ یان زیاتر، بۆ ئەوەی بەپێی تەمەنەکانیان بگەنەوە سەر ڕێچکەی خوێندنی پەیڕەوکراو.

چل و دووەم: نەهێشتنی نەخوێندەواریی: بنیاتنانی توانستەکانی خوێندنەوە و نووسین و بنەماکانی ژمارەکارییە، بۆ ئەو کەسەی کە هەر نیەتی و تەمەنیشی لە (١٦) شازدە ساڵ زیاترە.

چل و سێیەم: شوێنی حەواندنەوەی قوتابیان: ئەو شوێنانەن کە لە دوای تەواوبوونی دەوامی فەرمی قوتابخانەکان دەکرێنەوە، بۆ ئەو قوتابیانەی تەمەنیان لە (١٤) چواردە ساڵ کەمترە و بەهۆی کاری بەخێوکاریان ناتوانن لە کاتی تەواوبوونی دەوامی قوتابخانە ڕاستەوخۆ بڕۆنەوە ماڵەوە.

چل و چوارەم: دیداری گەشە: بریتیە لە دیدارێک کە لە قوتابخانە و خوێندنگە بە ئامادەبوونی مامۆستا، بەخێوکار و قوتابی یان خوێندکار بۆ تاوتوێکردنی باری خوێندن و بەمەبەستی دروستکردنی لێکتێگەیشتنی هاوبەش بۆ پەرەپێدانی تواناکانی قوتابی و خوێندکار و باشترکردنی بارودۆخی خوێندنیان، ئەنجام دەدرێت.

چل و پێنجەم: قوتابخانە و خوێندنگەی بەهرەداران و تایبەتمەند: بریتییە لە قوتابخانە و خوێندنگەی بەهرەداران، یان تایبەتمەند بە هونەر یان وەرزش یان هەر بابەتێکی دیکە، کە وەزارەت ڕەزامەندی لەسەر کردنەوەیان دەدات.

چل و شەشەم: مۆڵەت: ئەو ڕێگەپێدانەیە کە لەلایەن وەزارەتەوە و بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە و ڕێنماییەکانی، بە دروستکردنی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی دەدرێت.

بەشی دووەم

بنەما گشتی و فەلسەفییەکانی پەروەردە و فێرکردن

تەوەری یەکەم

بنەما فەلسەفییەکانی پەروەردە و فێرکردن

ماددەی (٢):

یەکەم: پەروەردە و فێرکردن میکانیزمی تواناسازی و بنیاتنەری تاکێکی کوردستانی خوێندەوار و هۆشیار و داهێنەرە، بە ئاراستەی گەشەپێدانی کۆمەڵگەیەک کە پرنسیپەکانی دیموکراتی، بنەماکانی دادپەروەری کۆمەڵایەتی و یەکسانی نێوان هەردوو ڕەگەز، گیانی پێکەوە ژیانی ئاشتییانە و مرۆڤدۆستی و خۆشەویستی خاک و پاراستنی ژینگەی تێیدا گەشە بکات.

دووەم: قوتابی و خوێندکار تاکی خاوەن خواستی فێربوون و توانستی و شیکردنەوە و ڕەخنەگرتنن، توانای تێگەیشتن و قبوڵکردنی دیدوبۆچوونی جیاواز و گوزارشت لە خۆکردنی ئازاد و بوێرانەیان هەیە، ئامادەن بۆ کارکردنی داهێنەرانە و جێبەجێکردنی کارامەییە بنەڕەتییەکان و هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی لە داهاتوودا.

سێیەم: گەشەپێدانی گیانی ڕێزگرتن لە بەها نەتەوەیی و کۆمەڵایەتییە باڵاکانی کۆمەڵگەی کوردستانی لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن، و ڕاهێنانی قوتابی و خوێندکار لەسەر متمانە بەخۆبوون و داکۆکیکردن لە مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە گشتییەکان لە چوارچێوەی دەستور و یاسا کارپێکراوەکان و بەڵگەنامە نێودەوڵەتییە پەسەندکراوەکاندا.

تەوەری دووەم

بنەما گشتییەکانی پەروەردە و فێرکردن

ماددەی (٣):

یەکەم: فێربوون مافێکی دابینکراو و بەخۆڕاییە لە سەرجەم دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا، نابێت هیچ تاکێک کە مەرجەکانی هاتوو لەم یاسایەی تێدابێت لەو مافە بێبەش بکرێت.

دووەم: زمانی کوردی زمانی فەرمیی خوێندنە لە سەرجەم دامەزراوەکاندا، جگە لەو دامەزراوانەی کە تایبەتن بە پێکهاتەکان وەک تورکمان، سریان کلدان ئاشور، ئەرمەن و عەرەب کە خوێندن تێیاندا بە زمانی دایک دەبێت، لەگەڵ ئەو دامەزراوانەی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە مۆڵەتیان پێدراوە بە زمانێکی دیکە بخوێنن.

سێیەم: قوتابی و خوێندکار بە چەقی هەردوو پرۆسەی خوێندن و فێرکردن هەژمار دەکرێن.

چوارەم: مامۆستا پێشەنگی سەرەکییە بۆ پەروەردە و هاندانی گیانی فێربوون و داهێنان، و گەیاندنی زانیاری و توانستە جۆراوجۆرەکان بە قوتابیان و خوێندکاران، و پێویستی بە پەرەپێدانی خودی بەردەوام هەیە و دەبێت شکۆی پارێزراو بێت.

پێنجەم: بەکارهێنانی توندوتیژیی جەستەیی و دەروونی و هەموو جۆرەکانی جیاکاریی و خراپ مامەڵەکردن لە دامەزراوەکاندا، قەدەغەیە.

شەشەم: پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لە دامەزراوە پەرەوەردەییە حکومیەکاندا لەسەر هەمان سیستم و بەها و میکانیزم بەڕێوەدەچێت.

حەوتەم: وەرگرتنی هەر بڕە پارەیەک لە قوتابیان و خوێندکاران و کەسوکاریان لەلایەن قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییە حکومیەکان، بەمەبەستی خوێندن، قەدەغەیە.

هەشتەم: وەزارەت سیستمی شۆڕکردنەوەی دەسەڵاتەکان لە بەڕێوەبەردندا، بۆ مەبەستی پێدانی دەسەڵاتی زیاتر بە بەڕێوەبەرایەتی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان پیادە دەکات.

بەشی سێیەم

ئامانجە گشتی و هاوبەشەکانی پەروەردە و فێرکردن

ماددەی (٤):

یەکەم: فێرکردن و گەشەپێدان و بنیاتنانی تواناکانی نەوەیەکی بەهرەمەند بە زانست.

دووەم: بنیاتنانی هەستی پابەندبوون لە تاکدا، بە جۆرێک کە شانازی بە نیشتیمان و مێژوو و کلتوری کوردستانی خۆی بکات و لە بنیاتنانی وڵاتەکەیدا بەشدار بێت.

سێیەم: پەرەپێدانی بەهاکانی دیموکراسی، ئاشتی، پێکەوەژیانی ئاشتیانە، یەکسانیی نێوان هەردوو ڕەگەز، ڕێزگرتنی ئایین و نەتەوەکان، ئازادیی تاک، مافەکانی مرۆڤ و پاراستنی ژینگە.

چوارەم: گەشەپێدانی توانستەکانی قوتابی و خوێندکار، تا ببن بە هاونیشتیمانییەکی خوێندەوار، داهێنەر، چالاک، خاوەن هۆشیاری و کەسایەتی سەربەخۆ.

پێنجەم: گەشەپێدانی توانای نەوەکان بۆ ئامادەکردنیان تا بەشداری لە ژیانی گشتی کۆمەڵگە و بازاڕی کار و پێشکەوتنی هەرێمدا بکەن.

شەشەم: ئامادەکردن و هاندانی قوتابیان و خوێندکاران تا بەردەوام بن لە خوێندن لە قۆناغی بەرزتردا.

حەوتەم: گرنگیدان بە پەروەردەی وەرزشی و هونەری و جەستەیی قوتابیان و خوێندکاران.

هەشتەم: کارکردن بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواریی و ڕەخساندنی هەلی فێربوون و گەڕاندنەوەی دابڕاوان بۆ ناوەندەکانی خوێندن.

نۆیەم: هێنانەئارای کۆمەڵگەیەک کە بڕوای بە ئاوێتەکردنی پەروەردەیی کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت هەبێت، بەپێی بنەماکانی یەکسانی، بۆ ئەوەی فێرکردنێکی ئاست بەرزیان بۆ دابین بکرێت.

دەیەم: بەهێزکردنی تواناکانی قوتابیان و خوێندکاران بۆ بیرکردنەوەی زانستی، ئەنجامدانی توێژینەوە و تاقیکردنەوەکان، بەکارهێنانی سەرچاوەی زانستی و تەکنەلۆجیای پێشکەوتوو.

یازدەیەم: هەوڵدان بۆ ڕاهێنانی قوتابی و خوێندکار لەسەر شێوازە هاوچەرخەکانی خوێندن و پەرەپێدانی توانستی پیشەیی خوێندکاران و ئامادە و مەشقپێکردنیان، بە ئاراستەی گونجاندنی تواناکانیان لەگەڵ پیشەیەکی دیاریکراوی پێویست لە بازاڕی کاردا.

دەروازەی دووەم

دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان

بەشی یەکەم

باخچەی منداڵان

تەوەری یەکەم

بنەماکان

ماددەی (٥):

باخچەی منداڵان قۆناغێکی ئارەزوومەندانەیە، (٢) دوو ساڵ بەر لە خوێندنی بنەڕەتی دەستپێدەکات، منداڵان بۆ خوێندنی بنەڕەتی ئامادە دەکات، و هەموو ئەو منداڵانەی تێدا وەردەگیرێن کە لە ڕۆژی دەستپێکردنیان لە باخچە یان رۆژی (٣١)ی کانونی یەکەمی ئەو ساڵە، تەمەنیان گەیشتبێتە (٤) چوار یان (٥) پێنج ساڵ.

تەوەری دووەم

ئامانجە تایبەتییەکانی باخچەی منداڵان

ماددەی (٦): ئامانجە تایبەتییەکانی باخچەی منداڵان بریتین لە:-

یەکەم: کارکردن بۆ گەشەپێدانی کەسێتی منداڵ، بە تێکەڵاوبوون لەگەڵ منداڵانی دیکە لە ژینگەی دەرەوەی بازنەی خێزان و پیادەکردنی چالاکی پەروەردەیی چێژبەخش و فێرکردنی سوودبەخش.

دووەم: بەدەستهێنانی بنەما بەراییەکانی خوێندنەوە و نووسین و ژماردن، هاندانی هەستی جوانناسی و هونەر و پەرەپێدانی کارامەیی جەستەیی.

ماددەی (٧):

وەزارەت باخچەی منداڵانی نوێ دەکاتەوە و پشتیوانی پەرەپێدانی باخچەی منداڵان دەکات و کەرتی تایبەت بۆ کردنەوەی باخچەی منداڵانی ناحکومی هاندەدات.

ماددەی (٨):

یەکەم: پێویستە ژمارەی منداڵان لە هەر پۆلێک لەگەڵ ڕووبەری پۆلەکەدا گونجاو بێت، و ژینگەیەکی لەباری تێدا دەستەبەر بکرێت.

دووەم: ئەگەر باخچەی منداڵان یەک دەوام بوو دەبێت دەوامی ڕۆژانەی لە شەش کاتژمێر کەمتر نەبێت، و ئەگەر دوو دەوام بوو دەبێت دەوامی ڕۆژانەی باخچە لە پێنج کاتژمێر کەمتر نەبێت.

بەشی دووەم

خوێندنی بنەڕەتی

تەوەری یەکەم

بنەماکانی خوێندنی بنەڕەتی

ماددەی (٩):

یەکەم: هەر منداڵێک لە ڕۆژی (٣١)ی کانوونی یەکەم تەمەنی بگاتە (٦) شەش ساڵ، پێویستە لەلایەن بەخێوکارەکەیەوە لە قوتابخانەیەکی بنەڕەتی بخرێتە بەر خوێندن.

دووەم: خوێندنی بنەڕەتی پەیڕەوکراو، بۆ هەموو تاکێک کە تەمەنی (١٦) شازدە ساڵی تەواو نەکردبێت پابەندکراوە و پێویستە قوتابی پێش ئەوەی تەمەنی (١٩) نۆزدە ساڵی تێپەڕبکات ئەو خوێندنەی تەواوکردبێت.

تەوەری دووەم

ئامانجەکانی خوێندنی بنەڕەتی

ماددەی (١٠):

یەکەم: بنیاتنانی بنەماکانی پەروەردە، خوێندن، نووسین و ژماردن لای قوتابیان، و پەرەپێدانی کارامەییە سەرەکیەکانیان، بەتایبەت کارامەیی زمانزانی، ژماردن، هونەر، جووڵە و چالاکی زانستی.

دووەم: فێرکردنی بنەماکانی هاونیشتیمانی بوون، مەدەنیەت، لێبووردەیی و قبوڵکردنی جیاوازی، هاندانی قوتابیان بۆ بەهێزکردنی توانستی دەستپێشخەری، کۆششکردن، پشوودرێژی، و پاراستنی بەها باڵاکانی ڕەوشت و ڕەفتار.

تەوەری سێیەم

خوێندنی پابەندکراو

ماددەی (١١):

یەکەم: هیچ بەخێوکارێک مافی ئەوەی نیە کە ڕێگە لە خستنەبەر خوێندنی منداڵ لە قوتابخانەیەکی خوێندنی بنەڕەتی و بەردەوامبوون تێیدا، بگرێت، تەنها بە پاساوی تەندروستی و لە ڕێگەی ڕاپۆرتی پزیشکی پەسەندکراو لەلایەن لێژنەی تەندروستی تایبەتمەندەوە نەبێت، و هەر ڕاپۆرتێکیش تەنها بۆ یەک ساڵی خوێندن کاریپێدەکرێت و دەبێت ساڵانە نوێ بکرێتەوە.

دووەم: هەر بەخێوکارێک بەدەر لە حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، ڕێگە لە چوونە بەر خوێندن یان بەردەوامبوونی خوێندنی منداڵێک بگرێت، دوای ئاگادارکردنەوەی بۆ یەکجار و پابەندکردنی بە ناردنی منداڵەکە بۆ قوتابخانە، بە پێبژاردنێک کە بڕەکەی لە (٥٠٠.٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت سزا دەدرێت، و لە کاتی دووبارەکردنەوەی سەرپێچییەکە سزاکەی دەبێت بە دوو هێندە، بە ڕەچاوکردنی هەر سزایەکی توندتر کە لە یاسا بەرکارەکانی هەرێمدا هاتووە.

تەوەری چوارەم

بازنەکانی قۆناغی خوێندنی بنەڕەتی

ماددەی (١٢):

خوێندنی بنەڕەتی لە سێ بازنەی خوێندن پێکدێت:-

یەکەم: بازنەی یەکەم کە پۆلەکانی یەکەم، دووەم و سێیەم لە خۆدەگرێت، قوتابخانە بە پەیڕەوکردنی سیستمی مامۆستای پۆل پابەندە، قوتابی لە هەر بابەتێکی خوێندندا کارتی هەڵسەنگاندنی پێدەدرێت و دەرنەچوون لەم بازنەیەدا بوونی نابێت.

دووەم: بازنەی دووەم کە پۆلەکانی چوارەم، پێنجەم و شەشەم لە خۆدەگرێت، تێیدا سیستمی مامۆستای بابەت پیادە دەکرێت، هەر بابەتێکی خوێندن لەلایەن مامۆستای پسپۆڕی بابەتەکەوە دەوترێتەوە، قوتابیان کارتی نمرەیان پێدەدرێت و دەرنەچوون لە هەمان پۆل بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، بوونی دەبێت.

سێیەم: بازنەی سێیەم کە پۆلەکانی حەوتەم، هەشتەم و نۆیەم لە خۆدەگرێت، تێیدا سیستمی مامۆستای بابەت پیادە دەکرێت، قوتابیان کارتی نمرەیان پێدەدرێت و دەرنەچوون لە هەمان پۆل بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، بوونی دەبێت.

بەشی سێیەم

خوێندنی ئامادەیی

تەوەری یەکەم

بنەماکانی خوێندن

ماددەی (١٣):

دوای تێپەڕاندنی قۆناغی خوێندنی بنەڕەتی لە هەموو بابەتەکانی خوێندن بەسەرکەوتوویی، قوتابی مافی هەیە پەیوەندی بە قۆناغی خوێندنی ئامادەیی حکومی بێ بەرامبەر بکات، بە مەرجێک تەمەنی لە (٢٠) بیست ساڵ تێپەڕ نەکات و پێویستە خوێندکار بەر لە تێپەڕبوونی تەمەنی (٢٤) بیست و چوار ساڵی قۆناغی خوێندنی ئامادەیی تەواو کردبێت.

تەوەری دووەم

ئامانجەکانی خوێندنی ئامادەیی

ماددەی (١٤):

یەکەم: بەهێزکردنی توانستی خوێندکار لە ڕووی بیرکردنەوە، تـوێژینەوە، تـاقیکردنەوە، بەکارهێنـانی سەرچاوە زانستییەکان و شێوازە هاوچەرخەکانی خوێندن و تەکنەلۆژیـای پێشکەوتوو و هانـدانی بۆ ئەوەی ئازادانە کار و کۆشش و هەماهەنگی لەگەڵ کەسانی دیکەدا بکات.

دووەم: بنیاتنانی کەسێتی خوێندکار لە ڕێگەی پرۆگرام و پلانی تایبەتەوە، بۆ بەشداریکردنی ئەرێنی لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا و قبووڵکردنی جیاوازی و پێکەوەژیانی و ئاشتییانە.

سێیەم: گەشـەپێدانی توانسـتی پیشـەیی خوێنـدکارانی بەشـە پیشـەییەکان و ئامـادەکردن و مەشقپێکردنیان بۆ بازاڕی کار.

تەوەری سێیەم

بەشەکانی خوێندنی ئامادەیی

ماددەی (١٥):

یەکەم: قۆنـاغی خوێنـدنی ئامـادەیی لە بەشـەکانی زانسـتی، وێژەیـی و پیشـەیی پێکـدێت، و پسپۆڕییەکانی بەشی پیشەیی بەپێی پێویستی بازاڕی کـار، و پسپۆڕییەکانی بەشی زانستی و وێژەیـی بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەتـی خوێنـدنی بـاڵا و تـوێژینەوەی زانسـتی، لەلایەن ئەنجوومەنی وەزارەت بڕیاری لێدەدرێت.

دووەم: ئەنجومەنی وەزارەت دەتوانێت بەپێی پێویستی، خوێندنگەی ئامادەیی پیشـەیی حکومی بـۆ پەیمانگای پەروەردەیی پیشەیی (٥) پێنج ساڵە بگۆڕێت.

سێیەم: خوێندکاری ئامادەیی مافی گۆڕینی بەشەکەی بۆ بەشێکی دیکە هەیە، ئەگەر مەرجەکانی بەشە نوێکەی تێدابێت، و ئامادەبێت سەر لەنوێ گشت پۆلەکانی ئەو بەشە بخوێنێتەوە.

تەوەری چوارەم

پرۆژەی ئامادەیی و تەواوکردنی خوێندن

ماددەی (١٦):

یەکەم: خوێندکاری پۆلی یـازدەیەمی ئامـادەیی زانسـتی و وێژەیـی دەبێـت پرۆژەیەکـی زانسـتی یـان وێژەیی یان کۆمەڵایەتی بە ناوی پرۆژەی ئامادەیی، ئەنجام بدات.

دووەم: ئەو خوێندکارەی زانستی و وێژەیی کە پرۆژە ئەنجامنادات یاخود نمرەی خوار (٥٠%) پەنجـا لە سەد لە پرۆژەکەی وەردەگرێت، بە دەرنەچوو هەژمار دەکرێت.

سێیەم: خوێندکاری پۆلی یازدەیەمی پیشەیی لە جیاتی پرۆژەی ئامادەیی دەبێت بەشداری لە خولێکی ڕاهێنان لە بوارەکەی خۆیدا بکات کە لە (١٤) چواردە ڕۆژی پشووی هاوین کەمتر نەبێت.

ماددەی (١٧):

بـۆ تێپەڕکردنـی قۆنـاغی خوێنـدنی ئامـادەیی، دەبێـت خوێنـدکار تەواوی بابەتەکـانی پرۆگرامـی خوێندنی تەواوکردبێت و لە تەواوی تاقیکردنەوەکانیش دەرچووبێت.

ماددەی (١٨):

وەزارەت، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیـدارەکانی دیـکە و کەرتـی تـایبەت، کاردەکـات بـۆ بەستنەوەی خوێندنی ئامادەیی پیشەیی بە بازاڕی کار لەلایەک و خوێندنی باڵا لەلایەکی دیکە.

بەشی چوارەم

پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان

تەوەری یەکەم

بنەماکانی خوێندن لە پەیمانگە پەروەردییە پیشەییەکان

ماددەی (١٩):

یەکەم: دوای تەواوکردنـی قۆنـاغی خوێنـدنی بنەڕەتـی بەدەرچـوون لە هەمـوو بابەتەکـانی خوێنـدن، خوێنـدکار مـافی هەیە بێ بەرامبەر لە پەیمـانگەیەکی پەروەردەیـی پیشـەیی حکـومی دەسـت بە خوێندن بکـات، ئەگەر مەرجەکـانی پەیمـانگەی پەروەردەیـی پیشـەیی پەیوەندیـداری تێـدا بێـت و تەمەنیشی لە (٢٠) بیست ساڵ زیاتر نەبێت.

دووەم: خوێنـدکار بەپێـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە مـافی بەردەوامبـوونی خوێنـدنی لە پەیمـانگە پەروەردەیـیە پیشـەییە حکومییەکـان هەیە، بە مەرجێـک تەمەنـی لە (٢٨) بیسـت و هەشـت سـاڵ تێپەڕ نەکات.

سێیەم: وەرگرتنی خوێندکار لە پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییە جیاوازەکان، بەپێی ڕێنمایی دەبێت کە ئەنجـومەنی وەزارەت پـێش کۆتـایی مـانگی ئـازاری هەر سـاڵێک بڕیـاری لـێ دەدات و وەزیـر دەریدەکات.

تەوەری دووەم

ئامانج لە پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان

ماددەی (٢٠):

یەکەم: ئامادەکردنی خوێندکار بۆ پیشەیەکی دیاریکراو لە بازاڕی کاردا.

دووەم: بەهێزکردنی تواناکانی خوێندکار سەبارەت بە گەشەکردنی بیرکردنەوەی زانستی، قوڵبوونەوەی توانستی توێژینەوە و تاقیکردنەوە، پیادەکردنی پرۆگرامی خوێنـدن، بەکارهێنـانی سـەرچاوەکان و ڕاهاتن لەسەر شێوازە هاوچەرخەکانی خوێندن و تەکنەلۆجیای پێشکەوتوو.

سێیەم: بنیاتنانی بناغەیەکی بەهێز بۆ گەشـەپێدانی کەسایەتی خوێنـدکار و بەشـداریکردنی لە ژیـانی کۆمەڵایەتی و هاندانی بۆ پێکەوەژیانی ئاشتییانە، گەشەپێدانی توانستە زانستییەکانی، بایەخپێدانی تا بتوانێت سەربەخۆیانە کار بکات و توانای هەماهەنگی لەگەڵ کەسانی دیکەدا هەبێت.

تەوەری سێیەم

پرۆژەی پەیمانگەی پەروەردەیی و پیشەیی

ماددەی (٢١):

خوێندکاری پۆلی چوارەمی پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان، دەبێت یەکێک لەم دوو بژاردەیە هەڵبژێرێت:-

یەکەم: پرۆژەیەکی زانستی یان پیشەیی بە ناوی پرۆژەی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی ئەنجام بدات، ئەو خوێندکارەی لە پرۆژەکەیدا نمرەی پێویستی بەدەست نەهێنا بە دەرنەچوو هەژمار دەکرێت.

دووەم: بەشداری لە خولێکی ڕاهێنان کە لە (١٤) چواردە ڕۆژی پشووی هاوین کەمتر نەبێت بکات، ئەو خوێندکارەی پابەندی بەشداربوونی تەواو نەبێت، بە دەرنەچوو هەژمار دەکرێت.

ماددەی (٢٢):

پێویستە وەزارەت بە هاریکاریی وەزارەتە پەیوەندیدارەکانی دیکە و کەرتی تایبەت، کار بکات بۆ ئەوەی خوێندن لە پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان لەگەڵ بازاڕی کار لەلایەک و خوێندنی باڵاش لەلایەکی دیکەوە بگونجێنێت.

بەشی پێنجەم

حوکمە هاوبەشەکان

تەوەری یەکەم

بنەما هاوبەشەکان

ماددەی (٢٣):

یەکەم: پێویستە دامەزراوە پەروەردەییە حکومی و ناحکومییەکان وفەرمانبەرانیان، کار لە پێناو جێبەجێکردنی بنەما و ستانداردەکانی دڵنیایی جۆری و بەدەستهێنانی متمانەی دامەزراوەیی و متمانەی پرۆگرامەکاندا، بکەن.

دووەم: پێویستە هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی ناوێکی جیاکەرەوەی هەبێت، و نابێت دامەزراوە هەمان ناو یان هەمان ناوی لێکدراوی دامەزراوەیەکی دیکەی لە هەمان بەڕێوەبەرایەتی گشتیی پەروەردە هەبێت.

ماددەی (٢٤):

یەکەم: پێویستە دامەزراوەکان پلانی ساڵانەیان بۆ گەشەپێدانی بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن هەبێت.

دووەم: پێویستە سەرجەم مامۆستایان پلانی ساڵانە و وەرزانە بۆ ئەو بابەتانەی لە ئەستۆیانە دابڕێژن، خشتە و چالاکییە پلان بۆ دانراوەکان لەخۆبگرن و لە هەفتەی یەکەمی هەموو وەرزێکی خوێندندا بەسەر قوتابیان و خوێندکاراندا دابەش بکرێن.

سێیەم: دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی، پاش وەرگرتنی مۆڵەتی وەزارەت، دەتوانێت لە پۆلدا سوود لە دوو مامۆستا وەربگرێت، کە یەکێکیان دەبێت بە مامۆستای سەرەکی و ئەوەی دیکەش دەبێتە مامۆستای هاوکار.

ماددەی (٢٥):

یەکەم: ئەرکی دامەزراوەکانە تێڕوانینیان لەسەر بنەمای ئەوە بێت کە هەر قوتابی و خوێندکارێک ڕێچکەیەکی تایبەت بە خۆی هەیە بۆ فێربوون و داهێنان، و پێویستە پرۆسەی خوێندن توانا و تایبەتمەندی هەر قوتابی و خوێندکارێک وەک تاک بە جیا لە بەرچاو بگرێت.

دووەم: ئەرکی دامەزراوەکانە پشتیوانی قوتابی و خوێندکار لە ئەستۆ بگرن و کاری بۆ بکەن، بە تایبەتیش پشتیوانی ئەو قوتابی و خوێندکارانەی پێویستیان بە هاوکاریی زانستی زیاتر هەیە، دەبێت ئەو پاڵپشتیە لە ساڵانی یەکەمی قۆناغی بنەڕەتیدا چڕتر بێت.

تەوەری دووەم

پڕۆگرامەکانی خوێندن و هۆیەکانی فێرکردن

ماددەی (٢٦):

وەزارەت تایبەتمەندە بەدانانی پرۆگرامەکان و کتێبەکانی خوێندن، گەشەپێدانی شێوازەکانی وانەوتنەوە و کەرەستەکان و هۆیەکانی فێربوون، بەجۆرێک کە کتێبە بنەڕەتییەکانی فێربوونی زمان و زانستەکان و بیرکاری و مێژوو و جوگرافیا و پەروەردەی ئیسلامی و (پەروەردەی مەسیحی و پەروەردەی ئێزیدیایەتی بە پێی تایبەتمەندی) و هونەر و وەرزش، و ئەو بابەتانەی کە وەزارەت دوای هەڵسەنگاندنی زانستی بە پێویستی دەزانێت بۆ گەشپێدانی کارامەیی زانستی و بەهایی قوتابیان و خوێندکاران و پێکەوەژیانی گەلی کوردستان، بخوێندرێن.

تەوەری سێیەم

وەرز و کاتەکانی خوێندن لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٢٧):

یەکەم: هەر ساڵێکی خوێندن لە وەرزی یەکەم و دووەمی خوێندندن پێکدێت، و وەرزی یەکەم لە مانگی ئەیلول و وەرزی دووەمیش لە مانگی کانوونی دووەم دەستپێدەکات. لە دۆخی نائاساییدا ئەنجومەنی وەزارەت دەتوانێت بۆ ساڵێکی خوێندن گۆڕانکاری لەو کاتانەدا بکات.

دووەم: هەر ساڵێکی خوێندن لانیکەم (١٧٠) سەد و حەفتا ڕۆژی خوێندن لەخۆ دەگرێت، و هەر حەفتەیەک لانیکەم (٥) پێنج ڕۆژی خوێندن لەخۆ دەگرێت وهەر ڕۆژێکی خوێندن لە (٤) چوار کاتژمێر کەمتر نابێت.

سێیەم: ئەمانەی خوارەوە پشووەکانی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکانن:

١- پشووی سەری ساڵی زایینی لە ڕۆژی (٣٠) سی کانونی یەکەم تا ڕۆژی (٢) دووی کانونی دووەم.

٢- پشووی نیوەی ساڵ، کە دوای کۆتاییهاتنی تاقیکردنەوەکانی کۆتایی وەرزی یەکەم لە مانگی کانوونی دووەم دەبێت و نابێت پشووەکە لە یەک هەفتە زیاتر بێت .

٣- پشووی سەری ساڵی کوردی کە لەڕۆژی (١٩) نۆزدەی ئازار تا ڕۆژی (٢٤) بیست وچواری ئازار دەبێت.

٤- پشووی هاوین، کە ماوەکەی لە دوو مانگ کەمتر نابێت و بە ڕەچاوکردنی کاتی تاقیکردنەوەکان و دۆخی ناهەموار، دەکرێت بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی وەزارەت گۆڕانکاریی تێدا بکرێت.
٥- پشووی جەژنەکان.

چوارەم :وەزارەت دەتوانێت لەکاتی پێویستدا گۆڕانکاریی لەکاتی پشووەکاندا بکات، بەمەرجێک لەگەڵ ئەو پشووانە ناکۆک نەبێت کە لە یاسا بەرکارەکان و بڕیارەکانی پەرلەمانی کوردستاندا هاتوون.

تەوەری چوارەم

ڕاگرتنی خوێندن لە بارودۆخی نائاساییدا

ماددەی (٢٨):

یەکەم: لە بارودۆخی نائاساییدا وەزیر دەتوانێت دەوامی دامەزراوەکان بۆ ماوەی (٧) حەوت ڕۆژ ڕابگرێت، بە مەرجێک ئەنجومەنی وەزیران لە بڕیارەکە و هۆ و ڕێکارەکانی ڕاگرتنەکە ئاگادار بکرێتەوە، ئەنجومەنی وەزیران مافی درێژکردنەوەی ماوەکەی بە درێژایی بارودۆخە نائاساییەکە هەیە.

دووەم: لەبارودۆخی نائاساییدا بەڕێوبەری گشتیی پەروەردە لەپارێزگا وئیدارە سەربەخۆکان دەتوانێت دەوامی دامەزراوەکان بۆ ماوەی (٢) دوو ڕۆژ ڕابگرێت، بەمەرجێک وەزیر لەبڕیارەکە وهۆ و ڕێکارەکانی ڕاگرتنەکە ئاگادار بکرێتەوە، و وەزیر مافی درێژکردنەوەی ماوەکەی بۆ (٧) حەوت ڕۆژ هەیە.

تەوەری پێنجەم

بەشەوانەکانی خوێندن

ماددەی (٢٩):

پێش کۆتاییهاتنی مانگی ئایاری هەموو ساڵێک، دەبێت وەزارەت لانیکەمی ژمارەی وانەکانی خوێندن لە هەر بابەتێکدا و بۆ هەر قۆناغێکی خوێندن بۆ ساڵی خوێندنی داهاتوو دیاریبکات، بە مەرجێک لەگەڵ بازنەکانی خوێندن و چوارچێوەی پرۆگرامی فێرکردندا بگونجێت.

تەوەری شەشەم

پێدانی کتێب و پێداویستییەکانی خوێندن

ماددەی (٣٠):

یەکەم:

١- ئەرکی وەزارەتە، لە سەرەتای ساڵی خوێندندا، کتێبەکانی خوێندن بەخۆڕایی، بۆ دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان دابین بکات، بەمەبەستی دابەشکردنیان بەسەر قوتابیان و خوێندکاراندا.
٢- پێویستە وەزارەت لە سەرەتای ساڵی خوێندندا کتێبەکانی خوێندن، بە تێچووی خۆی بەبێ قازانج بۆ ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییانەی پرۆگرامی حکومی بە کاردێنن دابین بکات، بەمەبەستی دابەشکردنیان بەسەر قوتابیان و خوێندکاراندا بە خۆڕایی.

دووەم: ئەرکی وەزارەتە، پێش دەستپێکردنی ساڵی خوێندن پێدوایستیەکانی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، دابین بکات.

تەوەری حەوتەم

مافی خوێندن بە زمانەکانی دیکە لە قوتابخانە و خوێندنگە حکومییەکاندا

ماددەی (٣١):

یەکەم: خوێندن بە زمانی عەرەبی، تورکمانی، سریانی و ئەرمەنی، بۆ قوتابی و خوێندکارانی ئەو پێکهاتانە، لە دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی تایبەت بەو زمانانە دابیندەکرێت، بە مەرجێک زمانی دایکی بەخێوکاری قوتابی و خوێندکار زمانی کوردی نەبێت، و ژمارەی قوتابیان و خویندکاران بۆ کردنەوەی قوتابخانەیەکی لەو جۆرە گونجاوبێت، وهاوکات زمانی کوردیش لەو ناوەندانە بخوێندرێت.

دووەم: ئەگەر قوتابیەکی بنەڕەتی لە قوتابخانەیەکی حکومی بخوێنێت کە خوێندن تییدا بە زمانی دایک نەبێت، مافی هەیە بێ بەرامبەر لەسەر داوای بەخێوکار بۆ ماوەی دوو کاتژمێر لە هەفتەیەکدا بە زمانی دایک بخوێنێت، بە مەرجێک زمانی دایکی بەخێوکارەکەی زمانی کوردی نەبێت، و ژمارەی ئەو قوتابیانەی کە دەیانەوێت بەو زمانە بخوێنن لە (١٠) دە قوتابی کەمتر نەبێت.

سێیەم: وەزارەت دەتوانێت بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، باخچەی منداڵان و قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی حکومی بە زمانە جیهانییەکان بکاتەوە، لەگەڵ پابەندکردنیان بە خوێندنی زمانی کوردی تیایاندا.

تەوەری هەشتەم

قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت

ماددەی (٣٢):

یەکەم: قوتابی و خوێندکاری خاوەن پێداویستی تایبەت، کە لە چوارچێوەی تەمەنی یاسایی خوێندندایە، مافی خوێندن و دابینکردنی هەلی یەکسان، وەرگرتن و بەردەوامبوونی خوێندنیان لە دامەزراوەکاندا هەیە، بە ڕەچاوکردنی بڕگەی (چوارەم)ی ماددەی (٣٥)ی ئەم یاسایە.

دووەم: پێویستە لە هەموو قۆناغەکانی خوێندن گرنگی بە قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت بدرێت، بەپێی جیاوازیی توانست و ئامادەباشیان، لەگەڵ دابینکردنی مامۆستایانی پەروەردەی تایبەت.

سێیەم: دەبێت وەزارەت پێوەر و هۆکار و کەلوپەلی تایبەت و شێوازی هەڵسەنگاندن و تاقیکردنەوەی گونجاو بۆ قوتابی و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت، دابین بکات.

چوارەم: ئەرکی وەزارەتە ناوەڕۆکی پلانی فێرکردن و پرۆگرامەکانی خوێندن و بەڵگە پەروەردەییەکان، بۆ میلاکەکانی فێرکردن و چالاکیە تایبەتەکان، کە پەیوەستن بە کتێبەکانی خوێندن، گەشە پێبدات و بیانڕەخسێنێت.

پێنجەم: ئەرکی وەزارەتە کاربکات بۆ پتەوکردنی ڕۆڵی هۆشیاریی کۆمەڵگە و بەشداریپێکردنی کەسوکاری قوتابیان و خوێندکاران و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی.

شەشەم: پێویستە دامەزراوەکان کاربکەن بۆ ئەوەی تەلاری قوتابخانە وخوێندنگە و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکانیان لەگەڵ پێداویستییەکانی کەسانی خاوەن پێداویستیی تایبەت بگونجێنن و ژینگەیەکی پەروەردەیی و فێرکاریی گونجاویان بۆ دابین بکەن.

حەوتەم: ئەرکی وەزارەتە ڕێڕەوی خوێندنی جۆراوجۆر، پێداویستی خوێندنی پیشەیی و تەکنیکی، بوارەکانی دیکەی گونجاو لەگەڵ تواناکانیان، بۆ قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت، دابینبکات.

تەوەری نۆیەم

خوێندنی ئەلکترۆنی

ماددەی (٣٣):

وەزارەت لە کاتی پێویست، لەهەر قۆناغێکی خوێندندا بێت، مافی ڕێگەپێدانی بە خوێندنی ئەلیکترۆنی و ئۆنلاین وئاوێتە بە هەموو جۆرەکانیانەوە، هەیە.

تەوەری دەیەم

قوتابخانە و خوێندنگەی تایبەتمەند و بەهرەداران

ماددەی (٣٤):

یەکەم: وەزارەت مافی کردنەوەی قوتابخانە و خوێندنگەی تایبەتمەند و بەهرەدارانی هەیە.

دووەم: مەرجەکانی تەمەن، وەرگرتن لە قوتابخانە و خوێندنگەکانی بەهرەداران، چۆنیەتی خوێندن، تاقیکردنەوەکان، کاروباری کارگێڕیی و چۆنیەتی سەرپەشتیکردن، بە پەیڕەوێک ڕێکدەخرێت کە ئەنجومەنی وەزیران لەسەر پێشنیاری وەزارەتی پەروەردە دەریدەکات.

سێیەم: دەکرێت مەرجەکانی تەمەن لە قوتابخانە و خوێندنگەکانی بەهرەداران، بەدەربن لەو مەرجانەی لە ماددەی (٩) و (١٣)ی ئەم یاسایەدا دەقنووسکراون.

تەوەری یازدەیەم

وەرگرتنی منداڵان و قوتابیان و خوێندکاران

ماددەی (٣٥):

یەکەم: وەرگرتنی منداڵان و قوتابیان و خوێندکاران و تۆمارکردنیان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، لەسەر بنەمای ڕەخساندنی هەلی یەکسان بۆ هەمووان دەبێت.

دووەم: پێویستە هەموو قوتابخانە و خوێندنگەیەکی حکومی، جگە لە قوتابخانە و خوێندنگەکانی تایبەتمەند و بەهرەداران، بە پلەی یەکەم ئەو قوتابی و خوێندکارانە وەربگرن کە دانیشتووی ئەو گەڕەک و ناوچە جوگرافیەن کە قوتابخانە و خوێندنگەکەی تێدایە.

سێیەم: نابێت دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، جگە لە قوتابخانە و خوێندنگەکانی تایبەتمەند و بەهرەداران، مەرجی پێشوەختە و تاقیکردنەوەی دەرەکی بۆ وەرگرتنی قوتابی و خوێندکار دابنێن، جگە لە مەرجەکانی توانای زمانەوانی و ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا ڕێگەیان پێدراوە.

چوارەم:

١- وەرگرتنی منداڵان و قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت بەپێی یەکێک لەم دوو میکانیزمە دەبێت:-

أ- ئەو منداڵ و قوتابی و خوێندکارانەی، لەلایەن لیژنەی تایبەتەوە هەڵسەنگاندنیان بۆ کراوە و توانای فێربوونی پرۆگرامەکانیان لا ئاسانترە، لە پۆلی ئاسایی وەک قوتابیانی دیکە وەردەگیرێن، بەڵام مامۆستای تایبەتیان وەک مامۆستای دووەم لە پۆلدا بۆ تەرخاندەکرێت.

ب- ئەو منداڵ و قوتابی و خوێندکارانەی لەلایەن لیژنەی تایبەتەوە هەڵسەنگاندنیان بۆ کراوە و توانای فێربوونی پرۆگرامەکانیان، بەهۆی ئۆتیزم، داون سیندرۆم، یان ئیفلیجی قورسی مێشک و هتد، لا قورسترە، لە پۆلێکی تایبەت لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکە یان لە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی تایبەت وەردەگیرێن و پرۆگرام و مامۆستای تایبەتیان بۆ دابین دەکرێت.

٢- وەزیر دەتوانێت منداڵان و قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت لە مەرجی بەرزترین تەمەنی هاتوو لە ماددەکانی (٩) و (١٣)ی ئەم یاسایە بەدەربکات.

پێنجەم: قوتابیان و خویندکاران مافی گواستنەوەیان لە ناوەندێکی خوێندن بۆ ناوەندێکی دیکەی خوێندن هەیە، بەپێی ئەو مەرجانەی وەزارەت دیاریدەکات.

تەوەری دوازدەیەم

قوتابی و خوێندکاری گەڕاوە لە دەرەوەی هەرێم

ماددەی (٣٦):

یەکەم: پێویستە وەزارەت ڕێکاری پێویست بۆ ئاسان وەرگرتنی ئەو قوتابی و خوێندکارانەی لە دەرەوەی هەرێم دەگەڕێنەوە، بگرێتەبەر.

دووەم: ئەو قوتابی و خوێندکارانەی لە دەرەوەی هەرێم دەگەڕێنەوە و پێشتر لە ساڵێک زیاتر لە دەرەوەی هەرێم نیشتەجێ بوون، مافی خوێندنیان هەیە بەم مەرجانەی خوارەوە:-

١- نوسراوێکی ڕاستێندراو لەو قوتابخانە یان خوێندنگە یان پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەوە بێنن کە لە دەرەوەی هەرێم لێیهاتوون.

٢- بڕوانامەکانی خوێندنیان پێشکەش بکەن بەمەبەستی هاوتاکردنیان لەلایەن وەزارەتەوە، وەک بنەمایەک بۆ وەرگرتنیان لەو ئاستەی بەپێی هەڵسەنگاندنی وەزارەت بە گونجاو دەزانرێت.

سێیەم:

١- ئەو قوتابی و خوێندکارانەی لەدەرەوەی هەرێم گەڕاونەتەوە و زمانی کوردی یان عەرەبی یاخود هەردووکیان باش نازانن، بۆ ماوەی (٢) دوو ساڵ لە دەرچوون لەو بابەتانە دەبەخشرێن، بە مەرجێک لەناو پۆلی خوێندنی زمانەکان بەشداربن، و پۆلی دوازدەش لە نێو ئەو (٢) دوو ساڵەدا نەبێت کە لە دەرچوون دەبەخشرێن.

٢- ئەو قوتابی و خوێندکارانەی بەخێوکارانیان بۆ ماوەیەکی دیاریکراو لە هەرێمی کوردستان، لە چوارچێوەی نێردە دیبلۆماسی و ئاژانسە نێودەوڵەتییەکان دەمێننەوە، لە حوکمی خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە بەدەردەکرێن و وەزیر بە ڕێنمایی شێوازی خوێندن و دەرچوونیان لە زمانەکانی کوردی و عەرەبی ڕێکدەخات.

تەوەری سیازدەیەم

کار و ڕەفتارە ڕێپێنەدراوەکان

ماددەی (٣٧):

یەکەم: ئەو کار و ڕەفتارانەی لەگەڵ پەیامی پەروەردە و فێرکردن ناگونجێن، لەدامەزراوەکاندا ڕێپێنەدراون، بەتایبەتیش ئەمانەی خوارەوە:-

١- هەڵگرتنی چەک و ئامێری برینداركەر و مەترسیدار.

٢- جگەرەکێشان و نێرگەلەکێشان بەهەموو جۆرەکانیەوە.

٣- چالاکی دوور لە پەروەردە و فێرکردن و ڕێکلامی بازرگانی و چالاکی سیاسی.

٤- بەکارهێنانی توندوتیژی جەستەیی و دەروونی و مەعنەوی و ڕەفتاری یەکتر شکاندن.

٥- بەکارهێنان و خستنەڕووی ئەو دروشمانەی لەگەڵ بنەماکانی پێکەوەژیانی ئاشتییانەی گەلی کوردستان ناگونجێن.

دووەم: ئەو کەسەی سەرپێچی خاڵەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەکات، بەپێی ڕێنمایی وەزارەت سزای کارگێڕی دەدرێت، بێ ئەوەی ڕێگە لە هەر سزایەکی دیکە بگرێت ، کە لە یاسایەکی دیکەی بەرکاردا دەقنووسکراوە.

سێیەم: بنەماکانی پەیڕەوی خوێندن و ڕێکخستنی هەڵسوکەوتی قوتابیان و خوێندکاران بەپێی ڕێنمایی وەزارەت ڕێکدەخرێن، بە ڕەچاوکردنی ئەوەی کە سزای دوورخستنەوەی قوتابیانی قۆناغی بنەڕەتی لەماوەی یەک ساڵی خوێندندا نابێت لە (١٠) دە ڕۆژ زیاتر بێت.

ماددەی (٣٨):

سیستمی یەکپۆشی بۆ قوتابیان و خوێندکاران لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا پەیڕەو دەکرێت، وەزارەت بە ڕێنمایی شێوازەکەی دیاریدەکات، و هەر گوڕانکارییەکیش بکات، دەبێت پێش کۆتاییهاتنی مانگی ئایار گشت دامەزاروە پەروەردەییەکانی لێ ئاگادار بکاتەوە.

ماددەی (٣٩):

پێویستە قوتابی و خوێندکار لە وانەکان ئامادە و بەشداربن، لانی زۆری ڕۆژانی ئامادەنەبوونی قوتابی و خوێندکار، بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەکرێت.

تەوەری چواردەیەم

ژمارەی بازنە، قۆناغ و پۆل، و تەلار و کتێبخانە لە دامەزراوەکاندا

ماددەی (٤٠):

یەکەم: پێویستە هەموو قوتابخانەیەکی خوێندنی بنەڕەتی لە یەک بازنەی خوێندن کەمتر لە خۆ نەگرێت، جگە لە گوند و ناوچە دوورەدەستەکان.

دووەم: پێویستە هەموو خوێندنگەیەکی ئامادەیی هەر سێ پۆلەکانی دەیەم، یازدەیەم و دوازدەیەم لەخۆ بگرێت، لە کاتی کردنەوەی خوێندنگەیەکی نوێ دەکرێت بە یەک پۆل دەستپێبکرێت.

سێیەم: پێویستە هەموو پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی هەر (٥) پێنج قۆناغەکانی خوێندن لەخۆ بگرێت،لەکاتی کردنەوەی پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی نوێ دەکرێت بەقۆناغی یەکەم دەستپێبکرێت.

ماددەی (٤١):

یەکەم: دەکرێت باخچەی منداڵان پاشکۆی قوتابخانە و خوێندنگە بێت و بەشێکی تەلاری قوتابخانە یان خوێندنگەکە بەکاربهێنێت، بەمەرجێک پەرژینێک یاخود بەربەستێک لە نێوانیاندا هەبێت.

دووەم: دەکرێت تەلاری دامەزراوەیەکی پەروەردەیی و فێرکردن لە پۆلی یەکەمی خوێندنی بنەڕەتی تا پۆلی دوازدەیەمی ئامادەیی لەخۆ بگرێت، بە مەرجێک بەربەستێک یاخود ڕێگرێک لە نێوان قوتابیان و خوێندکاراندا هەبێت.

سێیەم: لە تەلاری کۆمەڵگەی پەروەردەییدا، دەبێت بەربەستێک یاخود ڕێگرێک لەنێوان منداڵان و قوتابیان و خوێندکاراندا هەبێت.

ماددەی (٤٢):

دەبێت دامەزراوەکان کتێبخانەیان هەبێت، پەڕاویی یان ئەلیکترۆنی یان هەردووکیان، لە ئەگەری نەبوونیدا کارئاسانی بۆ گەیشتنی قوتابیان و خوێندکاران بە نزیکترین کتێبخانە یان دەستگەیشتنیان بە کتێبخانەی ئەلیکترۆنی دەکرێت، و وەزیر بە ڕێنمایی ئەم بابەتە ڕێکدەخات.

تەوەری پازدەیەم

ئەنجومەنی بەخێوکارانی قوتابیان و دیداری گەشە

ماددەی (٤٣):

یەکەم: بە مەبەستی پشتگیریکردنی منداڵەکانیان و پەرەپێدانی دامەزراوەکە، بەخێوکاران دەتوانن ئەنجومەنی بەخێوکارانی دامەزراوە پێکبهێنن، کە لە (٣-٩) بەخێوکار پێکدێت و بۆ هەر ساڵێکی خوێندن یەکێکیان سەرۆکایەتی دەکات.

دووەم: ئەنجومەنی بەخێوکاران بە هەماهەنگی دامەزراوە دەتوانێت ئامانج و پلانی کاری خۆی دابڕێژێت، و بۆ تاوتوێکردنی دۆخی خوێندنی قوتابی و خوێندکار و بە مەبەستی دروستکردنی لێکتێگەیشتنی هاوبەش کۆبوونەوەی خۆی لە کاتی پێویستدا دەکات، و ئەرکی بەڕێوەبەری دامەزراوەیە لە هەموو ڕوویەکەوە کارئاسانیان بۆ بکات.

ماددەی (٤٤):

دەبێت قوتابخانە و خوێندنگەکان لە ناوەڕاستی هەر وەرزێکی خوێندندا، بە بەشداری مامۆستا، بەخێوکار، قوتابی و خوێندکار، دیداری گەشە بۆ تاوتوێکردنی دۆخی خوێندنی قوتابی و خوێندکارانیان، بە ئاڕاستەی لێکتێگەیشتنی هاوبەش بۆ پەرەپێدانی تواناکانیان و باشترکردنی ئاستی خوێندنیان ڕێکبخەن.

تەوەری شازدەیەم

تۆمارەکانی دامەزراوە حکومییەکان

ماددەی (٤٥):

یەکەم: ئەرکی گشت دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکانە، ژمارەیەک تۆماریان بەپێی ڕێنماییەکانی وەزارەت، هەبێت.

دووەم: دەبێت دامەزراوەکان دۆسیەیان سەبارەت بە هەر قوتابی و خوێندکارێک هەبێت، دۆسیەکە هەر لە سەرەتای خوێندنەوە زانیاریی سەبارەت بە قوتابی و خوێندکار و چۆنیەتی هاوکاریکردنی و چۆنیەتی بەڕێوەچوونی خوێندنی ئەو قوتابی و خوێندکارەی تێیدا تۆمار دەکرێت، و بۆ ئەو مەبەستە وەزارەت دەتوانێت سیستمی ئەلیکترۆنی بەگەڕبخات.

تەوەری حەڤدەیەم

چێشتخانە و فرۆشگە لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٤٦):

یەکەم:

١- هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی، مافی کردنەوەی چێشتخانە و فرۆشگەی بۆ قوتابی و خوێندکارانی دامەزراوەکە هەیە، بە مەرجێک پەسەندنامەی وەزارەتی تەندروستی بۆ وەربگیرێت.

٢-لە کاتی کردنەوەی چێشتخانە و فرۆشگە دەبێت خواردەمەنییەکان تەندروست و بە نرخێکی گونجاو بن، کە پێشوەختە و ساڵانە لەلایەن دامەزراوەکە، یاخود لیژنەیەکی وەزارەت پەسەند دەکرێت.

دووەم: ئەرکی ئەنجومەنی دامەزراوەکەیە زیادکردنی ئاشکرا بۆ بەکرێدانی چێشتخانە و فرۆشگەکە سازبکات، و وردەکاری ئەم پرسە بە ڕێنمایی ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

سێیەم: داهاتی بەکرێدانی چێشتخانە و فرۆشگە، بەپێی ڕێنمایی وەزارەت، و بۆ مەبەستی بەرەوپێشبردنی خودی دامەزراوەکە خەرج دەکرێت.

چوارەم: ئەرکی دامەزراوەکەیە چاودێری پابەندبوونی بەڵێندەر بە مەرجەکان و ڕێنماییە تەندروستییەکانی وەزارەتی تەندروستی بکات.

بەشی شەشەم

دامەزراوە هاوبەش و پشتیوانکراو و نێودەوڵەتییەکان

تەوەری یەکەم

دامەزراوە هاوبەش و پشتیوانکراوەکان

ماددەی (٤٧):

یەکەم: وەزارەت دەتوانێت بەڕێوەبردنی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی ڕادەستی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی بکات بەرامبەر بە تێچووی ساڵانە.

دووەم:

١- دەبێت وەزارەت،بە پێی گرێبەستێک بڕە پارەیەک بۆ ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومیانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا ئاماژەی پێکراوە، دابین بکات.

٢-دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە گشت تێچووەکانی مووچە و کرێی تەلارەکە و تێچووەکانی دیکە لە ئەستۆ دەگرێت.

سێیەم: ڕادەستکردن، پێدانی تێچووی ساڵانە بە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە، شێوازی بەڕێوەبردن، هەڵومەرجی کاری فەرمانبەران، شێوازی سەرپەشتیکردن، تاقیکردنەوەکان، بڕوانامەکان و گشت پرسەکانی دیکە، بەپێی گرێبەستی پێشوەختەی نێوان وەزارەت و دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە دەبێت، کە هەر (٣) سێ ساڵ جارێک نوێ دەکرێتەوە.

چوارەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییانەی بەڕێوەبردنی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان دەگرنە ئەستۆ، دەتوانن پرۆگرامێکی خوێندنی حکومی یاخود پرۆگرامێکی خوێندنی نێودەوڵەتی باوەڕپێکراو پیادە بکەن.

پێنجەم: خوێندن بۆ قوتابیان و خوێندکاران لەم دامەرزاوانە بە خۆڕاییە.

شەشەم: بەڵگەنامەی دەرچوونی پۆلی نۆیەمی بنەڕەتی و دوازدەیەمی ئامادەیی ئەم دامەزراوانە، بەیەکێک لەم دوو جۆرە دەبێت:-

١- ئەگەر پرۆگرامی خوێندنی قوتابخانەکە یان خوێندنگەکە نێودەوڵەتی بوو، بەڵگەنامەی دەرچوون لەسەر بنەمای تێکڕای دەرچوون لە قوتابخانە یان خوێندنگە و دەرچوون لە تاقیکردنەوە نێودەوڵەتییەکان دەدرێت.

٢-ئەگەر پرۆگرامی خوێندن حکومی بوو، بەڵگەنامەی دەرچوون بەپێی ڕێکاری پێدانی بڕوانامە لە قوتابخانە و خوێندنگە حکومییەکان بە هەژمارکردنی دەرئەنجامی تاقیکردنەوەکان دەدرێت.

حەوتەم: کاروباری دامەزراوە هاوبەش و پشتیوانکراوەکان، بەپێی ڕێنمایی ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری دووەم
دامەزراوە پەروەردەییە نێودەوڵەتییە حکومییەکان

ماددەی (٤٨):

یەکەم: وەزارەت دەتوانێت لە ڕێگەی گرێبەست لەگەڵ ناوەندێکی فێرکردنی نێودەوڵەتی، دامەزراوەیەکی پەروەردەیی و فێرکردنی حکومی بکات بە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی نێودەوڵەتی حکومی کە وەزارەت بەڕێوەیببات، هەروەها دەتوانێت دامەزراوەی پەروەردەیی نێودەوڵەتی حکومی نوێ بکاتەوە.

دووەم:

١- کارمەندانی ئەم دامەزراوانە فەرمانبەر و کارمەندی حکومی دەبن، بە ڕەچاوکردنی خاڵی (٢)ی ئەم بڕگەیە.

٢- وەزارەت دەتوانێت گرێبەست لەگەڵ مامۆستایانی دەرەوەی وڵات بۆ کارکردن لەم دامەزراوانە بکات، بەرامبەر بە بڕە مووچەیەک، و دەشتوانێت کارمەندان و مامۆستایانی دەرەوەی وەزارەت بەکاربخات، ومووچەی گشت ئەوانە لە داهاتی قوتابخانەکە دەدرێت.

سێیەم: خوێندن بۆ قوتابیان و خوێندکاران لەم دامەرزاوانەدا بە خۆڕاییە.

چوارەم: پرۆگرامی خوێندنی ئەم جۆرە دامەزراوانە، پشتبەست بە یەکێک لە پرۆگرامە نێودەوڵەتییە بڕواپێکراوەکان دەبێت.

پێنجەم: بەڵگەنامەی دەرچوونی پۆلی نۆیەم و دوازدەیەمی قوتابخانە و خوێندنگە نێودەوڵەتییە حکومییەکان، لەسەر بنەمای پروگرامە نێودەوڵەتییەکە و دەرچوون لە تاقیکردنەوە نێودەوڵەتییەکان دەدرێت.

شەشەم: کاروباری ئەم جۆرە دامەزراوانە بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

بەشی حەوتەم
قوتابخانە و خوێندنگەی ئێواران، خوێندنی خێرا، نەهێشتنی نەخوێندەواریی و تاقیکردنەوەی دەرەکی

تەوەری یەکەم
قوتابخانە و خوێندنگەی ئێواران

ماددەی (٤٩):

یەکەم: بەدەر لە خوێندنی زمانی سریانی و تورکمانی، قوتابخانەی ئێواران دەوامی ئێوارانە، و بۆ ئەو قوتابی و خوێندکارانە تەرخانکراوە کە بەهۆی دەرنەچوونی (٢) دوو ساڵ لەسەر یەک لەهەمان پۆل، یاخود بەهۆی تێپەڕبوونی تەمەنی یاساییان، مافی بەردەوامبوونیان لە قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی ڕۆژ نییە.

دووەم: ئەو قوتابی و خوێندکارانەی خوێندنی ئێواران بە سەرکەوتوویی ئەنجام دەدەن و لە تەمەنی یاسایی خوێندنی بنەڕەتی یان ئامادەییین، مافیان هەیە بگەڕێنەوە بۆ قوتابخانە و خوێندنگەی ڕۆژ.

سێیەم: کاتەکانی خوێندنی قوتابخانە و خوێندنگەی ئێواران، ژمارەی بەشە وانەکان ، تاقیکردنەوەکان، بڕوانامەکان و هەموو کاروبارەکانی پەیوەست بە قوتابخانە و خوێندگەکانی ئێواران، بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری دووەم

خوێندنی خێرا و نەهێشتنی نەخوێندەواریی

ماددەی (٥٠):

وەزارەت هەردوو جۆری خوێندنی خێرا و نەهێشتنی نەخوێندەواریی تەرخاندەکات، بۆ ئەو کەسانەی بەپێی مەرجی تەمەنی هاتوو لەم یاسایەدا مافی خوێندنیان لە ناوەندی خوێندنی پەیڕەوکراو نییە.

لقی یەکەم

خوێندنی خێرا

ماددەی (٥١):

یەکەم: خوێندنی خێرا بۆ ئەو کەسانەیە کە لە (٢) دوو ساڵ زیاتر وازیان لە قوتابخانە هێناوە یاخود پەیوەندیان بە قوتابخانەوە نەکردووە، و تەمەنیشیان لە ڕۆژی (٣١) سی و یەکی کانونی یەکەمی ئەو ساڵەی خوێندن لە (٩) ساڵ زیاترەو لە (١٦) شازدە ساڵ کەمترە.

دووەم: ئەو قوتابیانەی خوێندنی خێرا کە تەمەنیان لە (١٤) چواردە ساڵ تێپەڕ ناکات، لە تەلاری تایبەت بە خۆیان دەخوێنن.

ماددەی (٥٢):

ماوەی خوێندن لە قوتابخانەکانی خوێندنی خێرا (٥) پێنج ساڵە، و ئەم پێنج ئاستەی خوارەوە لەخۆ دەگرێت:-

ئاستی یەکەم، هاوتایە بە ئاستی پۆلی یەکەم و دووەمی قۆناغی بنەڕەتی.

ئاستی دووەم، هاوتایە بە ئاستی پۆلی سێیەم و چوارەمی قۆناغی بنەڕەتی.

ئاستی سێیەم، هاوتایە بە ئاستی پۆلی پێنجەم و شەشەمی قۆناغی بنەڕەتی.

ئاستی چوارەم، هاوتایە بە ئاستی پۆلی حەوتەم و هەشتەمی قۆناغی بنەڕەتی.

ئاستی پێنجەم، هاوتایە بە ئاستی پۆلی نۆیەمی قۆناغی بنەڕەتی.

ماددەی (٥٣):

یەکەم: بەڵگەنامەی دەرچوونی قوتابخانەی بنەڕەتی بە ئەو قوتابیە دەدرێت کە بەسەرکەوتوویی ئاستی پێنجەمی خوێندنی خێرای تەواو کردووە.

دووەم: ئەو قوتابییەی لە ئاستی پێنجەم دەردەچێت، مافی بەردەوامبوونی خوێندنی لە پۆلی دەیەمی خوێندنگەی ئامادەیی هەیە، بە مەرجێک تەمەنی لە (٢٢) بیست و دوو ساڵ تێپەر نەبووبێت.

سێیەم: بۆ گەڕانەوە بۆ خوێندن لە قوتابخانەی بنەڕەتی پەیڕەوکراو، قوتابیانی خوێندنی خێرا دەبێت لەو تاقیکردنەوانە بەشداربن کە وەزارەت بە مەبەستی دەستنیشانکردنی ئاستی زانستییان، ڕێکیدەخات.

چوارەم: پرۆگرام، بابەتەکانی خوێندن، ئەنجامدانی تاقیکردنەوەکان، بەدەستهێنانی بڕوانامەکان و کاروبارەکانی دیکەی پەیوەست بە خوێندنی خێرا، بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

لقی دووەم

نەهێشتنی نەخوێندەواریی

ماددەی (٥٤):

یەکەم: هەموو ئەوانەی کە ناتوانن بخوێننەوە و بنووسن و بنەماکانی ژماردن نازانن و تەمەنیشیان لە سەروی (١٦) شازدە ساڵە، مافیان هەیە بێ بەرامبەر پەیوەندی بە قوتابخانەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریی بکەن.

دووەم: خوێندن لە قوتابخانەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریی لە (٣) سێ ساڵی خویندن پێکدێت، و هەر کەسێک بەسەرکەوتوویی ئەو قۆناغە ببڕێت بەڵگەنامەی دەرچوونی نەهێشتنی نەخوێندەواریی پێدەبەخشرێت، کە هاوتایە بە بەڵگەنامەی دەرچوون لە پۆلی (٦) شەشی خوێندنی بنەڕەتی.

سێیەم: پرۆگرام و بابەتەکانی خوێندن، ئەنجامدانی تاقیکردنەوەکان، بەدەستهێنانی بڕوانامە و کاروبارەکانی دیکەی پەیوەست بە خوێندنی نەهێشتنی نەخوێندەواریی، بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری سێیەم

تاقیکردنەوەی دەرەکی

ماددەی (٥٥):

وەزارەت ساڵانە تاقیکردنەوەی دەرەکی، بۆ ئاست و بابەتەکانی خوێندن ڕێکدەخات، بەم شێوەی خوارەوە:-

یەکەم: هەر کەسێک تەمەنی (١٩) نۆزدە ساڵی تێپەڕ کردبێت و خوێندنی بنەڕەتی تەواو نەکردبێت.

دووەم: هەر کەسێک تەمەنی(٢٤) بیست وچوار ساڵی تێپەڕکردبێت وخوێندنی ئامادەیی تەواو نەکردبێت

سێیەم: هەر کەسێک تەمەنی (٢٨) بیست و هەشت ساڵی تێپەڕ کردبێت و خوێندنی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی تەواو نەکردبێت.

چوارەم : هەر کەسێک لەو تاقیکردنەوانەی کە لە بڕگەکانی (یەکەم، دووەم، سێیەم)ی ئەم ماددەیەدا دەقنووسکراون، دەربچێت، بڕوانامەی تەواوکردنی خوێندنی ئەو بابەتە یان قۆناغی خوێندنە دیاریکراوەی پێدەدرێت.

بەشی هەشتەم

فەرمانبەران و پێکهاتە پەروەردەیی و کارگێڕییەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

تەوەری یەکەم

بەڕێوەبەر، یاریدەدەری بەڕێوەبەر، مامۆستایان، فەرمانبەران و کارمەندانی دیکە لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٥٦):

یەکەم: هەموو باخچەیەکی منداڵانی حکومی، بەڕێوەبەر، مامۆستا و فەرمانبەرانی دیکەی دەبێت، ئەگەر ژمارەی منداڵان لە باخچەیەکدا لە (٢٠٠) دووسەد منداڵ زیاتر بوو، دەبێت یاریدەدەرێکی بەڕێوەبەر دابنرێت.

دووەم: هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی بەڕێوەبەری خۆی دەبێت و ئەگەر ژمارەی قوتابیان و خوێندکاران لە (١٥٠) سەد و پەنجا زیاتر بوو، دەبێت یاریدەدەرێکی بەڕێوەبەر یان زیاتر دابنرێت.

سێیەم: هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی ژمارەیەک مامۆستای دەبێت کە لەگەڵ ژمارەی قوتابیان یان خوێندکارانیدا بگونجێت.

چوارەم: وەزارەت کار دەکات بۆ ئەوەی هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی بۆ هەر (٢٠٠) دوو سەد قوتابی یان خوێندکارێک ڕێنماییکارێکی پەروەردەیی هەبێت.

پێنجەم: وەزارەت کاردەکات بۆ ئەوەی هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی کە (٢٠٠) دوو سەد قوتابی یان خوێندکاری زیاتر هەبوو، خزمەتگوزاریی تەندروستی بۆ دابین بکرێت.

شەشەم: هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی پێویستە ژمارەیەک فەرمانبەری کارگێڕیی و خزمەتگوزاریی هەبێت، ژمارەکەیان بە ڕێنماییەک دیاریدەکرێت، کە وەزیر دەریدەکات.

حەوتەم: هەموو کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی حکومی بەڕێوەبەرێکی کۆمەڵگەی دەبێت، و بۆ هەر قۆناغێکی خوێندنیش بەڕێوەبەرێک دادەنرێت، بەڕێوەبەری کۆمەڵگە بەرپرسی سەرەکی دەبێت لە پرسە ئەکادیمی و کارگێڕیی و داراییەکان و ئەرکی سەرەکی سەبارەت بە سەرپەرشتیکردنی بەڕێوەچوون و دابینکردنی دڵنیایی جۆریی خوێندن لە قۆناغە جیاوازەکانی کۆمەڵگەکە لە ئەستۆ دەگرێت.

هەشتەم: قوتابخانە و خوێندنگەکانی گوندەکان و شوێنە دوورەدەستەکان، لە مەرجەکانی بڕگەکانی سەرەوەی ئەم ماددەیە بەدەرن، و کارەکانیان بە ڕێنمایی ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری دووەم

ئەرکەکانی بەڕێوەبەر لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٥٧):

بەڕێوەبەر نوێنەرایەتی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکە دەکات، و کارەکانی بریتین لە:-

یەکەم: بەڕێوەبردنی دامەزراوەکە، کارکردن بۆ فەراهەمکردنی ژینگەیەکی کاری تەندروست، پاراستنی سەلامەتی قوتابیان و خوێندکاران و فەرمانبەران و کارمەندانی دامەزراوەکە.

دووەم: هەوڵدان بۆ هێنانەئارای کەشی پەروەردە و فێرکاریی گونجاو، کە مایەی بەدیهێنانی ئامانجە خوازراوەکان بێت و کارکردن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی زانستیی و کارامەیی و گیانی هاوپشتیوانی قوتابیان و خوێندکارانی دامەزراوەکە.

سێیەم: بەدواداچوون بۆ بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردەیی لە دامەزراوەکە بە شێوەیەکی گونجاو وهەماهەنگیکردن لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی پەیوەندیدار و بەڕێوەبەرایەتی گشتیی پەروەردە بۆ مسۆگەرکردنی باش بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لە دامەزراوەکەدا.

چوارەم: دابەشکردنی بەشە وانەکان بەسەر مامۆستایان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ، دڵنیابوون لە پیادەکردنی پلانی ساڵانەی خوێندنی بابەتە پەیوەندیدارەکان، دابەشکردنی ئەرکەکان بەسەر ئەندامانی بەشی کارگێڕیی و مامۆستایان و فەرمانبەرانی دیکە و دانانی لیژنەی پسپۆر.

پێنجەم: دەستپێشخەریکردن بۆ داڕشتنی پلانی ساڵانەی دامەزراوەکە و داڕشتنی پلانی تاقیکردنەوەکان و بەدواداچوون بۆ بەڕێوەچوونیان، مسۆگەرکردنی ئاستێکی باشی خوێندن و کردنەوەی هەموو ئەو تۆمارانەی کە پێویستە لە دامەزراوەکەدا هەبن.

شەشەم: هەڵسەنگاندنی کاری مامۆستایان لەناو پۆلەکانی خوێندن، کاری ڕێنماییکارە پەروەردەییەکان و پشتیوانیکردنی مامۆستایان و فەرمانبەرانی دیکە لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانیان و کارکردن بۆ بەرزکردنەوەی تواناکانیان.

حەوتەم: بەرزکردنەوەی نوسراو بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پەروەردە، سەبارەت بە گواستنەوەی هەر فەرمانبەرێکی پەروەردەیی، وەک ئەوەی بەرژەوەندی گشتی دەیخوازێت بە مەرجێک هۆکارەکانی پێشنیارەکە خرابێتنە ڕوو و ئەنجومەنی دامەزراوەکە پێشنیارەکەی پەسەند کردبێت.

هەشتەم: پێشنیارکردن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پەروەردە سەبارەت بە ڕەخساندنی هەل بۆ مامۆستایان و فەرمانبەرانی دامەزراوەکە بۆ بەشداربوون لە خولی بەهێزکردنی تواناکانیان، و بەرزکردنەوەی نوسراو بۆ بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە سەبارەت بە هەر پرسێکی گرنگ کە هەل ومەرجەکە بیخوازێت.

تەوەری سێیەم

ئەرکەکانی یاریدەدەری بەڕێوەبەر لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٥٨):

یەکەم: ئەرکی یاریدەدەری بەڕێوەبەر بۆ کاروباری کارگێڕیی، یارمەتیدانی بەڕێوەبەرە لە ئەرکە کارگێڕییەکاندا.

دووەم : ئەرکی یاریدەدەری بەڕێوەبەر بۆ کاروباری قوتابیان یان خوێندکاران، یارمەتیدانی بەڕێوەبەرە لە کاروباری قوتابیان و خوێندکاراندا، و یارمەتیدان و ڕێنمایکردنی قوتابیان و خوێندکاران، و هەر ئەرکێکی دیکەش کە لەلایەن بەڕێوەبەر پێیان بسپێردرێت.

تەوەری چوارەم

ئەرکەکانی مامۆستا

ماددەی (٥٩):

یەکەم: پەروەردەکردن و فێرکردنی قوتابی و خوێندکار بەپێی پرۆگرامەکانی خوێندن، گەشەپێدانی گیانی داهێنان و خوێندنەوەی بنیاتنەرانەی دەقەکان و ڕەچاوکردنی جیاوازی تواناکانی قوتابیان و خوێندکاران لە کاتی وانە ووتنەوەدا.

دووەم: پشتیوانیکردنی قوتابی و خوێندکار لە بنیاتنانی بەهاکان و کەسێتی بەهێز و متمانە بەخۆبوون.

سێیەم: داڕشتنی پلانی ساڵانەی خوێندنی بابەتەکان، و دابەشکردنی بەسەر قوتابیان و خوێندکاراندا.

چوارەم: ئامادەکردنی قوتابیان و خوێندکاران بۆ تاقیکردنەوەکان، ئامادەکردنی پرسیارەکان، چاودێریکردن، ڕاستاندنی وەڵامی تاقیکردنەوەکان و دانانی نمرەکان.

پێنجەم: گەشەپێدانی زانیاری و توانا خودییەکان لە ڕێگەی بەشداریکردن لە خولە پەروەردەیی و فێرکارییە جۆراوجۆرەکان، بەدواداچوون بۆ بەرەوپێشچوونە هاوچەرخەکان لە بوارەکەی خۆیدا و بەشداریکردن لە فێربوونی بەردەوام و فێرکردنی کەسانی دیکەدا.

شەشەم: هەماهەنگی لەگەڵ کارگێڕیی دامەزراوەکە بۆ بەدیهێنانی ژینگەیەکی پەروەردەیی و فێرکردنی باش و چاودێری سەلامەتیی قوتابی و خوێندکار لە کاتی وانە و لەو کاتەی لەژێر سەرپەرشتی مامۆستادان.

حەوتەم: پێدانی ئەو زانیاریانەی کە بەخێوکار سەبارەت بە منداڵەکەی داوای دەکات و ڕێزگرتن و پاراستنی نهێنی و تایبەتمەندی دامەزراوەکە و قوتابیان و خوێندکاران.

هەشتەم: پێشکەشکردنی نووسراو و پێشنیاز لەکاتی پێویست بە کارگێڕیی دامەزراوەکە، سەبارەت بە چۆنێتی بەرەوپێشبردنی دامەزراوەکە و دابینکردنی دڵنیایی جۆری و سەلامەتی تیایدا، بەشداریکردن لە چالاکی و ئەرکە پێویستەکان لە پێناو دەستەبەرکردنی بەردەوامیی خوێندن لە ژینگەیەکی تەندروستدا.

نۆیەم: هەر ئەرکێکی پەروەردەیی و فێرکردنی دیکە کە لەلایەن بەڕێوەبەرەوە پێی دەسپێردرێت یان بەپێی هەر ڕێنماییەک کە وەزیر دەریدەکات دەکەوێتە ئەستۆی.

تەوەری پێنجەم

ئەرکەکانی ڕێنماییکاری پەروەردەیی

ماددەی (٦٠):

یەکەم: ئەرکی سەرەکی ڕێنماییکاری پەروەردەیی بەدواداچوونە سەبارەت بە پرسی قوتابیان و خوێندکاران و پشتگیریکردنیان بۆ چارەسەرکردنی گرفتە دەروونی و کۆمەڵایەتییەکانیان لە چوارچێوەی دامەزراوەکەدا و پاراستنی نهێنی و تایبەتمەندێتیان.

دووەم: لێکۆڵینەوە لە هۆکاری کێشەی دەروونی و ڕەفتارە ناپەروەردەییەکانی قوتابیان و خویندکاران و ئاگادارکردنەوەی کارگێڕیی قوتابخانە یان خوێندنگە.

سێیەم: پیشکەشکردنی ڕاپۆرت و ئەنجامدانی توێژینەوە سەبارەت بە کارەکەی خۆی.

تەوەری شەشەم

ئەنجومەنی دامەزراوە

ماددەی (٦١)

یەکەم: لە هەر قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی، ئەنجومەنی دامەزراوە پێکدەهێنرێت، بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەر و ئەندامیەتی هەریەک لە:-

١- یاریدەدەرانی بەڕێوەبەر.

٢- بەرپرسی دڵنیایی جۆریی.

٣- نوێنەرێکی مامۆستایان کە لە سەرەتای هەموو ساڵێکی خوێندندا دەگۆڕدرێت.

٤- ڕێنماییکاری پەروەردەیی، ئەگەر لە دامەزراوەکەدا هەبێت.

دووەم: لە کاتی هەبوونی ئەنجومەنی بەخێوکارانی قوتابیان و خوێندکاران، سەرۆکی ئەنجومەنەکە مافی ئامادەبوون و بەشداریکردنی لە گفتوگۆکانی ئەنجومەنی دامەزراوە سەبارەت بە قوتابیان و خوێندکاران هەیە، بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێت.

سێیەم: ئەنجومەنی دامەزراوە مانگانە و لە کاتی پێویست کۆبوونەوە دەکات و ڕۆژ و کاتی کۆبونەوەکان لەلایەن بەڕێوەبەر دیاریدەکرێن و پێشوەختە ئەندامانی ئەنجومەنەکەی لێئاگادار دەکرێنەوە.

چوارەم: بڕیارەکانی ئەنجومەنی دامەزراوە بەپێی بنەمای زۆرینە دەدرێت، بەبێ ئەوەی ئەو دەسەڵاتانەی بەڕێوەبەر بەپێی یاسا هەیەتی سنوردار بکرێت.

پێنجەم: قوتابخانە و خوێندنگەکانی گوند و شوێنە دوورەدەستەکان، بەدەرن لەو مەرجانەی لە بڕگەکانی سەرەوەی ئەم ماددەیەدا هاتوون، و کارەکانی ئەو دامەزراوانە بەپێی ڕێنماییەک کە وەزیر دەریدەکات، ڕێکدەخرێن.

تەوەری حەوتەم

ئەرکەکانی ئەنجومەنی دامەزراوە

ماددەی (٦٢):

یەکەم: بەدواداچوون و هەڵسەنگاندنی وەرزیی بۆ کاری دامەزراوەکە لەڕووی جێبەجێکردنی بنەماکانی دڵنیایی جۆری و متمانەبەخشین، بەپێی پێوەر و ستانداردە کارپێکراوەکان.

دووەم: بەدواداچوون بۆ ناوەڕۆکی پلانی ساڵانە و پلانەکانی دیکە و ڕاپۆرتەکانی دامەزراوەکە و پرۆسەی دڵنیایی جۆریی.

سێیەم: بەدواداچوون بۆ کاروباری دارایی و کارگێڕیی، و ئەرکی بەڕێوەبەرە زانیاری پێویست سەبارەت بەو کارانە بە ئەنجومەنەکە بدات.

چوارەم: تاوتوێکردن و پێشنیاری چارەسەرکردنی ئەو پرسە گرنگانەی دامەزراوەکە کە لەلایەن بەڕێوەبەرەوە داوا لە ئەنجومەن دەکرێت تاوتوێیان بکات.

پێنجەم: تاوتوێکردنی ئەو پێشنیازانەی کە بەڕێوەبەری دامەزراوەکە خوازیارە پێشکەشی بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی قەزای بکات سەبارەت بە گواستنەوەی ئەندامانی وانەوتنەوە یان فەرمانبەرانی دیکە، ئەوەش دوای خستنەڕووی هۆیەکانی تایبەت بەو داوایە، و لە ئەگەری ڕازیبوونی ئەنجومەن پێشنیازەکانی بەڕێوەبەر پەسەند دەکرێن.

شەشەم: پێکهێنانی لیژنەی پێویست لە چوارچێوەی ئەو ئەرکانەی کە لە بڕگەکانی سەرەوەی ئەم ماددەیەدا هاتوون.

تەوەری هەشتەم

مەرجەکانی دانانی بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر و دامەزراندنی مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

لقی یەکەم

مەرجەکانی دانانی بەڕێوەبەر

ماددەی (٦٣):

لە دانانی بەڕێوەبەردا، پێویستە ئەم مەرجانە لە داواکاردا هەبێت:-

یەکەم:

١- بڕوانامەی بەکالۆریۆسی هەبێت و ئەزموونی لە بواری پەروەردە و فێرکردن لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.

٢- بەشداری خولی شیاندنی بەڕێوەبەری کردبێت، کە وەزارەت ساڵانە بە هاریکاری لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پەروەردە ڕێکیدەخات.

٣- بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت و سزای بەرزەفتەیی (سەرزەنشت) و زیاتری پێنەدرابێت.

دووەم: وەزارەت دەبێت لە ماوەی (٤) چوار ساڵدا مەرجەکانی ئەم ماددەیە بەسەر ئەوانەدا جێبەجێ بکات کە پێش دەرچوونی ئەم یاسایە بەڕێوەبەربوون.

سێیەم: بڕگەکانی (یەکەم و دووەم)ی ئەم ماددەیە، بەڕێوەبەرەکانی دامەزراوەی گوندەکان و شوێنە دوورەدەستەکان ناگرێتەوە، و مامەڵکردنی ئەوان بەپێی ڕێنماییەک دەبێت کە وەزیر دەریدەکات.

لقی دووەم

مەرجەکانی دانانی یاریدەدەری بەڕێوەبەر

ماددەی (٦٤):

یەکەم: لە دانانی یاریدەدەری بەڕێوەبەردا، پێویستە ئەم مەرجانە لە داواکاردا هەبێت:-

١- دەبێت یاریدەدەری بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان بڕوانامەیەکی پەروەردەیی هەبێت، کە لە بڕوانامەی بەرایی زانکۆ کەمتر نەبێت.

٢- دەبێت یاریدەدەری بەڕێوەبەری قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان، بڕوانامەیەکی پەروەردەیی هەبێت کە لە بڕوانامەی بەرایی زانکۆ کەمتر نەبێت و ئەزموونیشی لەبواری پەروەردە و فێرکردندا لە (٣) سێ ساڵ کەمتر نەبێت.

٣- بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت و سزای کارگێڕیی (سەرزەنشت) و زیاتری پێنەدرابێت.

دووەم: خاڵەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە یاریدەدەری بەڕێوەبەری دامەزراوەی گوندو و شوێنە دوورەدەستەکان ناگرێتەوە، مامەڵکردنی ئەوان بەپێی ڕێنماییەک دەبێت کە وەزیر دەریدەکات.

لقی سێیەم

مەرجەکانی دامەزراندنی مامۆستا وڕێنماییکاری پەروەردەی

ماددەی (٦٥):

یەکەم:

١- بۆ دامەزراندنی مامۆستا، سەرەڕای مەرجە گشتییەکانی دامەزراندنی هاتوو لە یاسا بەرکارەکاندا، پێویستە داواکار بڕوانامەی زانکۆی لە بواری پەروەردەدا هەبێت.

٢-بۆ دامەزراندنی ڕێنماییکاری پەروەردەیی، سەرەڕای مەرجە گشتییەکانی دامەزراندنی هاتوو لە یاسا بەرکارەکاندا، داواکار دەبێت بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت لە یەکێک لە بەشەکانی کۆمەڵناسی، دەروونناسی، کاری کۆمەڵایەتی یان ڕێنماییکاری دەروونی یان هەر پسپۆڕییەکی دیکەی هاوشێوە کە بۆ کاری ڕێنماییکاری گونجاوبێت.

دووەم:

١- دەکرێت هەڵگرانی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ، هاوشێوە و نزیک لە بواری پەروەردە، وەک مامۆستا دابمەزرێن، بەمەرجێک وەزارەت داواکارییەکانیان پەسەند بکات.

٢-دەکرێت هەڵگرانی بڕوانامەی دبلۆم لەکاتی پێویستدا وەک مامۆستا لە قەزا، شارۆچکە، گوند و شوێنە دوورەدەستەکان دابمەزرێن.

سێیەم:

١- لەکاتی دامەزراندنی یەکەمجاری مامۆستادا، مەرجە بۆ ماوەیەک کە لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت، لە شوێنە دوورەکان خزمەت بکات، و هیچ مامۆستایەک ڕاستەوخۆ لە شارەکان دانامەزرێت، و هیچ مامۆستایەکیش پێش تەواوکردنی ئەو ماوەیە بۆ شارەکان ناگوێزرێتەوە.

٢- مامۆستایانی خوێندنی زمانی پێکهاتەکان، لەکاتی دامەزراندنیان لە مەرجی خزمەت لە شوێنە دوورەکان بەدەردەکرێن، ئەگەر ناوەندێکی خوێندن بە زمانی پێکهاتەکە لەو شوێنانە بوونی نەبێت.

٣- وەزیر بەدەر لە حوکمی خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە دەسەڵاتی گواستنەوەی مامۆستایانی خاوەن پێداویستی تایبەت و ئەو مامۆستایانەی هەیە کە نەخۆشی شێرپەنجەیان هەیە.

چوارەم: مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی دوای دامەزراندن، خولی پەروەردە و فێرکردن و دڵنیایی جۆریی، کە وەزارەت ساڵانە ڕێکیدەخات، دەبینن.

تەوەری نۆیەم

ڕێکارەکانی دامەزراندنی مامۆستا، ڕێنماییکاری پەروەردەیی و فەرمانبەرانی دیکە لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٦٦):

یەکەم: مامۆستا، ڕێنماییکاری پەروەردەیی و فەرمانبەرانی دیکەی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، بەپێی یاسا کارپێکراوەکان دادەمەزرێن.

دووەم: ئەنجومەنی پەروەردە لە قەزا ئامادەکردنی ناوی پاڵێوراوان و ناردنیان بۆ وەزارەت لە ڕێگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتیی پەروەردەوە، ئەنجام دەدات.

سێیەم: خاڵەکانی بەرایی و شێوازی هەڵبژاردنی پاڵێوراوان، کە لە بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا ئاماژەی پێکراوە، لە ڕێگەی ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

ماددەی (٦٧):

یەکەم: وەزارەت دەتوانێت دوای ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران، هەڵگرانی بڕوانامەی زانکۆیی بواری پەروەردە و هاوشێوە و نزیک، بەگرێبەست و بەرامبەر شایستەیەکی دارایی دیاریکراو دابمەزرێنێت، و دەبێت ئەو مامۆستایانەی بە گرێبەست دادەمەزرێن لە مامۆستایانی وانەبێژبن.

دووەم:

١- وەزارەت دەتوانێت بەپێی ڕێنماییەکانی وەزارەتی دارایی و ئابووری، هەڵگرانی بڕوانامەی زانکۆیی بواری پەروەردە و هاوشێوە و نزیک و هەڵگرانی بڕوانامەی دیبلۆمی بواری پەروەردە، لە گوند و شارەدێ و شوێنە دوورە دەستەکان، و لە شارەکانیش بەپێی پێویستی، بەرامبەر شایستەیەکی دارایی گونجاو، وەك وانەبێژ دابنێت.

٢- وەزیر بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری دارایی و ئابووری، ڕێنمایی پێویست بە شایستە داراییەکانی وانەبێژان و مافەکانیان، و مەرج و ڕێکارەکانی دامەزراندنیان بە گرێبەست بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، دیاریدەکات.

سێیەم: وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری، بڕی کرێی وانەبێژیی لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا دیاریدەکات.

تەوەری دەیەم

رێکارەکانی دانانی بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر
لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٦٨):

یەکەم: دانانی بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان لە ڕێگەی بڕیارێک دەبێت کە بەڕێوەبەری گشتیی پەروەردە لەبەر ڕۆشنایی ڕێنماییە کارپێکراوەکان، لەسەر بنەمای پێشنیاری ئەنجومەنی پەروەردەی قەزا دەیدات، و بەڕێوەبەری گشتی پەروەردە ناتوانێت بێ پاساوی ڕەوا پێشنیاری ئەنجومەن ڕەتبکاتەوە.

دووەم: دەبێت ڕەچاوی بڕوانامە و لێهاتویی و ئەزموون و کارامەیی و هاوسەنگی نێوان هەردوو ڕەگەز لە کاتی دانانی بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەردا، بکرێت.

سێیەم: ماوەی دانانی بەڕێوەبەر (٤) چوار ساڵە، و دەشکرێت بۆ تەنها جارێک نوێبکرێتەوە.

تەوەری یازدەیەم

کۆتاپێهێنانی کاری بەڕێوەبەر

ماددەی (٦٩):

کاری بەڕێوەبەر لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، لەم بارانەی خوارەوەدا کۆتایی پێدێت:-

یەکەم: کۆتایهاتنی ماوەی یاسایی.

دووەم: دەستلەکارکێشانەوەی ئارەزوومەندانە.

سێیەم: ساغبونەوەی ئەوەی کە ناتوانێت ئەرکەکانی بەجێبێنێت، جا لەبەر هەر هۆیەک بێت.

چوارەم: سزادانی بە تاوانی ئابڕوبەر، یاخود سزایەکی کارگێڕی کە (سەرزەنشت) و زیاتر بێت.

پێنجەم: ئەگەر (٢) دوو ساڵ لەسەر یەک لە پرۆسەی هەڵسەنگاندنی دەرەکیدا، دامەزراوە پەروەردەییەکە ئاستێکی نزم بە دەستبهێنێت.

شەشەم: وەرگرتنی مۆڵەتی لە (٦) شەش مانگ زیاتر، بەدەر لە مۆڵەتی دایکایەتی کە بۆ ماوەی یەک ساڵە.

تەوەری دوازدەیەم

تواناسازی مامۆستایان و فەرمانبەران

ماددەی (٧٠):

یەکەم: بەڕێوبەر، یاریدەدەری بەڕێوەبەر، مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی لە دامەزاروە پەروەردەییە حکومییەکاندا لانیکەم (٣٠) سی کاتژمێر لە ساڵێکدا مافی بەشداریکردن لە خولی پەرەپێدانی توانا پیشەییەکانیان هەیە.

دووەم: پێویستە وەزارەت هەل بۆ پەرەپێدانی بەردەوامی توانای سەرکردایەتی بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر، و توانای زانستی و پیشەیی مامۆستایان و فەرمانبەران بڕەخسێنێت.

ماددەی (٧١):

هەڵگرانی بڕوانامەی دبلۆمی باڵا، ماستەر و دکتۆرای هاوتاکراو لە وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، هەموو ئەو ماف و جیاوگانەیان پێدەدرێت کە هاوتاکانیان لە وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی، بە پێی یاسا کارپێکراوەکان، پێیاندراوە.

تەوەری سێزدەیەم

بەشە وانەکان و دابەشکردنیان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

لقی یەکەم

بەشەوانەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٧٢):

یەکەم: ژمارەی بەشە وانەی مامۆستایان لە هەفتەیەکدا، بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت:-

١- مامۆستایانی قۆناغی خوێندنی بنەڕەتی (٢٤) بیست و چوار بەشە وانەیە.
٢- مامۆستایانی قۆناغی خوێندنی ئامادەیی (٢٢) بیست و دوو بەشە وانەیە.
٣- بەڕێوەبەر (٤) چوار بەشە وانەیە.
٤- یاریدەدەری بەڕێوەبەر (٨) هەشت بەشە وانەیە.
٥- مامۆستای خاوەن بڕوانامەی دبلۆمی باڵا (٢٠) بیست بەشەوانەیە.
٦- مامۆستای خاوەن بڕوانامەی ماستەر (١٨) هەژدە بەشەوانەیە.
٧- مامۆستای خاوەن بڕوانامەی دکتۆرا (١٤) چواردە بەشەوانەیە.

دووەم:

بەشە وانەکان بەپێی پسپۆڕی و پێداویستیی دامەزراوەکە دابەش دەکرێن.

سێیەم: ژمارەی بەشەوانەکانی دەقنووسکراو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، لەم بارانەی خوارەوەدا بەم شێوەیە کەمدەکرێنەوە:-

١- (٢) دوو بەشە وانە بۆ ئەو مامۆستایانەی کە لە خاڵەکانی (١، ٢، ٣، ٥، ٦، ٧)ی بڕگەی (یەکەم)دا هاتوون،کە تەمەنیان دەگاتە (٥٠) پەنجاساڵ.
٢- (٤) بەشە وانە بۆ یاریدەدەری بەڕێوەبەر کە تەمەنی دەگاتە (٥٠) ساڵ.
٣- (٤) بەشە وانە بۆ ئەو مامۆستایەی کە بەپێی ماددەی (٨٨/ دووەم)ی ئەم یاسایە ئەرکی دڵنیایی جۆریی پێدەسپێردرێت.

چوارەم: وەزیر دەتوانێت ژمارەی بەشە وانەکانی هاتوو لە بڕگەکانی (یەکەم) و (سێیەم)ی ئەم ماددەیە کەمتربکاتەوە، بۆ مامۆستایانی خاوەن پێداویستی تایبەت و ئەو مامۆستایانەی نەخۆشی شێرپەنجەیان هەیە.

لقی دووەم

دابەشکردنی ژمارەی بەشەوانەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا

ماددەی (٧٣)

یەکەم: ژمارە و شێوازی دابەشکردنی بەشە وانەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا، لەلایەن ئەنجومەنی وەزارەتەوە، ساڵانە و پێش کۆتاییهاتنی مانگی تەمووز پەسەند دەکرێت.

دووەم: ئەگەر مامۆستایەک، نەیتوانی گشت ئەو بەشە وانانەی، لە دامەزراوە پەروەردەییە پەیوەندیدارەکەدا بۆی تەرخانکراوە بڵێتەوە، ئەوا دەبێت پاشماوەی بەشە وانەکانی لە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی دیکەدا تەواو بکات.

سێیەم: لە هیچ دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی، کرێی وانەبێژیی بۆ هیچ مامۆستایەک هەژمار ناکرێت، ئەگەر مامۆستای میلاک و گرێبەستی دامەزراوەکە تەواوی بەشەوانەکانی خۆی نەوتبێتەوە.

چوارەم: مامۆستایانی گوند و شوێنە دوورەدەستەکان حوکمەکانی ماددەی (٧٢) و برگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە، نایانگرێتەوە.

ماددەی (٧٤)

یەکەم: ووتنەوەی وانەی تایبەت لەلایەن مامۆستایانی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکانەوە، لەدەرەوەی دامەزراوەکە، و بەرامبەر بڕە پارەیەک یان هەر بەرامبەرێکی دیکە، بە قوتابیان و خوێندکارانی هەمان ناوەندی خوێندن کە خۆی تێیدا مامۆستایە، قەدەغەیە، بە ڕەچاوکردنی ئەو هەلومەرجە تایبەتەی لە برگەی (دووەم)ی ماددە (١٣٠)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم: ئەو مامۆستایەی سەرپێچی برگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بکات، سەرەتا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار بە نووسراو ئاگادار دەکرێتەوە و لەکاتی دووبارەکردنەوەی سەرپێچییەکە، بەپێی یاسا کارپێکراوەکان یەکێک لە سزا کارگێڕییەکانی بەسەردا دەسەپێنرێت.

سێیەم: بەکارهێنانی ناوی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی بۆ کاری بازرگانی، لەلایەن دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی یان کەسانی دیکەوە، قەدەغەیە.

چوارەم: پرۆگرامەکان و کتیبەکانی خوێندن ماف و خاوەنداریەتی دەگەڕێتەوە بۆ وەزارەت، و بە هیچ شێوەیەک نابێت بەبێ بڕیاری فەرمی وەزارەت کورت بکرێتەوە یان دەستکاری بکرێت.

تەوەری چواردەیەم

لیژنەکانی قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگە حکومییەکان

ماددەی (٧٥)

لە گشت قوتابخانە، خوێندنگە، کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی حکومی، بە بڕیاری بەڕێوەبەرەکەی، ئەم لیژنانە پێک دەهێنرێن:-

یەکەم: لیژنەی دڵنیایی جۆری.

دووەم: لیژنەی تاقیکردنەوەکان.

سێیەم: لیژنەی وردبینیکردنی نمرەکان.

چوارەم: لیژنەی کارگێڕی.

پێنجەم: لیژنەی هونەری بۆ کاروباری وەرزشی، هونەری و ئەدەبی و چالاکییەکان.

شەشەم: لیژنەی ژینگە و پاکوخاوێنی و بەدواداچوونی تەندروستی.

حەوتەم: لیژنەی بەرزەفتکردنی کار و ڕەفتارە ڕێپێنەدراوەکان.

هەشتەم: هەر لیژنەیەکی دیکە کە وەزارەت بەپێویستی دەزانێت و دامەزراوەکانی لێئاگاداردەکاتەوە.

بەشی نۆیەم

پلانی فێرکردن و پڕۆگرامەکانی خوێندن

تەوەری یەکەم

پلانی فێرکردن

ماددەی (٧٦):

یەکەم: پلانی فێرکردن لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان لەلایەن ئەنجومەنی وەزارەتەوە بڕیاری لێدەدرێت.

دووەم: دەبێت پلانی فێرکردن ئەم تەوەرانە لەخۆبگرێت:-

١- بنەما گشتییەکان .

٢- بەهاکان.

٣- ئەو ئامانجانەی دەبێت لە هەر بازنەیەکدا بۆ منداڵان و قوتابیان و خوێندکاران، دیاریبکرێت.

٤- ئەو کارامەییانەی لە منداڵان و قوتابیان و خوێندکاران چاوەڕێ دەکرێن.

٥- ئەو بابەتانەی خوێندن کە دەبێت بخوێندرێن لە هەر بازنە و قۆناغێکدا و هەروەها ناوەڕۆکی سەرەکی بابەتەکە و ئامانجەکەی.

٦- ژمارەی بەشە وانەکان بۆ هەر بابەتێک لە ساڵێکدا.

تەوەری دووەم

پڕۆگرامەکانی خوێندن

ماددەی (٧٧):

یەکەم: پێویستە هەریەک لە باخچەی منداڵان، خوێندنی بنەڕەتی، خوێندنی ئامادەیی، پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان، خوێندنی خێرا و نەهێشتنی نەخوێندەواریی، پرۆگرامی خوێندنی تایبەت بە خۆیان هەبێت، کە لەگەڵ توانستەکانی منداڵ و قوتابی و خوێندکار لەهەر قۆناغ و بازنەیەکدا بگونجێت.

دووەم: پرۆگرامی خوێندن بریتیە لە:-

١- بەشێکی پلانی فێرکردن کە پەیوەستە بە قۆناغێکی خوێندن یان بازنەیەکی دیاریکراو.
٢- کتێبەکانی خوێندن لەهەر بابەتێک.
٣- کتێبەکانی ڕاهێنان.
٤- ڕێبەری مامۆستا.
٥- ڕێبەری سەرپەرشتیاری پەروەردەیی.
٦- ڕێبەری سیستەمی تاقیکردنەوەکان و هەڵسەنگاندن.

سێیەم: پرۆگرامەکانی خوێندن بۆ هەر بازنە و قۆناغێک لەلایەن وەزارەتەوە بڕیاری لێدەدرێت، بە سوودوەرگرتن لە کەسانی پسپۆڕ و ئەزموونە جیهانییە سەرکەوتووەکان.

چوارەم: ئەرکی ئەنجومەنی وەزارەتە، کە لانیکەم هەر (٤) چوار ساڵێک، لەسەر پێشنیاری لیژنەی پسپۆڕ لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پرۆگرامەکانی خوێندن، بەڕێگە و میکانیزمی زانستی گونجاو، بە مەبەستی هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی پرۆگرامەکانی خوێندن، پێداچوونەوە بە پرۆگرامەکاندا بکات.

ماددەی (٧٨):

بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پرۆگرامەکانی خوێندن، دوای ڕاسپاردەی نووسەرانی کتێبەکان و پسپۆڕان و پاش ڕەزامەندی وەزارەت، مافی گۆڕانکاری لە ناوەڕۆکی کتێبەکانی خوێندندا هەیە.

بەشی دەیەم

تاقیکردنەوە، نمرەی دەرچوون، کارتی نمرە و بڕوانامەکان

تەوەری یەکەم

ئامانجەکان

ماددەی (٧٩):

ئامانجی تاقیکردنەوەکان بریتییە لە:-

یەکەم: پێوانە و هەڵسەنگاندن سەبارەت بە ئاستی بەدیهێنانی ئامانجە پەروەردەیی و فێرکارییەکان.

دووەم: پێوانەی ئاستی بەرەوپێشچوون و فێربوونی قوتابیان و خوێندکاران، لەبواری پەروەردەیی و فێرکردن لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتییەوە.

سێیەم: هەڵسەنگاندنی ئاستی سەرکەوتنی مامۆستایان و بەڕێوەبەران و کارمەندانی دیکەی دامەزراوەکان لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردندا.

چوارەم: دانانی پلانی داهاتوو بۆ گەشەپێدانی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن، لەسەر بنەمای ئەنجامی تاقیکردنەوەکان.

تەوەری دووەم

بنەمای تاقیکردنەوەکان

ماددەی (٨٠):

یەکەم: تاقیکردنەوەکان لەسەر ناوەڕۆکی بابەتەکانی خوێندن بنیاتدەنرێن.

دووەم: کتێبە بڕیارلێدراوەکانی خوێندن تەنها سەرچاوەن بۆ تاقیکردنەوەکان.

سێیەم: سزا کارگێڕییەکانی گزیکردن بە ڕێنمایی ڕێکدەخرێن کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری سێیەم

تاقیکردنەوەکان

ماددەی (٨١):

وردەکاریی تاقیکردنەوە لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا، بە پەیڕەوێک ڕێکدەخرێت کە ئەنجومەنی وەزیران دەریدەکات.

ماددەی (٨٢):

یەکەم: وەزیر دەبێت ساڵانە لیژنەی باڵای تاقیکردنەوەکان لە کەسانی پسپۆڕ و بەئەزموون پێکبهێنێت.

دووەم: لیژنەی باڵای تاقیکردنەوەکان بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی تاقیکردنەوە سەرتاسەرییەکان، دانانی پرسیارەکانیان، پاراستنی نهێنییەکانیان، پێشنیازکردنی ڕێنمایی بۆ ڕێکخستنی ئەنجامی تاقیکردنەوەکان، سەلامەتی ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانیان و یەکلاکردنەوەی تانەکان.

ماددەی (٨٣):

یەکەم: هەرکەسێک دزە بە پرسیاری تاقیکردنەوەکان بکات، یان زانیاریی لە بارەیانەوە بدرکێنێت یان مامەڵەی پێوەبکات، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک کە لە (٣) سێ ساڵ کەمتر نەبێت سزا دەدرێت

دووەم: ئەگەر کەسی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، ئەندامی لیژنەی تاقیکرنەوەکان بوو یان تایبەتمەندبوو بە گواستنەوە یان پاراستن یان هەڵگرتنیان، سزاکەی دەبێتە دوو هێندە و بە تاوانی ئابڕوبەر ئەژمار دەکرێت و لە وەزیفەش دەردەکرێت.

سێیەم: ئەگەر تاوانبار فەرمانبەر یان کارمەندێکی دیکەی حکومەت بوو، هەمان حوکمی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەی لەسەر جێبەجێ دەکرێت.

چوارەم: ئەم تاوانە بە تێپەڕبوونی کات خەسڵەتی تاوانکاری لەدەست نادات.

تەوەری چوارەم

پشتڕاستکردنەوەی بەڵگەنامەی دەرچوون

ماددەی (٨٤):

یەکەم: پێویستە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە بەبێ بەرامبەر ڕاستاندن بۆ بەڵگەنامە و بڕوانامەی دەرچوون، لە کاتی بەکارهێنانی لەناو وڵاتدا بکات.

دووەم: پێویستە وەزارەت بەرامبەر بە ڕەسمێک ڕاستاندن بۆ بەڵگەنامە و بڕوانامەی دەرچوون بکات لەکاتی بردنی بۆ دەرەوەی وڵات.

بەشی یازدەیەم

سیستەمی دڵنیایی جۆریی، سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندن

ماددەی (٨٥):

سیستمی دڵنیایی جۆریی، لە بەشی کارگێڕیی دامەزراوەکان، مامۆستا، قوتابی و خوێندکار، ڕێگەکانی وانەوتنەوە، پرۆگرامەکانی خوێندن و ژینگەی خوێندن پێکدێت.

تەوەری یەکەم

بەرپرسیارێتی دڵنیایی جۆریی لە وەزارەت

ماددەی (٨٦):

یەکەم: وەزارەت لە ڕێگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن بەرپرسە لە جێبەجێکردنی بنەماکانی دڵنیایی جۆریی و متمانەبەخشین، لەبەر ڕۆشنایی پێوەر و ستانداردی زانستیدا، و بەرپرسیارە لە پەرەپێدانی بەردەوامی توانای کارمەندانی پەروەردە و فێرکردن.

دووەم: لە پرۆسەی دڵنیایی جۆریدا، فیدباکی قوتابی و خوێندکار، مامۆستایان و فەرمانبەران و کارمەندانی دامەزراوەکە، وەردەگرێت.

ماددەی (٨٧):

یەکەم: ڕێبەری دڵنیایی جۆریی لەلایەن وەزارەت بڵاودەکرێتەوە، وێنەیەکی لای دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان دەپارێزرێت، و دەبێتە سەرچاوەی سەرەکی بۆ پیادەکردن و بەدواداچوونی بەڕێوەچوونی پرۆسەی دڵنیایی جۆریی.

دووەم: بەمەبەستی هەڵسەنگاندنی کارمەندان و خودی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان لە ڕووی کارگێڕیی و ژینگەییەوە، وەزارەت بەر لە کۆتایی مانگی ئایاری هەر ساڵێک، فۆڕمی وەکیەکی هەڵسەنگاندن بەسەر دامەزراوەکاندا دابەش دەکات و ئەو فۆڕمانە دەبنە بنەمایەک بۆ خود هەڵسەنگاندن و هەڵسەنگاندنی دەرەکی ناوبەناو لەلایەن دامەزراوەکانەوە و دەبنە بنەمایەکیش بۆ ڕاپۆرتی سەرپەرشتیاران.

سێیەم:

١- بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ بەڕێوەچوونی پرۆسەی دڵنیایی جۆریی، و پیادەکردنی بە باشترین شێوە، بەڕێوەبەرایەتییەکی کارگێڕیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن لە پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان دادەمەزرێت.

٢-ئەو بەڕێوەبەرایەتییە لە کۆتایی هەردوو وەرزەکانی یەکەم و دووەم، زانیاری سەبارەت بە پرۆسەی دڵنیایی جۆری کۆدەکاتەوە، و لەسەر بنەمای ئەوە پوختەیەک لەسەر پابەندی دامەزراوەکان لە کۆتایی ساڵی خوێندن پێشکەش بە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن دەکات.

تەوەری دووەم

بەڕێوەبردنی سیستمی دڵنیایی جۆریی لە دامەزراوەکاندا

ماددەی (٨٨):

یەکەم: بەڕێوەبەری دامەزراوە بەرپرسە لە جێگیرکردنی سیستەمی دڵنیایی جۆریی لە دامەزراوە، سەرپەرشتیکردنی بەڕێوەچوونی پرۆسەکە بەپێی یاسا و ڕێنماییەکان و پیادەکردنی ڕێبەری دڵنیایی جۆریی، ئەوەی کە لەلایەن وەزارەتەوە ئامادە و دابەش دەکرێت.

دووەم: ئەنجومەنی دامەزراوە یەکێک لە ئەندامەکانی، دوای بەشداریکردنی لەخولی ڕاهێنان، بە بەرپرسیارێتیی سەرپەرشتیکردن و بەدواداچوونی بەڕێوەچوونی پرۆسەی دڵنیایی جۆریی ڕادەسپێرێت.

سێیەم: هەر مامۆستایەک پێویستە بە گیانی هاوکاری لە پیادەکردنی پرۆسەی دڵنیایی جۆریی بەشدار بێت، و کار بکات بۆ سەرکەوتنی پرۆسەکە لەو بابەتانەی کە پەیوەستن بە ئەرکەکانیەوە.

تەوەری سێیەم

سیستمی دڵنیایی جۆری لە دامەزراوەکاندا

ماددەی (٨٩):

یەکەم: پێویستە هەموو دامەزراوەکان، بەر لە کۆتایی مانگی ئایاری هەر ساڵێک، و لە ڕێگەی پڕکردنەوەی فۆرمێکی وەکیەکی دڵنیایی جۆریی کە وەزارەت دایدەڕێژێت و دابەشی دەکات، ساڵانە بۆ ئاستی فێربوونی قوتابیان و خوێندکاران، پابەندی کادیرانی وانەوتنەوە و کارگێڕیی، بەڕێوەچوونی کاری دامەزراوەکە، چالاکییە جۆراوجۆرەکان، و ئاستی سەرکەوتنیان لە پیادەکردنی سیستەمی دڵنیایی جۆریی هەڵسەنگاندن بکەن.

دووەم: پوختەیەک لە فۆڕمەکانی هەڵسەنگاندن، لەگەڵ بەڵگەکان و پێداویستییەکان بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان بەرزدەکرێتەوە، و هەڵسەنگاندنەکە دەبێتە بنەمای بابەتیانەی پرۆسەی هەڵسەنگاندن.

سێیەم: مافی هەر کەسێکە کە بەرژەوەندییەکی ڕاستەوخۆی هەبێت، وێنەیەکی ڕاپۆرتی کۆتایی هەر دامەزراوەیەک بەدەستبهێنێت، لە ڕێگەی داوایەک کە پێشکەشی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن دەکرێت.

چوارەم: ئەگەر کەموکوڕی لە کاری دامەزراوەکە بەدیکرا، و لەکاتی دیاریکراودا چارسەر نەکرا، ئەوا ئەرکی وەزارەتە ڕێکاری پێویست بەرامبەر دامەزراوەکە بگرێتەبەر.

تەوەری چوارەم

ڕێبەری دڵنیایی جۆریی

ماددەی (٩٠):

یەکەم:

١- وەزارەت ڕێبەری دڵنیایی جۆریی لە بواری پەروەردە و فێرکردندا بڵاودەکاتەوە.

٢- ڕێبەری دڵنیایی جۆریی پێناسەی دڵنیایی جۆریی و سیستمەکەی، بەڕێوەبردنی سیستەمی دڵنیایی جۆریی لە وەزارەت و دامەزراوەکان، و نیشاندەرەکانی دڵنیایی جۆری لە وانەوتنەوە، بەڕێوەبردنی دامەزراوەکان، شێوازەکانی وانەوتنەوە، پرۆگرامەکان، ژینگەی دامەزراوەکە، پێکهاتەکانی هەگبەی مامۆستا، دیاریکردنی ڕۆڵی بەخێوکاران لە پرۆسەی دڵنیایی جۆریی، نموونەیەکی فۆرمەکانی هەڵسەنگاندن و چۆنیەتی پڕکردنەوەیان لەلایەن کارمەندانی دامەزراوەکان، لە خۆدەگرێت.

دووەم: دەبێت ڕێبەری دڵنیایی جۆریی پێش دەستپێکردنی ساڵی خوێندن لەلایەن وەزارەتەوە ئامادە بکرێت و بەسەر دامەزراوەکاندا دابەش بکرێت.

تەوەری پێنجەم

هەگبەی مامۆستا و بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر

ماددەی (٩١):

یەکەم: هەر مامۆستا و بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەرێک، هەگبەیەکی تایبەت بە خۆی دەبێت بۆ کۆکردنەوەی بەڵگە تایبەتییەکان سەبارەت بە باش بەڕێوەچوونی کارەکانیان.

دووەم: هەگبە ئەمانەی خوارەوە لەخۆ دەگرێت:-

١- فێربوونی بەردەوام لە ڕێگەی ئاشنابوون بە گەشەکردنەکانی بواری پەروەردە و فێرکردن.

٢- سازدانی سیمیناری پەروەردەیی و فێرکردن یان بەشداربوون تێیاندا.

٣- ئەنجامدانی ڕاپۆرت و توێژینەوەی پەروەردەیی و فێرکردنی جیاواز.

٤- بەشداریکردنی مامۆستا لە کارەکانی دامەزراوەکەی بۆ سەرخستنی ئەرکەکانی و بەرەوپێشبردنی لە هەموو بوارەکاندا.

سێیەم: وەزارەت مافی زیادکردنی پێکهاتەی دیکەی بۆ هەگبە هەیە، و دەبێت بەڕێنمایی ڕێکبخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

تەوەری شەشەم

هەڵسەنگاندنی ساڵانەی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان و فەرمانبەرەکانیان

ماددەی (٩٢):

یەکەم:

١- کارمەندانی پەروەردەیی و فێرکردن و کارمەندانی کارگێڕیی، ساڵانە لەلایەن بەڕێوەبەری دامەزراوەکەوە، هەڵسەنگاندنیان لە بوارە جیاوازەکاندا بۆ دەکرێت.

٢- ئەنجامەکانی پرۆسەی هەڵسەنگاندن لە تۆمارەکانی دامەزراوەکە تۆماردەکرێن و پوختەیەکی لە شێوەی فۆرمێک بۆ بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پەروەردەی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکانی و وەزارەت دەنێردرێت.

٣- هەڵسەنگاندنی ساڵانە بۆ دیاریکردنی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی کارمەندان و دامەزراوەکە دەکرێت و وەک بنەمایەک بۆ پێشکەشکردنی سوپاس و پێزانین بەکاردێت.

دووەم: هەر دامەزراوەیەک لەلایەن لیژنەیەکی هەڵسەنگاندنی دەرەکی سەر بە وەزارەت، و بەپێی پێوەرەکانی وەزارەت و فۆڕمی تایبەت، کە بەر لە دەستپێکی ساڵی خوێندن بەسەر دامەزراوەکاندا دابەش دەکرێت، هەڵسەنگاندنیان بۆ دەکرێت، و ئەنجامی ئەو هەڵسەنگاندنە وەک هەڵسەنگاندنی بەڕێوەبەر و دامەزراوەکە هەژمار دەکرێت.

تەوەری حەوتەم

پرۆسەی هەڵسەنگاندن و دەرهاوێشتەکانی

ماددەی (٩٣):

یەکەم: ئەرکی بەڕێوەبەرایەتی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردنە، فۆرمەکانی هەڵسەنگاندن کۆبکاتەوە، کورت و پوختیان بکات، تۆمار و شیکردنەوەیان بۆ بکات و سوودیان لێ وەربگرێت .

دووەم: ئاستی کارایی هەر دامەزراوەیەک بەپێی زانیاری و بەڵگەکانی ڕاپۆرتی ساڵانە دەبێت، و دامەزراوەکان بەم جۆرە پۆلێن دەکرێن:-

١- ئاستی یەکەم: پێویستی بە پشتیوانی گەورەیە.
٢- ئاستی دووەم: پێویستی بە پشتیوانیە.
٣- ئاستی سێیەم: ناوەندە.
٤- ئاستی چوارەم: باشە.

سێیەم: هەر کارمەندێکی پەروەردەیی و فێرکردن، لە هەر دامەزراوەیەک، بەپێی هەڵسەنگاندنی هەگبەکەی پۆلێن دەکرێت بۆ:-

١- پێویستی بە پشتیوانیە.
٢- پەسەندە.
٣- ناوەندە.
٤- باشە.
٥- زۆر باشە.
٦- نایابە.

چوارەم: وەزارەت، بە پشتبەستن بە ئاکامەکانی پیادەکردنی سیستەمی دڵنیایی جۆریی، پرۆسەی هاندان جێبەجێ دەکات.

پێنجەم: ڕاپۆرتی ئەنجامەکانی پرۆسەی هەڵسەنگاندن لەناو دۆسیەی دامەزراوەکەدا هەڵدەگیرێت، و وێنەیەکی بۆ بەڕێوەبەرایەتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن لە پارێزگا بەرزدەکرێتەوە.

تەوەری هەشتەم

دڵنیایی جۆریی لەکاتی دامەزراندنی دامەزراوەی پەروەردەییدا

ماددەی (٩٤):

یەکەم: هیچ دامەزراوەیەکی پەروەردەیی دانامەزرێت و مۆڵەتی پێ نادرێت، ئەگەر پێداویستییە خوازراوەکان و ڕێکارەکانی دڵنیایی جۆریی و ڕێبەری دڵنیایی جۆریی، نەبێت.

دووەم: هەموو دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، هەر چوار ساڵ جارێک، داوای باوەڕپێدان لە وەزارەت دەکەن، کە وەک سەلماندنی ئاستی وانەوتنەوە ئەژماردەکرێت، و وەزارەت لەو ڕووەوە پشت بەو هەڵسەنگاندنەی دامەزراوەکە دەبەستێت کە لە چوار ساڵی پێشتردا بەدەستیهێناوە.

تەوەری نۆیەم

ئامانجی سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندن

ماددەی (٩٥):

یەکەم: ئامانجی سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندن، گەیشتنە بە ئامانجە پەروەردەیی و فێرکارییەکان و باشترکردنی پرۆسەی پەروەردەیی و فێرکردن و بنیاتنانی تواناکانە لە دامەزراوەکاندا.

دووەم: دەبێت پەرەپێدانی شێوازەکانی پێوانە و هەڵسەنگاندنی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لە ڕووە جیاوازەکانیەوە بەپێی بنەما و پێوەری بابەتی بێت، کە مەبەست لێی پەرەپێدانی بوارەکانی پێشخستنە لای قوتابی و خوێندکار و فەرمانبەرانی دامەزراوەکە، و بۆ باشترکردنی پرۆگرامەکانی خوێندن و ناوەڕۆکەکانیان و شێوازەکانی وانەوتنەوە و تاقیکردنەوەکان و بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی توانای مامۆستاکانە.

لقی یەکەم

ئەرکەکانی سەرپەرشتیکردن

ماددەی (٩٦):

یەکەم: ڕێنوێنی، بەدواداچوون، هەڵسەنگاندن، پشتیوانیکردن و پشکنینی کاری دامەزراوەکان و مامۆستایان و فەرمانبەران لە ڕووە جیاوازەکانەوە.

دووەم: پشتگیریکردنی دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییەکان بەمەبەستی بەرزکردنەوەی ئاستەکانیان.

سێیەم: داهێنانی ڕێکاری بابەتیانە بۆ دڵنیایی جۆریی.

چوارەم: ئامادەکردنی ڕاپۆرتی ساڵانە سەبارەت بە باش بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن، پلان و پێشنیازەکانی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن، سەرپەرشتیاری و چۆنیەتی گەشەکردنی پرۆسەی پەروەردەیی و فێرکاریی و چالاکییەکان، کاروباری دارایی و کارەکانی دیکەی بەڕێوەبەرایەتییەکە.

لقی دووەم

ئەرکەکانی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی

ماددەی (٩٧)

یەکەم: ڕێنوێنی، بەدواداچوون، هەڵسەنگاندن، پشتیوانیکردن و سەرپەرشتیکردنی کارەکانی دامەزراوەکان، بۆ دڵنیابوون لە ئاستی پەروەردەیی و فێرکردن و ڕێگەکانی کارکردنیان، بەمەبەستی گەشەپێدانی کاری دامەزراوەکان و پرۆسەی پەروەردە و فێرکاریی بە شێوەیەکی گشتی و پشتگیریکردنی دامەزراوەکان لە کارەکانیاندا.

دووەم: دڵنیابوون لە هەبوونی ڕێکاری تۆکمە بۆ دڵنیایی جۆریی لە دامەزراوەکاندا.

سێیەم: هەڵسەنگاندنی کاری کارگێڕیی دامەزراوەکان بەپێی پێوەرەکانی وەزارەت.

چوارەم: هەڵسەنگاندنی پابەندبوونی مامۆستایان لە کاتی وانەوتنەوەدا بەپێی پێوەرەکانی وەزارەت، و هەڵسەنگاندنی مامۆستایان بەپێی پێوەری زانستی تایبەت.

پێنجەم: هەڵسەنگاندن بۆ ئاستی پابەندبوونی دامەزراوەكان بە یاسا و ڕێنماییەكان، ئاستی تۆماركردنی دەسكەوتەكانی دامەزراوەكە و تۆماركردنی هەر پێشێلكارییەك كە لە دامەزراوەكەدا ڕوویدابێت.

شەشەم: هەڵسەنگاندن بۆ ئاستی پابەبەندبوونی دامەزراوە بە پروگرامەكانی خوێندن و ڕادەی پشتیوانیكردن و هاندانی كارامەیی سەركردایەتی لای قوتابیان و خوێندكاران و مامۆستایان.

حەوتەم: دڵنیابوون لە پابەندبوونی مامۆستایان بە ئامادەكردنی هەگبەكانیان و كۆكردنەوەی بەڵگەی دڵنیایی جۆریی و زانستخوازیی بەردەوام.

هەشتەم: هەڵسەنگاندنی ئاستی پەروەردەیی و فێركردنی قوتابیان و خوێندكاران و ڕێژەی دەرچوونیان.

نۆیەم: هەڵسەنگاندنی ژینگەی خوێندن.

دەیەم: هەڵسەنگاندنی ئاستی چالاكی ئامادەیی پیشەیی و پەیمانگە پەروەردەیە پیشەییەكان لە ڕووی هەماهەنگیكردنیان لەگەڵ بازاڕی كاردا.

یازدەیەم: هەڵسەنگاندنی پلانی خوێندنی دامەزراوەكان و چۆنیەتی جێبەجێكردنی و ئەنجامەكانیان، بەپێی چەند فۆرمێكی گشتگیر و پێوەری باوەڕپێكراو.

دوازدەیەم: هەڵسەنگاندنی هەر بوارێكی دیكە كە سەرپەرشتیار لە چوارچێوەی داواكاریەكانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیكردن، بە گرنگی دابنێت لە ڕووی سوودگەیاندن بە پرۆسەی پەروەردە و فێركردن.

سێزدەیەم: كاركردن لەپێناو سوودوەرگرتن لە گرنگی توێژینەوەكانی ناوەوە و دەرەوەی هەرێم سەبارەت بە گەشەپێدانی سیستەمی پەروەردەیی و فێركردن.

چواردەیەم: وەرگرتنی سكاڵای قوتابیان و خوێندكاران و كەسوكاریان لەبارەی بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێركاری لە دامەزراوەكان و لێكۆڵینەوە لێیان، بێ ئاشكراكردنی ناوی سكاڵاكار، و بڕیاردانی گونجاو لە بارەیانەوە لە ماوەیەكدا كە لە (١) یەك مانگ تێپەڕ نەكات.

لقی سێیەم

ڕێكاری ڕاپەڕاندنی ئەركەكانی سەرپەرشتیار لەكاتی سەردانی دامەزراوەكاندا

ماددەی (٩٨)

یەكەم: ئامادەكاریی بۆ سەردانی دامەزراوەكان بەپێی ڕێكارەكان و پێداویستیەكانی سیستمی دڵنیایی جۆریی.

دووەم: بەدواداچوون و سەرپەرشتیكردنی كاری دامەزراوەكان، دڵنیابوون لە بوونی ڕێكاریی فەراهەمكردنی دڵنیایی جۆریی و بەدواداچوونیان.

سێیەم: شیكردنەوەی ئەنجامی سەردانیكردنەكان و نووسینی ڕاپۆرتی كۆتایی هەڵسەنگاندن.

چوارەم: ڕاگەیاندنی ڕاپۆرتی كۆتایی و ناردنی وێنەیەكی بۆ دامەزراوە پەیوەندیدارەكە.

لقی چوارەم

دامەزراندنی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی

ماددەی (٩٩):

یەکەم: مەرجەکانی دامەزارندنی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی:

١- بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و ناونیشانی مامۆستا بێت.

٢- ئەزموونی لە بواری پەروەردە و فێرکردن لە (١٠) دە ساڵ کەمتر نەبێت، و لەو ماوەیە لانیکەم (٥) پێنج ساڵ کاری وانە وتنەوەی کردبێت.

٣- بەشداری لە خولی شیاندنی سەرپەرشتاریی کردبێت، کە وەزارەت ساڵانە بە هاوکاری لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پەروەردە، ئەنجامیدەدات.

٤- بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت و سزای کارگێڕیی (سەرزەنشت) و زیاتری بەسەردا نەسەپێنرابێت.

دووەم: ڕێکارەکانی دامەزراندنی سەرپەرشتیاران:-

١- سەرپەرشتیار، لەلایەن لیژنەیەکی پسپۆڕ لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن و بەپێی تاقیکردنەوەی بابەتیانە دەپاڵێورێت، و فەرمانی دانانیان لەلایەن وەزیرەوە بۆ دەردەچێت.

٢- لە کاتی پاڵاوتن، لە پێشینەیی بۆ ئەو مامۆستایەیە کە خاوەن بڕوانامەی بەرزتر و لێهاتوویی زیاترە.

٣- هەر کەسێک کە داواکاریی بۆ کاری سەرپەرشتیاری پەروەردەیی پێشکەش کردبێت و کارەکەی پێ نەدرێت بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار لە هەرێم مافی دادخوازی و تانەلێدانی لە بڕیارەکە هەیە.

دەروازەی سێیەم

دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

بەشی یەکەم

ئامانج، جۆرەکان و دامەزراندن

تەوەری یەکەم

ئامانج

ماددەی (١٠٠):

ئامانج لە مۆڵەتپێدانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان ئەمانەن:-

یەکەم: ڕەخساندنی بواری زیاتر بۆ پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن بە بەراورد بە تواناکانی حکومەت.

دووەم: دابینکردن و ئامادەکردنی پێداویستییە جۆراوجۆرەکان بۆ نوێکردنەوەی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لە ڕێگەی پرۆگرام و ڕێکارە هاوچەرخەکان.

سێیەم: هاندانی پرۆسەی وەبەرهێنانی نیشتیمانی و بیانی لە بوارەکانی پەروەردە و فێرکردن لە چوارچێوەی سیستمێکی هاوچەرخدا.

چوارەم: ڕەخساندنی هەل لە بواری پەروەردە و فێرکردن بۆ ڕەوەند و کەسانی بیانی و ئەوانەی گەڕاونەتەوە هەرێم.

پێنجەم: سوودوەرگرتن لە ئەزموون و پێوەرە زانستییە سەرکەوتووەکان، بەمەبەستی دەوڵەمەندکردنی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن و بەرزکردنەوەی ئاست و بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای پێشکەوتوو.

تەوەری دووەم

جۆرەکانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

ماددەی (١٠١):

یەکەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان چوار جۆرن:-

١- دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی خۆماڵی، کە پرۆگرامی حکومی یان پروگرامێکی تایبەت بە خۆیان کە لە وەزارەت ڕێگەپێدراوە، پیادە دەکەن.

٢- دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی قازانج نەویست، کە پرۆگرامی حکومی یان پروگرامێکی تایبەت بە خۆیان کە لە وەزارەت ڕێگەپێدراوە، پیادە دەکەن.

٣- دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی نێودەوڵەتی، کە بریتین لەو دامەزراوانەی کە:-

أ- پرۆگرامێکی خوێندنی ناوەندێکی متمانەدەری نێودەوڵەتی فێرکردنی جیهانی پێشکەوتووی تێدا پیادە دەکرێت.

ب- سیستەمێکی ئەزموونەکانی ناوەندێکی پەروەردەیی نێودەوڵەتی متمانەداری باوەڕپێکراویان تێدا پیادە دەکرێت.

ج- سیستەمێکی سەرپەرشتیاری یان هەڵسەنگاندنی ناوەندێکی پەروەردەیی نێودەوڵەتی باوەرپێکراویان، هەبێت.

٤- دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومیە بیانییەکان، کە پرۆگرامی خوێندن، سیستەمی تاقیکردنەوەکان، جۆری بڕوانامە و هەڵسەنگاندنی وڵاتێکی دیاریکراو پیادە دەکەن، بە ڕەچاوکردنی بنەما گشتییەکانی خوێندن لە هەرێم، وەک ئەوەی لە یاسا بەرکارەکاندا، هاتووە.

دووەم: گشت دامەزراوە ناحکومییەکان پابەندن بە پیادەکردنی سیستەمی دڵنیایی جۆریی، و نابێت ئامانجەکانیان لەگەڵ ئامانج و فەلسەفەی ئەم یاسایەدا، ناکۆک بێت.

تەوەری سێیەم

دامەزراندنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی

ماددەی (١٠٢):

هەر کەسێک عێراقی بێت یان بیانی، سروشتی بێت یان مەعنەوی و شیاوی یاسایی هەبێت، ئەگەر مەرجەکانی بەخشینی مۆڵەتی تێدا بێت مافی دامەزراندنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی هەیە.

لقی یەکەم

مەرجەکانی بەخشینی مۆڵەتی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی

ماددەی (١٠٣):

یەکەم: دەبێت پرۆژەی بونیادنانی دامەزراوەکە ناکۆک نەبێت لەگەڵ بەها نیشتیمانی و بنەما گشتی و فەلسەفەییەکانی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێم.

دووەم: نابێت داواکاری مۆڵەت ڕێکخراوێکی سیاسی یان ئایینی بێت.

سێیەم: پێویستە داواکاری مۆڵەت بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت.

چوارەم: پێویستە داواکاری مۆڵەت قەرز و باجی لەسەر نەبێت و بەڵگەنامەی ئەستۆپاکی قەرز و باج لەگەڵ داواکاریی مۆڵەتدا پێشکەش بکات.

پێنجەم: پێویستە داواکاری مۆڵەت تەلاری تایبەت بە خۆی یان گرێبەستی سەرەتایی بۆ بەکرێگرتنی تەلارێکی گونجاو یان زەویەکی گونجاوی بۆ دروستکردنی تەلارێکی پەروەردەیی و فێرکاری هەبێت، مەرج و ڕێکارەکانیشی بەپێی ڕێنماییەک دەبێت کە وەزیر دەریدەکات، بێ ئەوەی مەرجە بیناسازییەکانی لەو مەرجانە توندتربن کە بۆ دروستکردنی تەلاری دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی دانراون.

شەشەم:

١- پێویستە داواکاری مۆڵەت ناوێکی جیاکەرەوە بۆ دامەزراوەکەی دیاریبکات، بە جۆرێک کە ناوەکە یان ناوە لێکدراوەکە بەتەواویی هەمان ناو نەبێت کە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی دیکە لە هەمان بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردە هەیەتی، و نابێت ناوەکە لەگەڵ پەیامی پەروەردە ناکۆک بێت.

٢- ئەگەر داواکاری مۆڵەت دامەزراوەی پەروەردەیی دیکەی هەبێت، مافی هەڵبژاردنی هەمان ناوی دامەزراوەکەی پێشتری بۆ دامەزراوە نوێکەی هەیە، بەڵام بە زیادکردنی وشەیەک یان ناوێکی دیکە.

حەوتەم: نابێت داواکاری مۆڵەت لە (٦) شەش ساڵی پێشتر دەستبەرداری خاوەنداریەتی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی بوو بێت بۆ کەسێکی دیکە.

هەشتەم: دەبێت داواکاری مۆڵەت گشت مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی تێدابێت.

لقی دووەم

پێداویستییەکان لە کاتی پێشکەشکردنی داواکریی مۆڵەتدا

ماددەی (١٠٤):

یەکەم: دەبێت داواکاریی مۆڵەت ئەم زانیارییانی خوارەوە لە خۆبگرێت:-

١- سوودە پەروەردەیی و فێرکاریی و کۆمەڵایەتییەکانی دروستکردنی دامەزراوەکە.

٢- سەرچاوە داراییەکان و لایەنی پشتیوانکار.

٣- بڕی کرێی خوێندنی ساڵانە و ژمارەی قیستەکان کە دەبێت بە دراوی نیشتمانی بێت.

٤- مەرجەکانی وەرگرتنی قوتابیان و خوێندکاران و مەرجەکانی گواستنەوەیان.

٥- پرۆگرامەکانی خوێندن، بەجۆرێک کە لەگەڵ ئامانج و فەلسەفەی ئەم یاسایەدا ناکۆک نەبێت.
٦- بنەماکانی دەرچوون و دەرنەچوون و سیستەمی تاقیکردنەوەکان و ساڵنامەی خوێندن.
٧- بنەماکانی سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندن.
٨- زمانی خوێندن.
٩- بازنە و قۆناغ و ژمارەی ساڵەکانی خوێندن.
١٠- کارامەیی داواکراو لە کارمەندەکاندا.
١١- چۆنیەتی دابینکردنی چاودێریی تەندروستی و چالاکییە جۆراوجۆرەکان.
١٢- پەیڕەوی ناوخۆی پێشنیازکراو بۆ کارگێڕیی دامەزراوەکە.
١٣- ڕێکارەکانی بەدەستهێنانی دڵنیایی جۆریی.
١٤- شوێنی دامەزراوەکە و نەخشەی بیناسازیی.
١٥- پێشکەشکردنی بەڵگەنامەی ئەستۆپاکی لە قەرز و باج.
١٦- شێواز و میکانیزمی جێبەجێکردنی ئەرک و پابەندیی دامەزراوەکە بۆ قوتابیان و خوێندکارانی خاوەن پێداویستی تایبەت.

دووەم: ئەگەر داواکە سەبارەت بە دامەزراندنی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی نێودەوڵەتی یان بیانی بێت، ئەوکاتە پێویستە نوسراوێکی فەرمی سەبارەت بە وەدەستهێنانی بەڵگەنامەی کاندیدبوون بۆ متمانەبەخشین (ئەکریدیتەیشن) لەلایەن ناوەندی سەرەکیی دامەزراوە نێودەوڵەتییەکە یان دەوڵەتە پەیوندیدارەکە، لەگەڵ داواکاریەکە هاوپێچ بکرێت.

لقی سێیەم

پێشکەشکردنی داواکاریی مۆڵەت و ڕێکارەکانی وەزارەت بۆ پێدانی

ماددەی (١٠٥):

یەکەم:

١- پێشکەشکردنی داواکاریی مۆڵەت لەنێوان ڕۆژی یەکەمی مانگی تشرینی دووەم تا ڕۆژی یەکەمی مانگی ئازار دەبێت.
٢- پێشکەشکردنی داواکاریی مۆڵەت، دوای پێدانی ڕەسمی پێشکەشکردنی داواکاریی، و هەبوونی گشت مەرجەکانی ماددەی (١٠٣) لە داواکاردا و دابینکردنی گشت پێداویستیەکانی ماددەی (١٠٤) دەکرێت.
٣- پێش بڕیاردان لە داواکە، وەزارەت مافی داواکردنی گۆڕینی داواکارییەکە و ئامادەکردنی هەر پێداویستییەکی لە داواکار هەیە بە گۆڕینی نرخی ساڵانەی خوێندنی پێشنیارکراویشەوە.
٤- وەزارەت لە ماوەی (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێشکەشکردنی داواکارییەکە بە گشت مەرج و پێداویستیەکانییەوە وەڵام دەداتەوە، و ئەگەر لەو ماوەیەدا وەڵامی نەدایەوە داواکارییەکە بە ڕەتکراوە ئەژمار دەکرێت.

دووەم:

١- له ئەگەری ڕەتکردنەوەی داواکارییەکە لەلایەن وەزارەتەوە، دەبێت ڕەتکردنەوەکە به نوسراو و هۆدار بێت، لەو بارەدا ڕەسمەکانی پێشکەشکردنی مۆڵەت نادرێتەوە.

٢- داواکاری مۆڵەت مافی دادخوازی له بڕیاری ڕەتکردنەوە یان وەڵام نەدانەوەی له ماوەی دیاریکراودا، له ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ له ڕێکەوتی پێڕاگەیاندنی بڕیارەکە یان دوای تێپەڕبوونی (٦٠) شەست ڕۆژەکە، هەیە.

سێیەم: له ئەگەری پێنەدانی مۆڵەت، داواکار مافی هەیە دوای نەمانی هۆیەکانی پێنەدانی مۆڵەت و پێدانی ڕەسمی نوێ، جارێکی دیکە داوای مۆڵەت پێشکەش به وەزارەت بکات.

لقی چوارەم

پێدانی مۆڵەت و دەرئەنجامەکانی

ماددەی (١٠٦):

یەکەم : تەنها پاش بڕیاری وەزیر به پێدانی مۆڵەت و بەجێهێنانی ئەم ئەرکانەی خوارەوە، مۆڵەت کارپێدەکرێت.

١- پێدانی ڕەسمی دامەزراندن.

٢- دانانی بارمتە نامە، به بڕێک که وەزیر به ڕێنمایی دیاریدەکات، و بۆ ماوەی (٣) سێ ساڵ دەبێت، ئەویش بۆ دڵنیابوون له بەڕێوەبردنی کاری دامەزراوەکه به شێوەیەکی باش و له کاتی نوێکردنەوەی مۆڵەتدا دامەزراوەکه پابەند دەکرێت به نوێکردنەوەی دڵنیایی بانکی.

٣- پێشکەشکردنی هەر پێداویستییەکی دیکه که وەزارەت به پێویستی دەزانێت.

دووەم: پێدانی مۆڵەتی باخچە و قوتابخانە و خوێندنگە و پەیمانگا ناحکومییەکان بەپێی پێویست و پلانی وەزارەت و جۆری پسپۆڕییەکەیان دەبێت.

ماددەی (١٠٧):

یەکەم: ڕێگە به دەستبەکاربوونی هیچ دامەزراوەیەکی پەروەردەیی نادرێت و ناتوانێت قوتابی و خوێندکار وەربگرێت تا بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە مۆڵەت وەرنەگرێت.

دووەم:

١- ئەو کەسەی مۆڵەتی دامەزراندنی دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی وەردەگرێت، دەبێت لەماوەی (١) یەک ساڵ له ڕۆژی وەرگرتنی مۆڵەتەکە دامەزراوەکەی دەستبەکار بێت، و تەنها یەکجار و بۆ ماوەی (١) یەک ساڵ ماوەکەی بۆ درێژ دەکرێتەوە.

٢- ئەگەر دروستکردنی تەلاری دامەزراوەکە بەپێی مەرجەکان، زیاتر له دوو ساڵی له ڕۆژی وەرگرتنی مۆڵەت خایاند، دەکرێت ماوەی یەک ساڵی تریش بدرێت به خاوەن مۆڵەت به مەرجێک ڕەسمەکان بدات.

٣- درێژکردنەوەی ماوەکانی هاتوو له خاڵەکانی (١، ٢)ی ئەم بڕگەیە، به بڕیاری وەزیر و لەسەر داوای خاوەن مۆڵەت و پێشنیاری بەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی ناحکومی دەبێت.

سێیەم:

١- مولەتی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی بە باخچە و قوتابخانە و خوێندنگەیەک نادرێت کە لە چوارچێوەی پڕۆژەیەکی وەبەرهێنانی بواری نیشتەجێبووندا دروستکرابێت و بەشێک بێت لەو خزمەتگوزارییە گشتییانەی کە پێشتر خاوەن پڕۆژەکەی پێ پابەندکراوە.

٢- ئەگەر لە هەمان کاتدا، لە مۆڵەتی پڕۆژەی وەبەرهێنانەکەدا مافی هەردوو دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی و ناحکومی پێدرابێت، ئەوا دەبێت یەکەمجار دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکە بونیاتبنێت، بەپێچەوانەوە، مولەت بە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە نادرێت.

٣- هەر پڕۆژەیەکی وەبەرهێنانی هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە، ئەگەر دوای چوونە بواری جێبەجێکردنی ئەم یاسایە، پابەندی دروستکردنی دامەزراوەی پەروەردەیی حکومی نەبووبێت، بە دروستکردنی دامەزراوەکە پابەند دەکرێت تەنانەت ئەگەر زەوی تەرخانکراویش بۆ بواریکی دیکە بەکارهاتبێت و ناچار دەکرێت لە دەرەوەی پڕۆژەکە دامەزراوە پەروەردەییەکە دروست بکات.

٤- پڕۆژەکانی وەبەرهێنان و کۆمپانیاکانی خزمەتگوزاریی، پابەندن بە دابینکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بۆ دامەزاروە پەروەردەییە حکومییەکان، بە هەمان نرخی دابینکردنی خزمەتگوزارییەکە لەلایەن کەرتی گشتییەوە.

لقی پێنجەم

نوێکردنەوەی مۆڵەت

ماددەی (١٠٨):

یەکەم: دەبێت داواکاریی نوێکردنەوەی مۆڵەت، لانیکەم بە (٣) سێ مانگ پێش بەسەرچوونی مۆڵەتی کارپێکراو، پێشکەش بە وەزارەت بکرێت.

دووەم:

١- نوێکردنەوەی مۆڵەت هەر (٣) سێ ساڵ جارێک دەبێت.

٢- ڕێکارەکانی نوێکردنەوەی مۆڵەت بە ڕێنماییەک کە وەزیر دەریدەکات ڕێکدەخرێت، بە ڕەچاوکردنی ئەوەی کە وەزارەت دەبێت لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژدا، لە ڕۆژی پێشکەشکردنی داوای نوێکردنەوەی مۆڵەت بە گشت پێداویستیەکانیەوە، بڕیار لەسەر نوێکردنەوە یان ڕەتکردنەوەی داواکە بدات.

٣- ئەگەر گشت مەرجەکانی نوێکردنەوەی مۆڵەت لە داواکارییەکەدا هەبوو، مۆڵەتەکە نوێ دەکرێتەوە.

٤- لە کاتی نوێکردنەوەی مۆڵەت، دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان مافیان هەیە لە سەرهەمان کرێی ساڵانەی خوێندن کە پێش نوێکردنەوەی مۆڵەت هەیانبووە، بەردەوام بن.

٥- ئەگەر نوێکردنەوەکە سەبارەت بە دامەزراوەیەکی نێودەوڵەتی یان بیانی بوو، دەبێت دامەزراوەکە نووسراوی متمانە (ئەکریدیتەیشن)، نەک کاندیدبوون لە دامەزراوە نێودەوڵەتییەکە یان دەوڵەتە بیانییەکە، هاوپێچ بکات.

لقی شەشەم
دەستبەرداربوون لە خاوەندارێتی مۆڵەت و گواستنەوە

ماددەی (١٠٩):

یەکەم: خاوەنی مۆڵەت، تەنها پاش تێپەڕبوونی (٤) چوار ساڵ بەسەر دامەزراندنی دامەزراوەکە بە شێوەیەکی کرداریی، مافی دەستبەرداربوونی خاوەنداریەتی مۆڵەتەکەی هەیە.

دووەم:

١- خاوەن مۆڵەت ناتوانێت بێ ڕەزامەندی فەرمی وەزارەت و هەبوونی گشت مەرجەکان لەو کەسەی داواکارە ببێتە خاوەنی نوێ، دەستبەرداری مۆلەتەکەی ببێت.

٢- لە کاتی هەبوونی گشت مەرجەکان لە داواکاردا، وەزارەت لە ماوەیەک کە لە (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێشکەشکردنی داواکارییەکە بە گشت پێداویستیەکانیەوە تێپەڕ نەکات، داواکارییەکە پەسەند دەکات.

سێیەم: مۆڵەت نادرێت بە هیچ کەسێک، کە لە ماوەی (٦) شەش ساڵی پێشتر، دەستبەرداری خاوەنداریەتی مۆڵەتێک بووبێت، یان مۆڵەتەکەی هەڵوەشێنرابێتەوە.

ماددەی (١١٠):

یەکەم: لە حاڵەتی مردنی خاوەن مۆڵەت، مۆڵەتەکە بۆ میراتگرەکەی دەگوازرێتەوە بە مەرجێک گشت مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی هاتوو لەم یاسایە، لە میراتگردا هەبێت.

دووەم: لە کاتی بوونی مەرجەکانی ئەم یاسایە لە میراتگردا، میراتگر یان نوێنەرێکی یاسایی دەتوانێت کەسێک کە مەرجەکانی تێدا بێت بۆ بەڕێوەبردنی دامەزراوەکە هەڵبژێرێت، و هەروەها دەتوانێت دامەزراوەکە بفرۆشێت یان دەستبەرداری ببێت بۆ کەسێک کە مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی تێدا بێت.

سێیەم: ئەگەر مەرجەکانی وەرگرتنی مۆڵەت لە میراتگر یان نوێنەرە یاساییەکەیدا بوونی نەبوو، ئەوا دامەزراوەکە دەفرۆشرێتەوە یان دەستبەرداری دەبێت بۆ کەسێک کە مەرجەکانی وەرگرتنی مۆڵەتی تێدا بێت.

ماددەی (١١١):

یەکەم: دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی مافی گواستنەوەی بۆ تەلارێکی دیکە هەیە.

دووەم: مەرجەکانی گواستنەوەی دامەزراوەکە لە تەلارێک بۆ تەلارێکی دیکە بە ڕێنمایی کە وەزیر دەریدەکات، ڕێکدەخرێت.

تەوەری چوارەم
هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت

ماددەی (١١٢):

لە هەر یەک لەم بارانەی خوارەوەدا، ئەرکی وەزارەتە لە ماوەی (٦٠) شەست ڕۆژدا، مۆڵەتی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، هەڵوەشێنێتەوە:-

یەکەم: کاتێک دامەزراوەیەک دەفرۆشرێت یان خاوەنەکەی دەستبەرداری دەبێت، بەبێ ڕەزامەندی فەرمی وەزارەت.

دووەم: کاتێک دامەزراوەیەک بەردەوام دەبێت لە داخستنی دەوام بەڕووی قوتابیان و خوێندکاراندا زیاتر لە (١) یەک هەفتە و بەبێ هۆی ڕەوا و بەبێ گوێدانە هۆشداری فەرمی وەزارەت.

سێیەم: کاتێک دامەزراوەیەک دەگوازرێتەوە لە تەلارێک بۆ تەلارێکی دیکە بێ ڕەزامەندی فەرمی وەزارەت.

چوارەم: کاتێک خاوەنی مۆڵەت لە کاتی دیاریکراودا داوا سەبارەت بە نوێکردنەوەی مۆڵەت پێشکەش بە وەزارەت ناکات، بێ گوێدانە هۆشداری دووبارەی فەرمی وەزارەت سەبارەت بە بەسەرچوونی مۆڵەتی کارپێکراو.

پێنجەم: کاتێک دامەزراوەیەک لەو کاتەی بەپێی بڕیاری مۆڵەت بۆی دیاریکراوە دەستبەکار نابێت، بەبێ بوونی پاساوێکی ڕەوا کە لەلایەن وەزارەتەوە پەسەند کرابێت.

شەشەم: کاتێک دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی نێودەوڵەتی یان بیانی متمانەی (ئەکریدیتەیشن)ی ئەکادیمی لەدەست دەدات، و لەو کاتەدا دامەزراوەکە دەکرێت بە دامەزراوەیەکی خۆماڵی.

حەوتەم: کاتێک سەلمێنرا کە بڕیاری پێدانی مۆڵەت لەسەر بنەمای بەڵگە و نووسراوێکی ساختە بێت.

هەشتەم: کاتێک خاوەن مۆڵەت، پاش ئاگادارکردنەوەی زیاتر لە جارێك لەلایەن وەزارەتەوە، بەڵگەنامەی ئەستۆپاکی پێشکەش نەکات.

نۆیەم: کاتێک دامەزراوەکە پابەند نابێت بە ئەرک و پابەندییە یاسایی و کارگێڕییەکانی، سەرەڕای هۆشداریی زیاتر لە جارێکی وەزارەت.

تەوەری پێنجەم

ڕێکارەکانی لێکۆڵینەوە و هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی

ماددەی (١١٣):

یەکەم : بەمەبەستی لێکۆڵینەوە سەبارەت بە سەرپێچییەکان دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، وەزیر لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەرێکی گشتی و ئەندامیەتی چەند فەرمانبەرێکی دیکە کە یەکێکیان یاسایی دەبێت، پێکدەهێنێت و لیژنەکە ڕاسپاردەکانی پێشکەش بە وەزیر دەکات.

دووەم : ئەرک و ڕێکارەکانی کاری لیژنەکە بە ڕێنماییەک کە وەزیر دەریدەکات، ڕێکدەخرێن.

ماددەی (١١٤):

یەکەم:

١- لە کاتی سەلماندنی یەکێک لە بارەکانی ماددەی (١١٢)ی ئەم یاسایە، وەزارەت پێش دەرکردنی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت، مافی سەپاندنی پێبژاردنێکی هەیە لە سەر دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی کە لە (١٠.٠٠٠.٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠.٠٠٠.٠٠٠) سەد و پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

٢- وەزارەت مافی دەستبەسەرداگرتنی بڕی دڵنیایی بانکی بە شێوەیەکی کاتی هەیە.

دووەم: لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە بڕیاری وەزیر بە سەپاندنی سزای پێبژاردن یان هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت، خاوەنی مۆڵەت دەتوانێت دادخوازی و تانە لە بڕیارەکە بدات، بەپێی حوکمەکانی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار لە هەرێم.

ماددەی (١١٥):

یەکەم: لە ئەگەری دەرکردنی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت، خوێندن لە دامەزراوەکە تا کۆتایی ساڵی خوێندن بەردەوام دەبێت، لە ڕێگەی بەڕێوەبردنێکی هاوبەشەوە لە نێوان دامەزراوەکە و وەزارەت و گشت تێچووەکانی بەڕێوەبردنە هاوبەشەکە لەسەر خاوەنی دامەزراوەکە دەبێت.

دووەم: بە هەماهەنگی لەگەڵ خاوەنی ئەو دامەزراوەیەی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکەی دراوە، وەزارەت دەتوانێت دوای تەواوبوونی ساڵی خوێندن، بەڕەزامەندی قوتابیان و خوێندکاران و بەخێوکارانیان، بۆ دامەزراوەیەکی پەروەردەیی حکومی یان ناحکومی دیکەیان بگوازێتەوە.

تەوەری شەشەم

حوکمە هاوبەشەکان

ماددەی (١١٦):

خاوەنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی بەجێهێنانی پابەندییەکان لە ئەستۆدەگرێت و بەرپرسە لە فەراهەمکردنی مافەکانی کارمەندانی دیکەی دامەزراوەکە.

ماددەی (١١٧):

یەکەم: هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی مافی کردنەوەی چێشتخانە و فرۆشگای لە دامەزراوەکە هەیە، بەپێی مەرجە تەندروستییەکان.

دووەم: دەبێت نرخی خواردن و شتومەکی خواردنگە و فرۆشگا گونجاو بێت، و ئەنجومەنی وەزارەت مافی کەمکردنەوەی نرخەکانی هەیە ئەگەر لەچاو نرخی بازاڕ و هاوشێوەکانیان بەرزبوون.

ماددەی (١١٨):

یەکەم: دەکرێت تەلاری دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان موڵک یان کرێ بن.

دووەم: ئەگەر تەلاری دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی لە (٣) سێ نهۆم زیاتربوو، کە هەرسێکیان پۆلی تیدابێت، ئەو کاتە پێویستە ڕەزامەندیی فەرمی وەزارەت وەربگیرێت، و ئەو هەلومەرجە تایبەتانە ڕوونبکرێنەوە کە وایانکردووە تەلارەکە لە (٣) سێ نهۆم زیاتر بێت، و پاش ئەوە وەزارەت بڕیاری خۆی دەدات.

سێیەم: ئەو تەلارانەی دوای دەرچوونی ئەم یاسایە بۆ دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی دروست دەکرێن، دەبێت ڕووبەری پۆلەکانیان لە (٣٥) سی و پێنج مەتر دووجا کەمتر نەبێت.

چوارەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، مافی خۆیانە تەلارەکانیان بۆ (٢) دوو دەوامی یەک لەدوای یەک بەکاربهێنن .

پێنجەم: نابێـت ئەو مەرجە بیناسـازیانەی لە دامەزراوە پەروەردەیـیە ناحکومییەکـان داوا دەکـرێن لە کــاتی دروســتکردنی تەلارەکانیانــدا، لەو مەرجــانە تونــدتر بــن کە لە دامەزراوە پەروەردەیــیە حکومییەکان داوا دەکرێن.

شەشەم: تەلاری ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییانەی پێش دەرچوونی ئەم یاسایە دروستکراون بەپێی یاسا و ڕێنمایی و مۆڵەتی کارپێکراوی کاتی دروستکردنیان مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت.

حەوتەم: خـاوەنی دامەزراوەی پەروەردەیـی نـاحکومی مـافی هەبـوونی نوسـینگەی خـۆی لە تەلاری دامەزراوەکەدا هەیە.

هەشتەم: ژێرزەمین بە نهۆم هەژمار ناکرێت، و نابێت هـیچ پـۆلێکی وانەوتـنەوە لە ژێـرزەمین هەبێـت، بەڵکـو دەکرێـت بـۆ هــۆڵی کۆبــونەوە و هــۆڵی تــاقیکردنەوە و تــاقیگە و کافیتێریـا و کـاری خزمەتگوزاریی بەکاربهێندرێت.

بەشی دووەم

پڕۆگرامەکانی خوێندن، سیستەمی وەرگرتن، تاقیکردنەوەکان و بڕوانامەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

تەوەری یەکەم

پڕۆگرام و کتێبەکان و بابەتەکانی خوێندن

لقی یەکەم

پڕۆگرامی خوێندن

ماددەی (١١٩):

هەر دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی، دەبێت بە یەکێك لەم چوار جـۆرە پڕۆگـرامەی خوێنـدن پابەند بێت:-

یەکەم: پڕۆگرامەکانی خوێندنی وەزارەت، ئەگەر دامەزراوەکە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی نـاحکومی خۆماڵی بێت.

دووەم: پروگرامێکی تـایبەت، ئەگەر دامەزراوەیەکی پەروەردەیـی نـاحکومی پێشـوەختە و بەفەرمـی، ڕەزامەندی بۆ پڕۆگرامەکەی لە وەزارەت وەرگرتبێت.

سێیەم: پڕۆگرامــی دامەزراوەیەکــی پەروەردەیــی نــاحکومی نێــودەوڵەتی دانپێــدانراو، کە لەلایەن بـنکەی سـەرەکیی دامەزراوە نێـودەوڵەتییەکە پەسـەندکرابێت و لەلایەن وەزارەتیشـەوە مـۆڵەتی پێدرابێت .

چوارەم: پڕۆگرامــی دامەزراوەیەکــی پەروەردەیــی نــاحکومی بیــانی، کە تـایبەت بێـت بە ڕەوەنـدە بیانییەکان و لەلایەن دەوڵەتی پەیوەندیدار و وەزارەتەوە پەسەند کرابێت.

لقی دووەم

بابەتەکانی خوێندن

ماددەی (١٢٠):

یەکەم: بابەتەکانی خوێندن لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان بەپێی پرۆگرامی خوێندنی دامەزراوەکە دەبێت، کە پێشتر لە وەزارەت ڕەزامەندی بۆ وەرگیراوە.

دووەم: هەر دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی، دوای ئاگادارکردنەوەی وەزارەت، مافی زیادکردنی بابەتی خوێندنی بۆ پرۆگرامەکانی حکومی هەیە، بەو مەرجەی کاریگەری لەسەر بابەتەکانی خوێندن نەبێت و لەگەڵ بنەما گشتییەکان و فەلسەفەی ئەم یاسایە ناکۆک نەبێت.

لقی سێیەم

کتێبەکانی خوێندن

ماددەی (١٢١):

یەکەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییە خۆماڵیەی کە پرۆگرامی وەزارەت پیادە دەکات، هەمان کتێبی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان بەکاردێنێت، و مافی بەکارهێنانی کتێبی دیکەی هەیە بە مەرجێک پێشوەختە ڕەزامەندی وەزارەتی بۆ وەرگرتبێت.

دووەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییە خۆماڵیانەی پرۆگرامی تایبەت بە خۆیان دەخوێنن، پاش ڕەزامەندی وەزارەت مافی هەبوونی کتێبی تایبەت بە خۆیان هەیە.

سێیەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییە نێودەوڵەتی و بیانییەکان، کتێبی تایبەت بە خۆیان دەخوێنن، بەڵام دەبێت ڕەزامەندی فەرمی وەزارەتی بۆ وەربگرن.

چوارەم: لە گشت دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان دەبێت بابەتی زمانی کوردی بە پێی پرۆگرامی وەزارەت بخوێندرێت.

لقی چوارەم

زمانی خوێندن

ماددەی (١٢٢):

یەکەم: دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، بەهەمان ستافی بەڕێوەبردن، دەتوانێت خوێندن بە یەک یان زیاتر لە زمانەکانی عەرەبی، تورکمانی، سریانی، ئەرمەنی، ئینگلیزی یان هەر زمانێکی دیکەی جیهانی باوەڕپێکراو بکات، بە مەرجێک بابەتی زمانی کوردی و زمانی عەرەبی بەپێی سیستمی وەزارەت بخوێندرێت.

دووەم: ڕەوەندی بیانی و پەنابەرەکان دەتوانن لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان بە زمانی خۆیان بخوێنن، بە مەرجێک بابەتەکانی زمانی کوردی و زمانی عەرەبی بەپێی سیستەمی وەزارەت تێیاندا بخوێندرێت.

تەوەری دووەم
سیستمی وەرگرتن

ماددەی (١٢٣):

یەکەم: بنەمای سەرەکی وەرگرتنی قوتابی و خوێندکار، بەپێی ئەو مەرجانەی وەرگرتن دەبێت کە پێشتر لەلایەن دامەزراوەکە لەکاتی داواکردنی مۆڵەتی دامەزراندن پێشکەش بە وەزارەت کراوە و مۆڵەتی لەسەر وەرگیراوە، بە ڕەچاوکردنی حوکمی بڕگەکانی خوارەوەی ئەم ماددەیە.

دووەم:

١- لە باخچەی منداڵانی ناحکومی، ئەو منداڵانە وەردەگیرێن کە لە ڕۆژی تۆمارکردنیان یان لە (٣١) کانونی یەکەمی ئەو ساڵە، تەمەنی (٤) چوار یان (٥) پێنج ساڵ تەواودەکەن.

٢- هیچ منداڵێک لە قوتابخانەی بنەڕەتی ناحکومی وەرناگیرێت ئەگەر لە (٣١) کانونی یەکەمی ئەو ساڵە تەمەنی نەبووبێتە (٦) شەش ساڵ.

٣- نابێت تەمەنی قوتابی لە قوتابخانەی بنەڕەتی ناحکومی لە(١٩) نۆزدە ساڵ زیاتر بێت.

٤- نابێت تەمەنی خوێندکاری ئامادەیی ناحکومی لە(٢٨) بیست و هەشت ساڵ زیاتر بێت.

سێیەم: ئەو قوتابی و خوێندکارانەی لە دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی لە پۆلێکی دیاریکراودا دەخوێنن، جێگایان لە پۆلێکی بەرزتری هەمان دامەزراوە بۆ ساڵی خوێندنی دواتر دابینکراو دەبێت، بە مەرجێک دامەزراوەکە ئەو پۆلەی هەبێت و قوتابیەکە یان خوێندکارەکە دەرچووبێت و ئامادەبێت کرێی ساڵانەی خوێندن بدات.

چوارەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان بۆیان نییە قوتابی و خوێندکار لەبەر هۆی ناپەروەردەیی، یان ئەوانەی خاوەن پێداویستیی تایبەتن وەرنەگرن، تەنها لەو بارەدا نەبێت کە قوتابی و خوێندکار پێویستی بە پۆلی تایبەت هەبێت یان وەرگرتنی ببێتە هۆی خەرجی زیاتر لەسەر دامەزراوەکە.

پێنجەم:

١- ئەرکی هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومییە، ساڵانە (٥) پێنج کورسی بە خۆڕایی بۆ کوڕ وکچی شەهیدان و هاوسەرەکانیان تەرخان بکەن، بەو مەرجەی ئەو ژمارە داواکاریە هەبێت و داواکار مەرجەکانی هاتوو لەم یاسایەی تێدابێت.

٢- ئەرکی هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومییە، ساڵانە (٥) پێنج کورسی بە خۆڕایی بۆ کوڕ وکچ و هاوسەری ئەنفالکراوان و جینۆسایدکراوان و کەمئەندامانی سەنگەر یان کوڕ و کچیان تەرخان بکەن، بە مەرجێک ئەو ژمارە داواکاریە هەبێت و داواکار مەرجەکانی هاتوو لەم یاسایەی تێدابێت.

شەشەم : دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان مافی ئەوەیان هەیە کە بەڕێژەی (١٠٪) دە لە سەدی کورسیەکانی هەر پۆلێک، بە پێی ڕێکاری دامەزراوەکە قوتابی و خوێندکار وەربگرن.

حەوتەم: پێویستە دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییەكان ساڵانە و پێش كۆتایی مانگی تشرینی یەكەم لیستێك بە ناو، تەمەن، پۆلەكانی قوتابیان و خوێندكاران، بۆ بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی پەیوەندیدار، بەمەبەستی ئاگاداركردنەوە، بنێرن.

هەشتەم: هیچ دامەزراوەیەكی پەروەردەیی ناحكومی، نابێت قوتابی یان خوێندكاری دامەزراوەیەكی پەروەردەیی ناحكومی دیكە وەربگرێت و ڕەزامەندی لەسەر گواستنەوە و بەشداریكردنی لە خوێندن بدات، ئەگەر خوازیارەكە پێشوەختە بەڵگەنامەی گواستنەوەی لە دامەزراوەی دووەمەوە نەهێنابێت.

نۆیەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییەكان مافیان هەیە قوتابی و خوێندكار لەسەر بنەمای تاقیكردنەوە و نمرە وەربگرن.

تەوەری سێیەم

تاقیكردنەوە، نمرە و بڕوانامەكان

لقی یەكەم

تاقیكردنەوە و نمرەكان

ماددەی (١٢٤):

یەكەم: كات و شێوەی بەڕێوەچوونی تاقیكردنەوەكان، دانانی نمرە لە دامەزراوە پەروەردەییە حكومییەكان، بەسەر هەموو ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییانەدا پیادە دەكرێت كە پرۆگرامی حكوومی دەخوێنن، جگە لەو دامەزراوانەی پێشوەختە مۆڵەتیان لە وەزارەت وەرگرتووە بۆ پیادەكردنی سیستەمێك كە بەشێك لە ووردەكارییەكانی جیاوازە لە سیستەمی حكومی.

دووەم: ئەركی هەموو دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییە نێودەوڵەتی و بیانییەكانە، كات و شێوەی تاقیكردنەوە و نمرەدانانی تایبەت بەخۆیان هەبێت و پێشتر لەلایەن وەزارەتەوە پەسەند كرابێت.

سێیەم: بەمەبەستی وەرگرتن لە زانكۆ و پەیمانگەكانی هەرێم، وەزارەت لە ڕێگەی ڕێكاری تایبەتەوە بڕیار لە شێوازی هەژماركردنی نمرەكانی قوتابیانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییە نێودەوڵەتی و بیانییەكان و ئاستەكانیان دەدات.

چوارەم: پاش وردبینی، دامەزراوەكان وێنەیەكی ئەنجامی تاقیكردنەوەكانی پۆلەكان بۆ یەكەی تاقیكردنەوەكان و بەشی ئەرشیف لە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە و بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەزموونەكان دەنێرن.

لقی دووەم

بڕوانامەكان

ماددەی (١٢٥):

یەكەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحكومییانەی پرۆگرامی وەزارەت دەخوێنن، دەكەونە ژێر هەمان مەرج و ڕێكاری پێدانی كارتی هەڵسەنگاندن و بڕوانامەی نمرە و بەڵگەنامەی دەرچوون، ئەوانەی كە لە دامەزراوە پەروەردەییە حكومییەكاندا پەیڕەو دەكرێن.

دووەم: كارتی هەڵسەنگاندن، بڕوانامەی نمرە و بەڵگەنامەی دەرچوونی هەر قۆناغێك لەو دامەزراوانە، هاوتایە لەگەڵ كارتی هەڵسەنگاندن و بڕوانامەی نمرە و بەڵگەنامەی دەرچوون لە دامەزراوەی پەروەردەیی حكومی.

سێیەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییانەی پرۆگرامی نێودەوڵەتی و بیانی دەخوێنن، دەکەونە ژێر ئەو مەرج و ڕێکارە تایبەتانەی پێدانی کارتی هەڵسەنگاندن، بڕوانامەی نمرە و بەڵگەنامەی دەرچوون، کە پێشتر لەلایەن دامەزراوەکە پێشکەش بە وەزارەت کراوە و ڕەزامەندی لەسەر دراوە.

چوارەم: بەڵگەنامەی دەرچوون لە پۆلی دوازدەیەمی خوێندنگە ناحکومییە نێودەوڵەتییەکان، لە سەر بنەمای دەرچوون لەتاقیکردنەوە نێودەوڵەتییەکان دەدرێت و بەڵگەنامەی دەرچوون لەپۆلی دوازدەیەمی خوێندنگە ناحکومییە بیانییەکان لەسەر بنەمای دەرچوون لەتاقیکردنەوە بیانییەکان دەدرێت.

پێنجەم: وەزارەت تاکە لایەنە کە مافی پشتگیریکردن و هاوتاکردنی بەڵگەنامەکانی دەرچوونی هەیە.

تەوەری چوارەم

حوکمە هاوبەشەکان

ماددەی (١٢٦):

یەکەم: هەر ساڵێکی خوێندن لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، لانیکەم لە (١٧٠) سەد و حەفتا ڕۆژی خوێندن پێکدێت، و هیچ ڕۆژێکی خوێندن لە (٥) پێنج کاتژمێر کەمتر نابێت.

دووەم: ساڵنامەی خوێندن و کاتەکانی دەوام و پشووەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، بەپێی ئەو پرۆگرامە ڕێکدەخرێت کە پێشتر ڕەزامەندی لەسەر وەرگیراوە لە وەزارەت، بە ڕەچاوکردنی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە و حوکمەکانی ماددەی (٢٧) ی ئەم یاسایە.

سێیەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان دەتوانن ڕۆژ و کاتژمێری زیاتر بخوێنن، وەک لەوەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، و هەروەها دەتوانن لەو ڕۆژانەدا بخوێنن کە بەپێی ماددەی (٢٧) پشوو نییە.

چوارەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان دەتوانن سوود لە سیستەمی (٢) دوو مامۆستا لە پۆل وەربگرن، کە یەکێکیان دەبێت بە مامۆستای سەرەکی و ئەوەی دیکەش دەبێتە مامۆستای هاوکار.

ماددەی (١٢٧):

ڕێکارەکانی گواستنەوەی قوتابی و خوێندکار لە نێوان دامەزراوە پەروەردەییە حکومی و ناحکومییەکاندا، بەپێی ڕێنماییەک کە وەزیر دەریدەکات، ڕێکدەخرێت.

ماددەی (١٢٨):

یەکەم: هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومی، لە ساڵی یەکەمی دامەزراندنیدا، دەتوانێت بە (١) یەک پۆل دەست پێبکات.

دووەم:

١- ئەو قوتابخانە بنەڕەتییە ناحکومییەی کە لە ساڵی یەکەمی خوێندنەدا گشت پۆلەکانی یەک بازنەی خوێندنی تێدا نییە، دەبێت بۆ ساڵی دواتر پۆلی نوێ بکاتەوە، بۆ ئەوەی لەماوەی (٣) سێ ساڵی خوێندندا ببێتە خاوەن گشت پۆلەکانی یەک بازنەی خوێندن.

٢- ئەو خوێندنگە ناحکومییەی کە لە ساڵی یەکەمی خوێندندا گشت پۆلەکانی ئامادەیی تێدا نییە، دەبێت بۆ ساڵی دواتر پۆلی نوێ بکاتەوە، بۆ ئەوەی لەماوەی (٣) سێ ساڵی خوێندندا ببێتە خاوەن گشت پۆلەکانی خوێندنی ئامادەیی.

٣- ئەو پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییە ناحکومییەی کە لە ساڵی یەکەمی خوێندندا گشت پۆلەکانی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی تێدا نییە، دەبێت بۆ ساڵی دواتر پۆلی نوێ بکاتەوە، بۆ ئەوەی لەماوەی (٥) پێنج ساڵی خوێندندا ببێتە خاوەن گشت پۆلەکانی خوێندنی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی.

٤- کۆمەڵگەی پەروەردەیی ناحکومی دەبێت لە ساڵی یەکەمی خوێندندا، لانیکەم پۆلێکی لە هەر قۆناغێکی خوێندن هەبێت، و هەر ساڵێکی خوێندن پۆلێکی نوێ زیاد بکات، بۆ ئەوەی ساڵ لە دوای ساڵ ببێتە خاوەن گشت پۆلەکانی خوێندن.

سێیەم: هەموو قوتابخانەیەکی بنەڕەتی ناحکومی، بۆ درێژەدان بە خوێندن، دەتوانێت خوێندنی قۆناغی ئامادەیی بکاتەوە، بەمەرجێک لای وەزارەت مۆڵەتی بۆ وەربگرێت.

بەشی سێیەم

پێکهاتە کارگێڕییەکان لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا

تەوەری یەکەم

بەڕێوەبەر، یاریدەدەری بەڕێوەبەر، مامۆستا و کارمەندان

ماددەی (١٢٩):

یەکەم: پێویستە هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی بەڕێوەبەرێکی هەمیشەیی هەبێت.

دووەم:

١- ئەگەر ژمارەی منداڵان لە باخچەیەکی منداڵان لە (١٥٠) سەد و پەنجا منداڵ زیاتر بوو، پێویستە یاریدەدەرێکی بەڕێوەبەر دابنرێت.

٢- ئەگەر ژمارەی قوتابیان و خوێندکارانی قوتابخانە یان خوێندنگە یان کۆمەڵگەی پەروەردەیی یان پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومی گەیشتە (١٥٠) سەد و پەنجا، یاریدەدەرێکی بەڕێوەبەر یان زیاتری بۆ دادەنرێت.

سێیەم: پێویستە هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی ژمارەیەک مامۆستای هەبێت کە لەگەڵ ژمارەی منداڵان یاخود قوتابیان و خوێندکارانیاندا بگونجێت، و ناکۆک نەبێت لەگەل ڕێنماییەکانی وەزارەت.

چوارەم: پێویستە هەموو قوتابخانە، خوێندنگە، کۆمەڵگەی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومی، ڕێنماییکارێکی پەروەردەیی بۆ هەر (١٢٥) سەد و بیست و پێنج قوتابی و خوێندکارێک هەبێت.

پێنجەم: پێویستە هەموو قوتابخانە، خوێندنگە، و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومی، فەرمانبەرێکی تەندروستی هەبێت یان خزمەتگوزاری تەندروستی لە ڕێگەی گرێبەستێک لەگەڵ دامەزراوەیەکی تەندروستی دابین بکات.

شەشەم: پێویستە هەموو کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی ناحکومی بەڕێوەبەرێکی خاوەن بڕوانامەی زانکۆی هەبێت، هەروەها بەڕێوەبەرێک بۆ هەر یەک لە بەشەکانی باخچەی منداڵان و قۆناغی بنەڕەتی و قۆناغی ئامادەیی دابنێت. بەڕێوەبەری کۆمەڵگە بەرپرسی یەکەمی کاری ئەکادیمی و کارگێڕیی و دارایی دەبێت، هەروەها ئەرکی سەرەکی سەرپەرشتیاری و دڵنیایی جۆریی لە گشت قۆناغەکانی خوێندن لە کۆمەڵگەکەدا دەکەوێتە ئەستۆی.

حەوتەم: هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی دەبێت ژمارەیەک کارمەند دابمەزرێنێت، بەپێی پێداویستی دامەزراوەکە و بەو ناونیشانەی دامەزراوەکە پێویستیەتی.

ماددەی (١٣٠):

یەکەم:

١- دەبێت ڕێژەی مامۆستا هەمیشەییەکانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان لە (٨٠٪) هەشتا لە سەدی کۆی ژمارەی مامۆستایانی دامەزراوەکە، کەمتر نەبێت.

٢- دەبێت ڕێژەی مامۆستا هەمیشەییەکان لە هەر یەک لە (٣) سێ قۆناغەکەی کۆمەڵگەی پەروەردەیی لە (٨٠٪) هەشتا لە سەدی مامۆستایانی قۆناغە پەیوەندیدارەکەی کۆمەڵگەکە کەمتر نەبێت.

٣- دەبێت لانیکەم (٨٠٪) هەشتا لە سەدی بەشە وانەکانی هەر یەک لە دوازدە ساڵەکەی خوێندنی قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەی پەروەردەیی و (٥) پێنج ساڵەکەی پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی بە مامۆستا هەمیشەییەکان بدرێت.

دووەم:

١- لە کاتی دەوامی فەرمی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکاندا، هیچ دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی مافی نیە مامۆستایان و کارمەندانی پەروەردەیی دیکە و سەرپەرشتیاران و کادیرانی دیوانی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکان بەکاربخات، ئەوانە نەبێت کە مۆڵەتی بێ مووچەیان وەرگرتووە یان خواستراون.

٢- تەنها پێش دەستپێکردن یان دوای تەواوبوونی دەوامی فەرمی ئەو دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەی کە مامۆستا و فەرمانبەرە حکومییەکە کاری تێدا دەکات، و دوای مۆڵەت وەرگرتنی نووسینەکی لە دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکە لەلایەن مامۆستا و فەرمانبەرەوە، دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی مافی بەکارخستنی مامۆستا و فەرمانبەری پەروەردەیی حکومی هەیە.

سێیەم: هیچ کەس ناتوانێت لە یەک کاتدا بەڕێوەبەری دوو دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی بێت.

چوارەم: هەر مامۆستایەک بەهۆکاری تەندروستی خانەنشین کرابێت مافی کارکردنی لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا نییە.

پێنجەم: پێویستە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، لە مانگی یەکەمی ساڵی خوێندندا، ناوی ئەندامانی کارگێڕیی و مامۆستایانیان بۆ وەزارەت بنێرن.

شەشەم:

١- بەڕێوەبەری هەمیشەیی، یاریدەدەری بەڕێوەبەری هەمیشەیی، مامۆستای هەمیشەیی و ڕێنماییکاری پەروەردەیی هەمیشەیی لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا ئەوانەی خوارەوەن:-

أ- ئەوانەی لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە دامەزراون بێ ئەوەی لە کەرتی گشتی کار بکەن.

ب- ئەوانەی تەمەنیان لە (٦٣) شەست و سێ ساڵ تێپەر نەبووە.

ج- ئەوانەی لە دامەزراوەکە دامەزراون بێ ئەوەی گرێبەستی کاری هەمیشەییان لە گەڵ شوێنێکی دیکە هەبێت.

٢-بەڕێوەبەر، یاریدەدەری بەڕێوەبەر، مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی کەرتی گشتی، کە خواستراون یان خاوەنی مۆڵەتی بێ مووچەن، بەکارمەندی هەمیشەیی هەژمار ناکرێن.

تەوەری دووەم

مافەکانی کارمەندانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

ماددەی (١٣١):

یەکەم: خاوەنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، بەرپرسە لە پاراستنی ماف و شایستە ماددی و مەعنەوییەکانی کارمەندەکانی لە ماوەی خزمەتکردنیان لە دامەزراوەکەدا، هەروەها پابەند دەبێت بە ڕەخساندنی دەرفەتی شیاندن و فێربوونی بەردەوام و ڕاهێنانیان لەسەر پرۆسەی دڵنیایی جۆریی.

دووەم: پێویستە دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، ئەو تۆمارانەی هەبێت کە یاسای دەستەبەری کۆمەڵایەتی بەمەرجی گرتوون، ئەوەش بەمەبەستی جێگیرکردنی مافەکانی مامۆستا و کارمەندەکانی.

سێیەم: کارمەندانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، مافی پشوویان بە پێی گرێبەستی نێوان کارمەند و دامەزراوەکە دەستنیشان دەکرێت، بەڕەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای کاری بەرکار لەهەرێم.

چــوارەم: بەڕێــوەبەر، یاریــدەدەری بەڕێــوەبەر، مامۆســتا و ڕێنمایکــاریی پەروەرەدەیــی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، مافی بەشداریکردنیان لە خولی بەهێزکردنی تواناکان و فێربوونی بەردەوام هەیە، کە لە ساڵێکدا نابێــت لە (٣٠) ســی کــاتژمێر کەمتــر بێــت، و لەســەر خەرجــی دامەزراوەکە بۆیان دەکرێتەوە.

پێنجەم:

١- نابێت کاتژمێرەکانی کارکردنی کارمەندانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان لە (٨) هەشت کاتژمێر لە ڕۆژێکدا و لە (٤٠) چل کاتژمێر لە حەفتەیەکدا، زیاتر بێت.

٢- ژمارەی بەشە وانەکانی مامۆستایان بەپێی ئەو گرێبەستە دەبێت کە لەنێوان دامەزراوەکە و مامۆستاکە بەستراوە، بە ڕەچاوکردنی کاتژمێرەکانی کار لە هەفتەیەکدا.

٣- لە حاڵەتی کارکردنی زیادە یان وتنەوەی بەشە وانەی زیاتر وەک لەوەی لە گرێبەستەکەدا هاتووە، دەبێــت دامەزراوەکە مــافی هەر کــاتژمێرێکی کــارکردنی زیــادە بە مامۆســتا و کارمەنــدە پەیوەندیدارەکە بدات.

شەشەم:

١- کەمترین بڕی مووچەی مانگانەی کارمەندانی باخچە ناحکومییەکان، نابێت لە کۆی مووچەی بنەڕەتی و دەرماڵە جێگیرەکانی هاوتاکانیان لە کەرتی گشتی کەمتر بێت.

٢- کەمترین بڕی مووچەی مانگانەی کارمەندانی قوتابخانە، خوێندنگە و پەیمانگە ناحکومییەکان، نابێت لە شایستەی دارایی هاوتاکانیان لە کەرتی گشتی کەمتر بێت.

حەوتەم: لە پشووی هاویندا، مووچەی مامۆستا و کارمەندانی هەمیشەیی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان بە پێی گرێبەستی نێوان کارمەند و دامەزراوەکە دەبێت، و لە هیچ بارێکدا نابێت لە (%٧٠) حەفتا لە سەدی مووچەی مانگانە کەمتربێت.

هەشتەم: خاوەنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، بە بێ دیاریکردنی هۆیەکەی، مافی دەرکردنی بەڕێوەبەر یان کارمەندانی وانەوتنەوە و کارمەندانی دیکەی نیە، کە دەبێت پشتبەست بە ڕاسپاردەی لیژنەیەک کە بۆ ئەو مەبەستە لەلایەن دامەزراوەکە دروست دەکرێت، دوای ئەوەی ڕەزامەندی وەزارەتی بۆ وەردەگیرێت، بڕیاری لە بارەوە بدرێت.

نۆیەم: مەرجەکانی بەکارخستن و هەڵوەشاندنەوەی گرێبەست و ناکۆکییەکانی نێوان دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان و مامۆستایان و کارمەندانی دیکەی دامەزراوەکە، بەپێی حوکمەکانی یاسای کاری بەرکار لە هەرێم مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت، ئەگەر دەقێکی دیکەی جیاواز لەم یاسایەدا نەهاتبێت.

دەیەم: ساڵەکانی کارکردنی بەڕێوەبەر، یاریدەدەری بەڕێوەبەر، مامۆستا، ڕێنماییکاری پەروەردەیی لە دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، بە ڕاژەی کردەیی بۆ گشت مەبەستەکان هەژمار دەکرێت.

تەوەری سێیەم

بەکارخستن لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

لقی یەکەم

مەرجەکانی بەکارخستن

ماددەی (١٣٢):

یەکەم: مەرجەکانی دامەزراندنی بەڕێوەبەر:-

١- لانیکەم خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت.

٢-ئەزموونی کار یان چالاکی لەبواری پەروەردە و فێرکردن لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت، لە عێراق یان دەرەوەی عێراق.

٣- بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت و سزای کارگێڕیی (سەرزەنشت) و زیاتر نەدرا بێت.

٤-دەکرێت هەڵگرانی بڕوانامەی زانکۆ، هەرچەندە خوێندنەکەیان لەبواری پەروەردە نەبووبێت، وەک بەڕێوەبەر بەکاربخرێن، بە مەرجێک پێش دامەزراندنیان خولی شیاندنی بەڕێوبەریان بینیبێت.

دووەم: مەرجەکانی دامەزراندنی یاریدەدەری بەڕێوەبەر:-

١- دەبێت یاریدەدەری بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان بڕوانامەی زانکۆی لەبواری پەروەردەدا هەبێت.

٢- دەبێت یاریدەدەری بەڕێوەبەری قوتابخانە و پەیمانگەی پەروەردەیی پیشەیی بڕوانامەی زانکۆی لەبواری پەروەردەدا هەبێت، و ئەزموونی لە بواری پەروەردە لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.

٣- بە تاوانی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێت و سزای کارگێڕیی (سەرزەنشت) و زیاتر نەدرابێت.

سێیەم: مەرجەکانی دامەزراندنی مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی، هەمان ئەو مەرجانە دەبێت کە بۆ مەبەستی دامەزراندنیان لە کەرتی گشتی، بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دانراوە.

چوارەم:

١- بەڕێوەبەر و یاریدەدەری بەڕێوەبەر، لەسەر خەرجی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە، لە یەکێک لەو خولانەی شیاندن بەشدار دەبن کە وەزارەت ساڵانە ڕێکیدەخات.

٢- مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی لەسەر خەرجی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومیەکە، لە یەکێک لەو خولانەی شیاندن و دڵنیایی جۆریی بەشداردەبن کە وەزارەت ساڵانە ڕێکیدەخات.

لقی دووەم

گرێبەستی دامەزراندن

ماددەی (١٣٣):

یەکەم: پێویستە گرێبەست لەنێوان دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی و هەر کارمەندێکی دامەزراوەکەدا هەبێت.

دووەم: دەبێت گرێبەستەکە ماوەی کارکردن، بڕی موچە، کات و شێوازی کار، پشووەکان، و مافەکانی دیکەی کارمەندان و سزاکانی جێبەجێنەکردنی ئەرکەکانی تێدا هاتبێت.

سێیەم: گرێبەستی دامەزراندنی بەڕێوەبەر لە نێوان بەڕێوەبەر و خاوەنی دامەزراوەکە یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات واژۆ دەکرێت.

چوارەم: گرێبەستی دامەزراندنی کارمەندانی دیکە، لە نێوان کارمەندەکە و بەڕێوەبەر واژۆ دەکرێت.

پێنجەم: دەبێت وێنەیەکی گرێبەستەکە بە تەواوی پاشکۆکانییەوە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی ناحکومی دابنرێت.

تەوەری چوارەم

ئەرکەکانی بەڕێوەبەر لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا

ماددەی (١٣٤):

بەڕێوەبەر نوێنەرایەتی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکە دەکات و ئەم ئەرکانەی هەیە:-

یەکەم: ئەو ئەرکانەی لە بڕگەکانی ماددەی (٥٧)ی ئەم یاسایەدا هاتوون و لەگەڵ سروشتی ئەرکەکانی بەڕێوەبەر لە دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومیدا دەگونجێن.

دووەم: بەرزکردنەوەی پێشنیاز بۆ خاوەن دامەزراوەکە سەبارەت بە گرێبەست لەگەڵ کارمەندان بەپێی پێویستی، یان هەڵوەشاندنەوەی گرێبەستیان.

سێیەم: هەر ئەرکێکی دیکەی پەروەردەیی کە لەلایەن خاوەن دامەزراوەکەوە، پێی ڕادەسپێردرێت.

ماددەی (١٣٥):

یەکەم: ئەو ئەرکانەی لە ماددەکانی(٥٨، ٥٩، ٦٠)ی ئەم یاسایەدا هاتوون، بەسەر یاریدەدەری بەڕێوەبەر و مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا، جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان دەتوانن ئەرکی دیکە بە یاریدەدەری بەڕێوەبەر و مامۆستا و ڕێنماییکاری پەروەردەیی بسپێرن بەپێی ئەو ڕێکەوتنەی لەگرێبەستی دامەزراندندا هاتووە.

تەوەری پێنجەم

ئەنجومەنی کارگێڕیی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی

لقی یەکەم

پێکهێنانی ئەنجومەن

ماددەی (١٣٦):

یەکەم: لە هەر قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومیدا، ئەنجومەنێک پێکدەهێنرێت، بە سەرۆکایەتی خاوەن دامەزراوەکە یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات و ئەندامیەتی هەر یەک لە:-

١- بەڕێوەبەری دامەزراوەکە.

٢- دوو نوێنەری دەستەی مامۆستایان.

٣- ڕێنماییکاری پەروەردەیی، ئەگەر لە دامەزراوەکەدا هەبێت.

دووەم: لە هەر باخچەیەکی منداڵانی ناحکومیدا کە ژمارەی منداڵانی لە (٥٠) پەنجا منداڵ زیاتر بوو، ئەنجومەنێک پێکدەهێنرێت، بە سەرۆکایەتی خاوەن دامەزراوەکە، یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات و ئەندامیەتی هەر یەک لە:-

١- بەڕێوەبەری باخچەکە.

٢- دوو نوێنەری دەستەی مامۆستایان.

٣- چاودێرێک.

سێیەم: بڕیارەکانی ئەنجومەنی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم) و(دووەم)ی ئەم ماددەیەدا، پاش ڕەزامەندی خاوەن دامەزراوەکە یان نوێنەرەکەی، بە پەسەندکراو هەژمار دەکرێن.

لقی دووەم

ئەرکی ئەنجومەنی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

ماددەی (١٣٧):

یەکەم: بەدواداچوون بۆ بەڕێوەچوونی پرۆسەی خوێندن و پرۆسەی دڵنیایی جۆریی لە دامەزراوەکە و هەڵسەنگاندنی وەرزانەیان.

دووەم: بەدواداچوون بۆ وردەکارییەکانی پلانی ساڵانەی دامەزراوەکە.

سێیەم: تاوتوێکردن و چارەسەرکردنی ئەو پرسە گرنگانەی پەیوەست بە دامەزراوەکەن، و بەڕێوەبەر داوا لە ئەنجومەن دەکات لەو بوارەدا یارمەتی بدەن.

چوارەم: بەڕێوەبردنی دامەزراوەکە بە جۆرێک کە لەگەڵ ئامانجەکانی ئەم یاسایەدا، بگونجێت.

تەوەری شەشەم

لیژنەکانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان

ماددەی (١٣٨):

لە هەر قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگەیەکی پەروەردەیی و پەیمانگەیەکی پەروەردەیی پیشەیی ناحکومی، بەڕێوەبەر لانیکەم ئەو (٦) شەش لیژنەیە دادەنێت کە لە ماددەی (٧٥) ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

بەشی چوارەم

سیستەمی دارایی

تەوەری یەکەم

کرێی ساڵانەی خوێندن

ماددەی (١٣٩):

یەکەم: هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی مافی وەرگرتنی کرێی ساڵانەی خوێندنی هەیە.

دووەم:

١- کرێی ساڵانەی خوێندن کتێبەکانی خوێندن و جلی یەکپۆشی ساڵی خوێندن لەخۆدەگرێت، بە ڕەچاوکردنی حوکمی بڕگەی دووەمی ماددەی (٣٠)ی ئەم یاسایە.

٢- هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی کە پێش دەرچوونی ئەم یاسایە دەستبەکار بووە، دەبێت لە ماوەی (٣) سێ ساڵ لە دەرچوونی ئەم یاسایە لەگەڵ حوکمەکانی خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە خۆی بگونجێنێت.

سێیەم: دامەزراوە مافی هەیە بڕی تێچووی خواردن و کرێی هاتوچۆی قوتابی و خوێندکار وەربگرێت، بە مەرجێک ئارەزوومەندانە بێت.

چوارەم: دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان مافیان نییە، بێ ڕازیبوونی بەخێوکار، یان بێ ڕازیبوونی خودی قوتابی یان خوێندکار ئەگەر تەمەنی (١٨) هەژدە ساڵ یان زیاتر بوو، هیچ بارگرانییەکی دارایی بخەنە ئەستۆیان، جگە لەو کرێیانەی کە لەم ماددەیەدا هاتوون.

پێنجەم:

١- دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان دەتوانن لەسەر کرێی ساڵانەی خوێندنی خۆیان، کە لە کاتی وەرگرتنی مۆڵەت بڕیاری لێدراوە بەردەوام بن، بێ هیچ دەستێوەردانێک.

٢- بەدەر لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە، وەزارەت لە کاتی قەیرانی داراییدا، دەسەڵاتی کەمکردنەوەی کرێی خوێندنی بەڕێژەیەکی گونجاو هەیە.

شەشەم:

١- ئەگەر بەخێوکار لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە پێدانی قیستی یەکەم، پەشیمان بوو لە دانانی یان بەردەوامبوونی منداڵەکەی یان قوتابی یان خوێندکارەکەی لە دامەزراوەکە، ئەرکە لەسەر دامەزراوەکە (٩٠%) نەوەد لە سەدی پارەکە بۆ بەخێوکار بگەڕێنێتەوە و گەڕاندنەوەکە پارەی کتێب و جلوبەرگی بەکارهاتوو ناگرێتەوە.

٢- منداڵ و قوتابی و خوێندکار لە کرێی وەرزی دووەم دەبەخشرێت، ئەگەر پێش دەسپێکی وەرزەکە دامەزراوەکەی بەجێهێشت بە کشانەوە یان گواستنەوە.

حەوتەم: ئەرکی دامەزراوەکەیە پێش دەسپێکی ساڵی خوێندن، یان پێش دەسپێکردنی خوێندنی منداڵ و قوتابی و خوێندکار، گرێبەستێک لەگەڵ بەخێوکار سەبارەت بە ماف و ئەرکەکانی هەردوو لایەن بکات، بەمەرجێک ناوەڕۆکەکەی بە زمانی دایک بێت، و هیچ بڕگەیەکی گرێبەستەکە لەگەڵ هیچ مادده و بڕگەیەکی ئەم یاسایە ناکۆک نەبێت.

هەشتەم: هەر قوتابی یان خوێندکارێک یەکەمی سەر ئاستی هەر پۆلێک لە پۆلەکانی خویندن بێت، لانیکەم لە (٥٠%) پەنجا لەسەدی کرێی خوێندنی ساڵەکە دەبەخشرێت.

ماددەی (١٤٠):

یەکەم:

١- کرێی ساڵانەی خوێندن لانیکەم بە (٣) سێ قیست دەبێت.

٢- قیستی یەکەم لە کاتی تۆمارکردن یان پێش دەستپێکردنی ساڵی خوێندن دەدرێت.

٣- قیستی دووەم لە کاتی دەستپێکی وەرزی دووەم دەدرێت، و قیستی سێیەمیش لەگەڵ وەرگرتنەوەی کارتی نمرە.

دووەم: ئەگەر بەخێوکار پابەند نەبوو بە دانی کرێی ساڵانەی خویندن لە کاتی خۆیدا، دامەزراوە مافی هەیە داوا لە وەزارەت بکات بە گواستنەوەی منداڵ و قوتابی و خوێندکار بۆ دامەزراوەیەکی دیکە، و دەبێت وەزارەت لە ماوەی (١٥) پازدە ڕۆژ لە ڕێکەوتی داواکەوە بڕیاری گواستنەوەکە و جێبەجێکردنی بدات.

سێیەم: بۆ وەرگرتنی کرێی ساڵانی خوێندن، دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی مافی کردنەوەی ژمارەی بانکی هەیە.

تەوەری دووەم

باجەکان

ماددەی (١٤١):

باجەکانی سەر دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان، بەپێی یاسا بەرکارەکانی هەرێم دەبێت، بە ڕەچاوکردنی ئەوەی لە ماددەی (١٦٤)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

بەشی پێنجەم

سیستەمی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندن لە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا

ماددەی (١٤٢):

هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی کە پرۆگرامی حکومی بەکار دەهێنێت، پێویستە پابەندی سیستەمی سەرپەرشتیکردن و دڵنیایی جۆریی و هەڵسەنگاندنی وەزارەت بێت.

ماددەی (١٤٣):

یەکەم: هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی کە پرۆگرامی تایبەت بە خۆی پیادەدەکات، ئەوەی کە پێشتر لەلایەن وەزارەتەوە پەسەند کراوە، دەبێت بەشی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن و هەڵسەنگاندنی تایبەتی خۆی هەبێت.

دووەم: هەر کات وەزارەت بە پێویستی بزانێت، مافی سەرپەرشتیکردنی ئەو دامەزراوانەی هەیە کە پرۆگرامی خوێندنی خۆیان پیادەدەکەن.

ماددەی (١٤٤):

یەکەم: ئەرکی هەموو دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومییە، بەر لە کۆتایی مانگی تەمووز، هەڵسەنگاندنی ساڵانە بۆ چالاکییەکانی دامەزراوەکە و چۆنیەتی بەڕێوەچوونی ساڵی خوێندنی پێشوو بکەن، بۆ ئەوەی لە کاتی دانانی پلانی ئایندەدا سوودی لێ وەربگیرێت.

دووەم: هەڵسەنگاندنی ساڵانەی ئەو دامەزراوانەی کە پرۆگرامی حکومی پیادە دەکەن بەم جۆرەی خوارەوە دەبێت:-

١- هەڵسەنگاندنی ساڵانەی کارمەندانی پەروەردەیی لەلایەن بەڕێوەبەرەوە.

٢- ئەنجامەکانی پرۆسەی هەڵسەنگاندن لە تۆمارەکانی دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکاندا تۆمار دەکرێن و پوختەیەکیشی بەشێوەی فۆرمێک بۆ وەزارەت، وبەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پەروەردەی پارێزگاکان یان ئیدارە سەربەخۆکان دەنێردرێت.

٣- هەڵسەنگاندنی ساڵانە بۆ دیاریکردنی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی کارمەندەکان و دامەزراوەکە دەکرێت و وەک بنەمایەک بۆ پێشکەشکردنی سوپاس و پێزانین بەکاردێت.

٤- دامەزراوەکان لەلایەن لیژنەیەکی هەڵسەنگاندنی وەزارەت، و بەپێی پێوەر و فۆرمی تایبەت کە بەر لە دەستپێکی ساڵی خوێندن بە سەر دامەزراوەکاندا دابەشدەکرێن، هەڵسەنگاندنیان بۆ دەکرێت، ئەنجامی ئەو هەڵسەنگاندنە بە گشتی، وەک هەڵسەنگاندنی بەڕێوەبەر و دامەزراوەکە هەژمار دەکرێت.

سێیەم: هەڵسەنگاندنی ساڵانەی ئەو دامەزراوانەی کە پرۆگرامی خۆیان بەکاردێنن بەپێی ئەو پێوەرانە دەبێت کە لەکاتی داواکردنی مۆڵەت پێشکەش بە وەزارەت کراوە و ڕەزامەندی لەسەر وەرگیراوە، بە ڕەچاوکردنی حوکمەکانی بڕگەی (دووەم)ی ماددەی (١٤٣)ی ئەم یاسایە.

بەشی شەشەم

حوکمە گشتییەکان

ماددەی (١٤٥):

یەکەم: هەموو قوتابخانە و خوێندنگە و کۆمەڵگە و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییە ناحکومییەکان، جلی یەکپۆشی تایبەت بە خۆیان دەبێت کە لەلایەن دامەزراوەکەوە دیزاین دەکرێت.

دووەم: دەکرێت قوتابخانە ناحکومییەکان، پاش دەوامی فەرمی قوتابخانە، شوێنی حەواندنەوە بۆ قوتابییانی خۆیان بکەنەوە، پاش وەرگرتنی مۆڵەت لە وەزارەت، وکرێی مانگانە بەپێی گرێبەستێکی نێوان بەخێوکار و قوتابخانە ناحکومییەکە دەبێت.

ماددەی (١٤٦):

یەکەم: دەبێت دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان گشت ئەو تۆمارانەیان هەبێت کە وەزیر لە ڕێگەی ڕێنماییەوە دیاریاندەکات.

دووەم:

١- دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی قازانج نەویست، دەبێت لە پەیڕەوی دامەزرانیدا هاتبێت کە قازانج نەویستە، و ساڵانە لەلایەن وەزارەتەوە چاودێری دەکرێت بەمەبەستی دڵنیابوون لەوەی کە قازانجی دامەزراوەکە بۆ پەرەپێدانی دامەزراوەکە و قوتابی و خوێندکار و مامۆستا و کارمەندانی دیکەی دامەزراوەکە، خەرج دەکرێت.

٢- ژمێرکاری دامەزراوەکە لەژێر ووردبینی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمدا دەبێت.

ماددەی (١٤٧):

دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکان مافی کردنەوەی خولی بەهێزکردنیان تەنها بۆ قوتابیان و خوێندکارانی خۆیان هەیە.

ماددەی (١٤٨):

یەکەم: ئەو دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییانەی مۆڵەتیان پێش دەرچوونی ئەم یاسایە وەرگرتووە، مافی هێشتنەوە یان گۆڕینی ناوی خۆیان هەیە، بە مەرجێک مۆڵەت لە وەزارەت وەربگرن و ڕەسمی پێویست بدەن.

دووەم: خاوەنی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی خۆماڵی مافی گۆڕینی دامەزراوەکەی بۆ دامەزراوەیەکی نێودەوڵەتی هەیە، بەم مەرجانەی خوارەوە:-

١- نووسراوێکی متمانەبەخشین (ئەکریدیتەیشن) لە ناوەندێکی جیهانی باوەڕپێکراو پێشکەش بکات.

٢- پرۆگرام و شێوازی تاقیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی باوەڕپێکراوی هەبێت،

٣- ڕەسمی گۆڕینی مۆڵەت کە (٥٠٪) پەنجا لە سەدی بڕی ڕەسمی پێدانی مۆڵەتە بدات.

٤- گۆڕانکارییەکە گشت قۆناغەکان بگرێتەوە، بەڵام لە پۆلی یەکەم دەست پێ بکات، و ئەو قوتابی و خوێندکارانەی پێش گۆڕینی دامەزراوەکە بۆ دامەزراوەیەکی نێودەوڵەتی لە دامەزراوەکە بوون، هەر بە سیستەمی خۆماڵی خۆیان بەردەوام دەبن.

ماددەی (١٤٩):

یەکەم: هەر دامەزراوەیەکی پەروەردەیی ناحکومی، سەرپێچی پابەندییەکانی بەپێی ئەم یاسایە و ڕێنماییەکانی وەزارەت بکات، بە پێبژاردنێک سزا دەدرێت کە لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠,٠٠٠,٠٠٠) سەد و پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سەرباری ئەوە وەزارەت مافی هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکەشی هەیە.

دووەم: هەر کەس و لایەنێک، بێ ڕەزامەندی فەرمی وەزارەت دامەزراوەی ناحکومی بکاتەوە، بە پێبژاردنێک کە لە (٥٠,٠٠٠,٠٠٠) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠,٠٠٠,٠٠٠) سەد و پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت و وەزارەت دامەزراوەکە دادەخات.

سێیەم: سزاکانی برگەکانی (یەکەم) و (دووەم)ی ئەم ماددەیە، ڕێگە لەوە ناگرێت ڕێکاری یاسایی دیکە بەرامبەر بە سەرپێچکار بگیرێتەبەر ئەگەر سەرپێچییەکی دیکەی کردبێت و سزاکەی لە یاسایەکی دیکەدا دەقنووسکرابێت.

دەروازەی چوارەم

ئەرك و پێکهاتەی وەزارەتی پەروەردە

بەشی یەکەم

ئەرکەکانی وەزارەت

ماددەی (١٥٠):

وەزارەت لە ڕێگەی ئەم ڕێکارانەی خوارەوە، هەوڵی گەیشتن بە ئامانجە گشتی و هاوبەشەکانی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن دەدات:-

یەکەم: داڕشتنی سیاسەتی پەروەردەیی و فێرکردن و جێبەجێکردنیان.

دووەم: جێبەجێکردن و بەدواداچوون بۆ ئەو ئەرکانەی لەم یاسایەدا هاتوون.

سێیەم: چەسپاندنی بنەمای گشتی فێرکردنی بەرمەبنای دابینکردنی هەلی پەروەردەیی و فێرکاریی گونجاو.

چوارەم: کارکردن بۆ دابینکردنی دڵنیایی جۆریی، و بەستنەوەی بە ڕێکاری سەرپەرشتیکردنی هەموو دامەزراوە پەروەردەییە حکومیی و ناحکومییەکان.

پێنجەم: دروستکردن، دامەزراندن و بەڕێوەبردنی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان بە هەموو قۆناغ و جۆرەکانیان و پارێزگاریکردن لە سەربەخۆییان و دابینکردنی هەموو پێداویستیەکانی بەگەڕکەوتن و بەردەوامبوونی کارەکانیان.

شەشەم: دابینکردنی هۆکارەکانی فێرکردن و تەکنیکە پێویستە پەروەردەییەکان بۆ کاری پەروەردە و فێرکردن.

حەوتەم: دیاریکردنی بنەما و پێوەرە گشتییەکانی گەشەپێدانی پرۆسەی فێرکاریی.

هەشتەم: دانان و نوێکردنەوەی پلانی فێرکردن و پروگرامەکانی خوێندن، بە سوود وەرگرتن لە پێشکەوتنەکانی ئەو بوارە.

نۆیەم: گرنگیدان بە توێژینەوەی پەروەردەیی و ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی جیاواز و سوودوەرگرتن لە ئەنجامەکانیان بۆ گەشەپێدانی پرۆسەی فێرکاریی.

دەیەم: خوێندنەوە و دانانی ڕێگە و هۆکاری گونجاو بۆ بەرەوپێشبردنی خوێندنی ئەکادیمی و پیشەیی و کارکردن لەسەر گەشەپێدانیان.

یازدەیەم: گرنگیدان بە گەشەکردن و بەرەوپێشچوونی توانستە پیشەیی و زانستییەکانی کارمەندە پەروەردەییەکان.

دوازدەیەم: گرنگیدان بە چالاکیی وەرزشی و هونەری لە دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییەکان.

سێزدەیەم: گرنگیدان بە لایەنی دەروونیی قوتابیان و خوێندکاران، دابینکردنی خزمەتگوزاریە تەندروستییەکان، توێژینەوەی کۆمەڵایەتی، دڵنیابوون لە تەندروستی و سەلامەتی قوتابی و خوێندکاران و سەلامەتی ژینگەی دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییەکان.

چواردەیەم: ئامادەکردنی پلانی نیشتیمانی سەرتاسەریی بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواریی.

پازدەیەم: هاندانی پتەوکردنی پەیوەندی لەنێوان دامەزراوە و کەسوکاری قوتابی و خوێندکاران، لە ڕێگەی بەهێزکردنی ڕۆڵی ئەنجومەنی بەخێوکاران.

شازدەیەم: کارکردن بۆ هاندانی وەبەرهێنان لە بواری پەروەردە و فێرکاریی لەلایەن کەرتی تایبەت و فراوانکردنی چوارچێوەی هاوکاری لەگەڵیاندا، سەبارەت بە جێبەجێکردنی ئەو بەرنامە و پرۆژە پەروەردەییانەی ئامانجیان بەهێزکردنی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردنە.

حەڤدەیەم: گرنگیدان بە پەیوەندی لەگەڵ دامەزراوە نیشتیمانی و نێودەوڵەتییەکان و ئاڵوگۆڕی بۆچوون لەبوارە جۆراوجۆرەکانی پەروەردە و فێرکردن، و نوێنەرایەتیکردنی هەرێم لەو کۆنگرە و کۆبوونەوە و ڕێکخراو و کۆڕە هەرێمی و نێودەوڵەتییانەی کە ئامانجی پەروەردەیی و فێرکارییان هەیە.

هەژدەیەم: هەر ئەرکێکی پەروەردەیی و فێرکردنی دیکە کە ئەنجومەنی وەزارەت پەسەندی دەکات.

بەشی دووەم

پێکهاتە و ئەنجومەنی وەزارەت

تەوەری یەکەم

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی (١٥١):

یەکەم:

١- **وەزیر**: سەرۆکی باڵای وەزارەتە و بەرپرسی کارەکانیەتی و ئاراستەکاری پلانەکانیەتی و سەرپەرشتیکار و چاودێرە بەسەریەوە، بە بڕیار و سەرپەرشتیی خۆی و بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، سەرجەم ئەو بڕیار و فەرمان و ڕێنماییانە دەردەچن، کە پەیوەندییان بە ئەرک و پێکهاتە و دەسەڵات و هەموو کاروبارە هونەری و دارایی و کارگێڕیی و ڕێکخستنەکانی وەزارەتەوە هەیە، و وەزیر وەک ئەندامێک لەئەنجومەنی وەزیران لە بەردەمیدا بەرپرس دەبێت.

٢-**نووسینگەی وەزیر**: کە لەلایەن فەرمانبەرێکەوە بەڕێوەدەبرێت کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەیە و چەند فەرمانبەرێکی دیکە یارمەتیدەدەن.

دووەم:

١- **بریکاری وەزارەت**: وەزارەت یەک بریکاری دەبێت، لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتانەی وەزیر پێیدەدات، یارمەتی وەزیر دەدات لە ڕاییکردن و سەرپەرشتیکردنی کاروباری وەزارەتدا.

٢-**نووسینگەی بریکاری وەزارەت**: لەلایەن فەرمانبەرێکەوە بەڕێوەدەبرێت کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەیە، و چەند فەرمانبەرێکی دیکە یارمەتیدەدەن.

سێیەم: وەزارەت ژمارەیەک ڕاوێژکاری دەبێت کە ژمارەیان لە (٥) پێنج زیاترنابێت و ئەو ئەرکانە جێبەجێدەکەن کە وەزیر بەپێی پێداویستی وەزارەت پێیان دەسپێرێت، و دەبێت هەریەکەیان خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بن و ئەزموونیان لە بواری پەروەردە و فێرکاریی لە (١٥) پازدە ساڵ کەمتر نەبێت.

چوارەم: بەڕێوەبەرە گشتیەکانی ناو وەزارەت و پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان.

ماددەی (١٥٢):

یەکەم: ئەم بەڕێوەبەرایەتیە گشتیانەی خوارەوە لە وەزارەت دەبن:-

١- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دیوان.
٢- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی باخچەی منداڵان و فێرکردنی بنەڕەتی.
٣- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی فێرکردنی ئامادەیی و پیشەیی.
٤- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پەیمانگەکان.
٥- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن.
٦- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی تاقیکردنەوەکان و ساڵنامەی خوێندن .
٧- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پرۆگرامەکانی خوێندن.

٨- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پلاندانانی پەروەردەیی.
٩- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی فێرکردنی تورکمانی.
١٠- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی فێرکردنی سریانی.
١١- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی وەرزش و هونەر.
١٢- بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی بیناسازیی.
١٣- بەڕێوەبەرایەتی گشتیی فێرکردنی ناحکومی.

دووەم: لە گشت پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکانی هەرێم بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پەروەردە دەبێت.

سێیەم: هەر یەک لەو بەڕێوەبەرایەتییە گشتییانەی لە بڕگەکانی (یەکەم) و (دووەم) ی ئەم ماددەیەدا هاتوون، لەلایەن فەرمانبەرێکەوە بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بەڕێوەدەبرێن، کە دەبێت بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و ئەزموون و خزمەتیشی لە بواری پەروەردە و فێرکردن، یاخود بواری ئەکادیمی لە (١٠) دە ساڵ کەمتر نەبێت.

چوارەم:

١- ئەرک و دەسەڵاتی پێکهاتەکانی وەزارەت بە پەیڕەوێک ڕێکدەخرێت کە ئەنجومەنی وەزیران دەریدەکات.

٢-ئەنجومەنی وەزیران دەتوانێت لە کاتی پێویستدا، بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا لەسەر پێشنیاری وەزارەت، لێکبدات یان تێکەڵ بکاتەوە.

ماددەی (١٥٣)

یەکەم: وەزیر مافی هێنانەئارا یان لێکدان یان هەڵوەشاندنەوە یان گواستنەوەی بەڕێوەبەرایەتی یان بەش یان هۆبەی هەیە.

دووەم: پێکهاتەی نووسینگە و بەڕێوەبەرایەتییەکانی وەزارەت و ئەرکەکانیان لە ڕێگەی پەیڕەوێکی ناوخۆ، کە وەزیر بە ڕەچاوکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەریدەکات، ڕێکدەخرێت.

تەوەری دووەم

ئەنجومەنی وەزارەت

ماددەی (١٥٤):

یەکەم: ئەنجومەنێک بە ناوی (ئەنجومەنی وەزارەتی پەروەردە) پێکدێت، بە سەرۆکایەتی وەزیر و ئەندامیەتی هەر یەک لە:-

١- بریکاری وەزارەت.
٢- ڕاوێژکارەکانی وەزارەت.
٣- بەڕێوەبەرە گشتییەکان.

دووەم: بەڕێوەبەری نووسینگەی وەزیر سکرتێری ئەنجومەن دەبێت، کارەکانی ڕێکدەخات، کۆنوسی کۆبونەوەکان تۆمار دەکات و بڕیارەکانی ئەنجومەن بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان، دەنێرێت.

ماددەی (١٥٥): ئەرکەکانی ئەنجومەنی وەزارەتی پەروەردە پێکدێت لە:-

یەکەم: دارشتنی پلانی کاری وەزارەت و بەدواداچوون بۆ جێبەجێکردنی لەبەر رۆشنایی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

دووەم: گرتنەبەری بڕیاری پێویست سەبارەت بە بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێرکاریی.

سێیەم: بڕیاردان لە ساڵنامەی خوێندن و چەسپاندنی رۆژە پشووەکانی خوێندن.

چوارەم: ئامادەکردنی پێشنیازی بودجەی ساڵانەی وەزارەت و پێکهاتەکانی و راستاندنی راپۆرتی ژمێرەی کۆتایی.

پێنجەم: دانانی ئەرکە لەپێشینەکان و رێسا گشتییەکان، بۆ پێدانی مۆڵەتی خوێندن و شاند و زەمالەکان.

شەشەم: بڕیاردان لە رەشنووسی رێنماییەکان و هەموارکردنەوەیان.

حەوتەم: کارکردن بۆ دابینکردنی دڵنیایی جۆریی.

هەشتەم: پێشنیاری هەموارکردنەوەی یاسای پەروەردە و ئاراستەکردنی بۆ ئەنجومەنی وەزیران.

نۆیەم: گفتوگۆکردن و بڕیاردان لە راپۆرتی ساڵانەی کارەکانی وەزارەت.

دەیەم: تاوتوێکردنی راپۆرتی ساڵانەی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پەروەردە .

یازدەیەم: هەر ئەرکێکی دیکە کە لەم یاسایەدا هاتووە، و هەر کارێک کە وەزیر لەبەر رۆشنایی حوکمەکانی ئەم یاسایەدا بە پێویستی دەزانێت کە ئەنجومەن تاوتوێی بکات و بڕیاری لێبدات.

ماددەی (١٥٦):

یەکەم: ئەنجومەن کۆبوونەوەی مانگانەی دەبێت و دەتوانێت لە کاتی پێویستدا کۆبوونەوەی دیکە لەسەر داوای سەرۆک بکات، و بڕیارەکانی بە ئامادەبوونی زۆرینەی ئەندامەکانی دەدرێت، جگە لە دەنگدان لەو پرسانەی کە بەپێی یاسا تەنها لە دەسەڵاتی وەزیرە.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەن، مافی بانگهێشتکردنی پسپۆران و کەسانی پەیوەستداری بۆ کۆبوونەوەکان هەیە، بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

بەشی سێیەم

ئەنجومەنی پەروەردە لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان

تەوەری یەکەم

پێکهاتە و کۆبوونەوەکان

ماددەی (١٥٧):

یەکەم: لەهەر بەڕێوەبەرایەتییەکی گشتیی پەروەردە لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان، ئەنجومەنێک پێکدێت، بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەری گشتی و ئەندامیەتی هەر یەک لە:

١- یاریدەدەرانی بەڕێوەبەری گشتی.

٢- بەڕێوەبەرەکانی پەروەردە لە سنووری پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان.

٣- بەڕێوەبەری دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن.

دووەم: دەكرێت كەسانی پسپۆر بۆ كۆبونەوەكانی ئەنجومەن بانگێشت بكرێن، بێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

سێیەم: نوێنەری یەكێتی مامۆستایانی كوردستان، مافی ئامادەبوونی لەو كۆبوونەوانە هەیە كە پەیوەستن بە پرسی مامۆستایان، بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێت.

چوارەم: لەكاتی ئامادەنەبوونی سەرۆكی ئەنجومەن لە كۆبوونەوەكان، پێشوەختە مافی دستینشانكردنی جێگرەوەیەكی بۆ بەڕێوەبردنی كۆبونەوەكە هەیە.

پێنجەم: كۆبوونەوەی ئەنجومەن لانیكەم مانگێ جارێك دەبێت، و هەر كاتێكیش پێویست بوو دەتوانێت كۆبوونەوە بكات، و بڕیارەكانی ئەنجومەن بە دەنگی زۆرینە دەبێت، جگە لە دەنگدان لەو پرسانەی كە تەنها لە دەسەڵاتی بەڕێوەبەری گشتییە.

شەشەم: بەڕێوەبەری گشتی بڕیاردەرێك بۆ ئەنجومەن لە نێو فەرمانبەرانی پەروەردە دیاریدەكات، كە دەبێت بڕوانامەی بەرایی زانكۆی هەبێت و لە تۆماركردنی كۆنوسی كۆبوونەوەكان و گشتاندنیان بەرپرس دەبێت.

تەوەری دووەم

ئەركەكانی ئەنجومەنی پەروەردە لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆكان

ماددەی (١٥٨):

یەكەم: جێبەجێكردن و بەدواداچوونی ئەو پلان و پرۆژانەی كە وەزارەت لە سنووری پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆكە دایڕشتووە، و كاركردن بۆ دڵنیایی لە جێبەجێكردنی پرۆژەكان، و پێشكەشكردنی ڕاپۆرتی وەرزی لە بارەیانەوە بە وەزارەت.

دووەم: گفتوگۆكردن دەربارەی كێشە پەروەردەیی و فێركاریی و كارگێڕیی و هونەرییەكان لە سنووری بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەكە و بەدواداچوون بۆ ئاستەكانی خوێندن و پرسی دڵنیایی جۆریی، لە چوارچێوەی دەسەڵاتی ئەنجومەندا.

سێیەم: ڕوانین لەو پرسانەی كە بەڕێوەبەرایەتیی پەروەردەی قەزاكانی پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆكان دووچاری دەبن.

چوارەم: پێشنیاركردن بۆ وەزارەت سەبارەت بە دامەزراندنی بەڕێوەبەری پەروەردەی قەزا، كە پشت بە پێشنیازی لیژنەی پسپۆڕ دەبەستێت.

پێنجەم: پێشنیاركردن بۆ وەزارەت سەبارەت بە دابەشكردنی فەرمانبەران و گشت كارمەندانی دیكە بەسەر بەڕێوەبەرایەتییەكانی پەروەردە لە ناوەندی پارێزگا و قەزاكانی.

شەشەم: پێشنیاركردنی ئاراستە گشتییەكانی پلانی پەروەردە و فێركردن لە سنووری كاری ئەنجومەنەكە و ئاراستەكردنی بۆ وەزارەت.

حەوتەم: پێشـنیارکردنی دابەشـکردنی بـودجەی بەڕێوەبەرایەتییەکـانی ناوەنـدی پارێزگـا و ئیـدارە سەربەخۆ و قەزاکان، و پێداچوونەوە بەسەر ڕاپۆرتی ژمێرەی کۆتایی.

هەشتەم: بەرزکردنەوەی پێشنیاز بۆ وەزارەت سەبارەت بەو پرسانەی کە دەتوانن ببنە هۆی باشترکردنی بەڕێوەچوونی کاروبارەکانی پەروەردە و فێرکردن بە شێوەیەکی گشتی.

نۆیەم: پێشـنیازکردنی کـردنەوەی قوتابخـانەی نـوێی حکـومی یـاخود داخسـتنیان، بەگـوێرەی پێداویستیەکانی بەرژەوەندیی گشتی.

دەیەم: هەر ئەرکێکی دیکە کە لەلایەن وەزارەتەوە دەخرێتە ئەستۆی ئەنجومەنی پەروەردەی پارێزگا.

بەشی چوارەم
ئەنجومەنی پەروەردە لە قەزاکان

تەوەری یەکەم
پێکهاتە و کۆبوونەوەکان

ماددەی (١٥٩):

یەکەم: دەبێت لە هەر قەزایەک بەڕێوەبەرایەتییەکی پەروەردە هەبێت.

دووەم: لە بەڕێوەبەرایەتییەکانی پەروەردەی قەزاکـان، ئەنجومەنێـک بەنـاوی ئەنجـومەنی پەروەردەی قەزا پێکدەهێنرێت، بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەری پەروەردەی قەزا و ئەندامیەتی هەر یەک لە:

١- سەرپەرشتیاری پەروەردەیی یەکەمی قەزا.

٢- بەڕێوەبەری دڵنیایی جۆریی و سەرپەرشتیکردن.

سێیەم: نـوێنەری یەکێتـی مامۆسـتایانی کوردسـتان مـافی ئامـادەبوونی لەو کۆبـوونەوانە هەیە کە پەیوەستن بە پرسی مامۆستایان، بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێت.

چوارەم: بەڕێوەبەر بڕیاردەرێک بۆ ئەنجـومەن لەنێـو فەرمـانبەرانی پەروەردە دیاریـدەکات، کە دەبێـت بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت، و بەرپـرس دەبێـت لە تۆمـارکردنی کۆنووسـی کۆبوونەوەکـان و گشتاندنیان.

پێنجەم: کۆبـوونەوەی ئەنجـومەن لانیکەم مـانگی جـارێکە، و هەر کـاتیش پێویسـت بـوو دەتوانێـت کۆبونەوە بکات، و بڕیارەکانی ئەنجومەن بە دەنگی زۆرینە دەبێت، جگە لە دەنگدان لەو پرسـانەی کە تەنها لە دەسەڵاتی بەڕێوەبەرە.

شەشەم: دەکرێت خەڵکانی پسپۆر بۆ کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بانگهێشـت بکـرێن لە کـاتی پێویسـت، بێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

تەوەری دووەم

ئەرکەکانی ئەنجومەنی پەروەردە لە قەزا

ماددەی (١٦٠):

یەکەم: جێبەجێکردن و بەدواداچوونی ئەو پلان و پرۆژانەی کە وەزارەت لە سنووری قەزا دایڕشتووە، و کارکردن بۆ دڵنیایی لە جێبەجێکردنیان و پێشکەشکردنی ڕاپۆرتی وەرزیی لە بارەیانەوە بە ئەنجومەنی پەروەردە لە پارێزگا.

دووەم: گفتوگۆکردن لەسەر کێشە پەروەردەیی و فێرکاریی و کارگێڕیی و هونەرییەکان لە سنووری قەزاکە و بەدواداچوون بۆ ئاستەکانی خوێندن و پرسی دڵنیایی جۆریی.

سێیەم: پێشنیازکردن بۆ وەزارەت سەبارەت بە دامەزراندنی بەڕێوەبەری دامەزراوەی پەروەردەیی و فێرکردن و گشت کادیرانی دیکەی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان لە قەزاکان پشتبەست بە پێشنیازی لیژنەی پسپۆر.

چوارەم: بەرزکردنەوەی پێشنیاز بۆ ئەنجومەنی پەروەردەی پارێزگا سەبارەت بە ئاڕاستە گشتییەکانی پلانی پەروەردە و فێرکردن لە قەزا و ئەو پرسانەی کە دەتوانن ببنە هۆی باشکردنی بەڕێوەچوونی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن بە شێوەیەکی گشتی.

پێنجەم: بەرزکردنەوەی پێشنیاز بۆ ئەنجومەنی پەروەردەی پارێزگا سەبارەت بە دامەزراندنی قوتابخانەی حکومی نوێ یاخود داخستنیان، بەپێی پێداویستیەکانی بەرژەوەندیی گشتی.

شەشەم: هەر ئەرکێکی دیکە کە لەلایەن ئەنجومەنی پەروەردەی پارێزگا یان ئیدارەی سەربەخۆ بە ئەنجومەنی پەروەردەی قەزا دەسپێردرێت.

دەروازەی پێنجەم

حوکمە دارایی و گشتییەکان

بەشی یەکەم

حوکمە داراییەکان

تەوەری یەکەم

داهاتەکانی وەزارەت

ماددەی (١٦١):داهاتەکانی وەزارەت پێکدێت لە:-

یەکەم: بەشە بودجەی وەزارەت لە بودجەی گشتیی هەرێم.

دووەم: داهاتی فرۆشگاکانی دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییە حکومییەکان.

سێیەم: یارمەتی و دیاری و بەخشین و ئەو سپاردانەی کە دەدرێت بە وەزارەت بەمەبەستی دروستکردنی تەلاری دامەزراوەی پەروەردەیی و فێرکاریی یان گەشەپێدانیان یان فراوانکردنیان یاخود نۆژەنکردنەوەیان یان دابینکردنی پێداویستیەکانیان.

چوارەم: هەر داهاتێکی دیکە کە بۆ وەزارەت و دامودەزگاکانی بەپێی یاسا بەرکارەکانی هەرێم، دادەنرێت.

ماددەی (١٦٢):

ئەو بابەت و کەرەستە و ئامێرانەی کە وەزارەت بەمەبەستی پەروەردە و فێرکردن هاوردەی دەکات، یاخود ئەوانەی بۆ ئەو مەبەستە بە وەزارەت دەبەخشرێن، لە ڕەسمە گومرگیەکان دەبەخشرێن.

ماددەی (١٦٣):

وەزارەت، لە ڕێگەی ڕێنماییەوە کە وەزیر دەریدەکات، مافی وەرگرتنی ڕەسمی لەو کار و خزمەتگوزاریانەی خوارەوەدا هەیە:-

یەکەم: هاوتاکردنی بڕوانامەکان.

دووەم: وردبینیکردنی بەڵگەنامەکان و وەرگێڕانیان.

سێیەم: وێنەی زیادەی بەڵگەنامەکان.

چوارەم: ڕسوماتی پێدانی مۆڵەت، و نوێکردنەوەی مۆڵەت، گواستنەوەی دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی، ناوگۆڕینی دامەزراوە و ئەو خزمەتگوزاریانەی دیکە کە پەیوەندیان بە دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکانەوە.

پێنجەم: بەشداربوون لە تاقیکردنەوە دەرەکییەکان.

ماددەی (١٦٤):

یەکەم: هەر کەسێک دامەزراوەیەکی پەروەردەیی و فێرکردن بێ بەرامبەر دروست بکات و بیبەخشێت بە وەزارەت، لە بڕێکی باج دەبەخشرێت کە هاوتای (٢٠٪) بیست لە سەدی تێچووی دروستکردنی دامەزراوەکە بێت.

دووەم: دامەزراوەی پەروەردەیی ناحکومی قازانج نەویست، مافی لێخۆشبوونی لە باج بەپێی یاسا بەرکارەکان، هەیە.

ماددەی (١٦٥):

ئەو ڕەسم و کرێ و پێبژاردنە کارگێڕییانەی کە وەزارەت وەریاندەگرێت، بۆ دروستکردن یان نۆژەنکردنەوەی تەلاری قوتابخانە، یان پێداویستیی دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان، یان ڕاهێنانی مامۆستایان و فەرمانبەران یاخود پاداشتکردنیان، تەرخاندەکرێنەوە.

ماددەی (١٦٦):

دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییەکان، دەتوانن یارمەتی دارایی و بەخشینەکان وەربگرن، بە مەرجێک لەژێر چاودێریی ووردبینی دارایی و بەپێی ڕێنماییەکانی وەزارەت بێت.

تەوەری دووەم

حوکمە گشتییەکان

ماددەی (١٦٧):

وەزارەت مافی ناردنی نێردەی زانستی بۆ دەرەوەی هەرێم و پێشوازیکردنی نێردەی زانستی لە دەرەوەی وڵات هەیە، بەپێی یاسا و ڕێنمایيە بەرکارەکان.

ماددەی (١٦٨):

یەکەم: شکۆی دامەزراوە پەروەردەیی و فێرکارییەکانی هەرێم، لە سنووری یاسادا پارێزراوە، و نابێت هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەبێ پرس بچنە ناو حەرەمیان، تەنها لەو بارەدا نەبێت کە تاوانێکی بینراو هەبێت، یان لەسەر داوای بەڕێوەبەری دامەزراوەکە یاخود پشتبەست بە فەرمانی دادوەر بێت.

دووەم: دەستدرێژیکردن بۆ سەر مامۆستا لە کاتی جێبەجێکردنی ئەرکەکەی، یاخود بەهۆی وەزیفەکەیەوە، بە باری توندکاری سزای دەستدرێژیکردنە سەر فەرمانبەری دەوڵەت دادەنرێت.

ماددەی (١٦٩):

یەکەم: دامەزراوە پەروەردەییە حکومییە پەیوەندیدارەکان، لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان، زەوی پێویست بۆ دروستکردنی باخچەی منداڵان و قوتابخانە و پەیمانگە پەروەردەییە پیشەییەکان و ناوەندەکانی پەروەردە و فێرکردنی دیکەی حکومی تەرخاندەکەن.

دووەم: ئەگەر زەوی پێویست بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە تەرخان نەکرا، وەزارەت بۆی هەیە بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، و دوای ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران، زەوی گونجاو بکڕێت یان بە موڵک بکرێتە سەر وەزارەت و لەسەر تێچووی حکومەت، بێ ئەوەی کاریگەری لەسەر بودجەی وەزارەت هەبێت.

سێیەم: ئەو زەویانەی دامەزراوەی پەروەردەیی حکومییان لەسەر بنیاتنراوە یان بۆ ئەو مەبەستە تەرخان کراون، بە ناوی وەزارەت تۆمار دەکرێن.

ماددەی (١٧٠):

بڕی ڕەسمی ئەو خزمەتگوزارییە گشتییانەی کە وەزارەت پیشکەشی دەکات، بە پەیڕەوێک دیاریدەکرێت، کە ئەنجوومەنی وەزیران دەریدەکات.

ماددەی (١٧١):

پێویستە لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێکەن.

ماددەی (١٧٢):

پێویستە وەزیر ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی (١٧٣):

یەکەم: یاسای وەزارەتی پەروەردە ژمارە (٤)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو هەڵدەوەشێتەوە.

دووەم: یاسای قوتابخانە و پەیمانگە ناحکومیەکانی هەرێمی کوردستان - عێراق ژمارە (١٤)ی ساڵی (٢٠١٢) هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی (١٧٤):

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بڕیارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی (١٧٥):

یەکەم: ئەرکی وەزارەتە، پێش دەسپێکی نزیکترین ساڵی خوێندن دوای دەرچوونی ئەم یاسایە، دامەزراوە پەروەردەییە حکومییەکان بە جۆرێک رێکبخات کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا هاوتابێت.

دووەم: ئەرکی گشت دامەزراوە پەروەردەییە ناحکومییەکانە، پێش دەسپێکی نزیکترین ساڵی خوێندنی دوای دەرچوونی ئەم یاسایە، خۆیان لەگەڵ حوکمەکانی بگونجێنن.

ماددەی (١٧٦):

ئەم یاسایە لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بەمەبەستی ڕێکخستنی کەرتی پەروەردە و بوارە جیاوازەکانی ئەم کەرتە، لە ڕێگەی ئەو ڕێسا یاساییانەی کە زەمینە و ژینگەی تەندروستی پڕۆسەی پەروەردە و فێرکردن و بەدیهێنانی ئامانجە گشتی و تایبەتییەکانی خوێندن دەڕەخسێنن، لە پێناو پێگەیاندنی تاکێکی کوردستانی خوێندەوار، هۆشیار، مرۆڤدۆست، داهێنەر و بەرپرسیار، بۆ ئەوەی پەروەردە و فێرکردن ببێتە سەرمایەگوزارییەکی مسۆگەر لە پڕۆسەی مرۆڤسازیی و نیشتیمانسازیی، بە ئاڕاستەی خستنەگەڕی تواناکان لە خۆشگوزەرانی تاک و کۆمەڵ و بەهێزکردنی ئینتیمای نەتەوەیی و نیشتیمانی، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان

هەولێر
٢٠٢٣/٢/٥